Suomen evankelisluterilainen lähetyshiippakunta – Vuosikirja 2015

Suomen evankelisluterilainen lähetyshiippakunta

Vuosikirja 2015

Julkaisija:
Suomen evankelisluterilainen lähetyshiippakunta ja Suomen Luther-säätiö ©

Kansi ja taitto:
Eeva Pitkäranta

Kuvat:
Kari Puustinen ©, s. 85 Matti Punkeri ©, s. 128 Anssi Lautamo ©

Kustannuspaikka ja –vuosi:
Skyprint Oy, Leväsjoki 2015

ISBN-10 952-5409-54-6
ISBN-13 978-952-5409-54-3
EAN 9789525409543

Vuosikirja 2015

Suomen evankelisluterilainen lähetyshiippakunta

3. vuosikerta
toim. Juhana Pohjola

Sisällys

1 Lähetyshiippakunnan elämää 7
Pohjoismaisten luterilaisten hiippakuntien kirkollinen yhteys 7
De nordiska stiftens gemenskap, *Bengt Birgersson* 10
Jumalanpalvelus elämäksi – Lähetyshiippakunnan hengellisistä juurista, *Juhana Pohjola* 14

2 Tälle perustalle 35
Luterilaisia virsiä 2015, *Anssi Simojoki* 35
"Puhu niistä kotona istuessasi ja tietä käydessäsi", *Wille Huuskonen* 47
Musiikki luterilaisessa jumalanpalveluksessa, *Martti Vaahtoranta* 53
Pyhän liturgian perusteet, *Harri Huovinen* 70

3 Ajankohtaiskysymyksiä 85
Olla kirkko ja pysyä kirkkona, *Risto Soramies* 85
Jumalan sana, kaste ja uudestisyntyminen 91
Kirje Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulille, *Ilpo Sinkko* 93

4 Matkan varrelta 96
Paulus-seurakunta kymmenen vuotta, *Petri Hiltunen* 96
Timoteuksen luterilainen seurakunta kymmenen vuotta: Mistä kaikki alkoi?, *Janne Koskela* 112
Pyhän Johanneksen luterilainen seurakunta kymmenen vuotta, *Juha Hermans* 123

5 Saarnoja 128
Ordinaatiosaarna Oulussa 14.5.2015, *Risto Soramies* 128
Ordinaatiosaarna Helsingissä, 16.8.2015, *Risto Soramies* 137

6 Lähetyshiippakunnan tilastoja vuodelta 2014 146

Lähetyshiippakunnan elämää

Pohjoismaisten luterilaisten hiippakuntien kirkollinen yhteys

Tällä asiakirjalla Missionsprovinsen i Sverige, Suomen evankelisluterilainen lähetyshiippakunta ja Det evangelisk-lutherske stift i Norge lausuvat julki keskinäisen kirkollisen yhteytensä ja yhteistyönsä.

Tausta

Tämän asiakirjan taustalla on kirkkohistoriallinen todellisuus, joka perustuu yhteiseen hengelliseen perintöön, jonka juuret ulottuvat lännen kirkon keskiaikaiseen perintöön, luterilaiseen uskonpuhdistukseen ja viime vuosisatojen herätysten aikoihin. Tämä jatkuvuus ilmenee hiippakunnissamme ennen muuta luterilaisessa oppipoh-

jassa, liturgisessa perinteessä ja piispallisessa järjestyksessä. Samoin nämä kolme hiippakuntaa ovat jakaneet luterilaisissa maallistuneissa valtakirkoissa Pohjoismaissa samankaltaisen kirkkotaistelun niin kristillisen opin kuin etiikan kysymyksissä. Vallitseva hengellinen ja kirkko-oikeudellinen hätätila on saanut aikaan myös samankaltaisia ratkaisuja. Eri puolilla Pohjoismaita on perustettu Jumalan sanan ja alttarin sakramentin äärelle kokoontuvia itsenäisiä jumalapalvelusyhteisöjä. Näitä seurakuntia varten on ollut välttämätöntä vihkiä uusia paimenia. Tämä kehitys on johtanut uusien itsenäisten hiippakuntien syntyyn Ruotsissa (6.9.2003), Suomessa (16.3.2013) ja Norjassa (20.4.2013). Näiden hiippakuntien välillä on syntynyt läheinen yhteistyö ja vihkimysyhteys aina ensimmäisestä Göteborgissa vuonna 2005 pidetystä piispan virkaan vihkimyksestä saakka.

Yhteinen pohja

Me uskomme, opetamme ja tunnustamme sitä raamatullista uskoa ja oppia, joka perustuu Uuden ja Vanhan testamentin profeetallisiin ja apostolisiin kirjoituksiin ja joka on julkilausuttu kolmessa vanhan kirkon pääuskontunnustuksessa, Apostolisessa, Nikaian-Konstantinopolin sekä Athanasioksen tunnustuksessa sekä Augsburgin muuttamattomassa tunnustuksessa, jota oikein ja sitovasti selittävät kaikki luterilaisen kirkon Yksimielisyyden kirjaan otetut kirjat. Me pidämme korkeimpana ohjeenamme periaatetta, jonka mukaan kaikki oppi, käytäntö ja elämä tulee koetella, toteuttaa ja ohjata Jumalan sanan perusteella.

Uskonpuhdistajien tavoin meidän yhteinen päämäärämme työssämme on Kristuksen sovintotyön ja armon evankeliumin julistaminen ihmisten iankaikkiseksi pelastukseksi. Haluamme rakentaa kaikkien Martti Lutherin Raamatusta esiin nostamien kirkon seitsemän tuntomerkin mukaista seurakuntaelämää sekä torjua tunnustuksen kanssa ristiriidassa olevat eksyttävät ja väärät opetukset ja opettajat.

Kirkollinen yhteys

Me katsomme olevamme osa ”yhtä, pyhää, yhteistä ja apostolista kirkkoa”. Tämä Kristuksen kirkon ykseys ja todellisuus velvoittaa ja kutsuu meitä yhteisen tunnustuksen pohjalta näkyvään yhteyteen. Koska hiippakuntiemme välillä on riittävä uskonopillinen yksimielisyys ja jaamme yhteisen tunnuksellisen perustan ja käytännön, hiippakuntiemme välillä vallitsee keskinäinen alttari- ja saarnatuoliyhteys.

Tämä yhteys ilmenee ennen muuta vihkimysyhteytenä, jolloin kunkin hiippakunnan edustajat osallistuvat toinen toistensa piispan virkaan vihkimyksiin ja pappisvihkimyksiin.

Yhteistyö

Kukin hiippakunta toimii ja tekee päätöksensä itsenäisesti oman hiippakuntajärjestyksensä mukaan. Tarve yhteistyölle ja vuorovaikutukselle hiippakuntien välillä hengellisen yhteyden lisäksi on kuitenkin ilmeinen. Yhteistyöelimenä hiippakuntien välillä on yhteinen pohjoismaisten luterilaisten hiippakuntien piispainkokous. Tämä piispainkokous kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa keskustelemaan hiippakuntien elämään, oppiin, ekumeniaan ja kirkkooikeuteen liittyvistä kysymyksistä. Piispainkokouksen puheenjohtajana toimii kussakin tapaamisessa vuorotellen kunkin isäntämaan hiippakunnan piispa. Piispainkokous voi halutessaan ottaa kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin, mutta se ei voi tehdä hiippakuntia sitovia päätöksiä. Piispainkokous haluaa edistää sitä, että hiippakuntien välille syntyy kaikkien yhteiseksi hyödyksi ja hengelliseksi rikkaudeksi monenlaista yhteistyötä niin seurakuntalaisten kuin pappien ja seurakuntien välillä.

Me tunnustamme välillämme vallitsevan todellisen uskon yksimielisyyden ja kirkollisen yhteyden. Tämä hengellinen todellisuus velvoittaa kutakin hiippakuntaa informoimaan toinen toisiaan toiminnastaan ja päätöksistään, rukoilemaan toinen toisensa puolesta, rohkaisemaan tunnustuksen mukaiseen elämään sekä vaalimaan kaikin tavoin hengellistä yhteyttä ja näin yhdessä rakentamaan Kristuksen Kirkkoa Pohjoismaissa.

De nordiska stiftens gemenskap[1]

Bengt Birgersson, Provinssekreterare Missionsprovinsen i Sverige

Finska Missionsstiftet är ett av tre nordiska stift, som på många sätt har en liknande historia och som förstår sig själva på samma sätt. Förutom Missionsstiftet handlar det om *Det evangelisk-lutherske stift i Norge* och om *Missionsprovinsen i Sverige*. Dessa tre stiftsgemenskaper förbereder nu undertecknandet av ett avtal om gemenskap och samarbete. Vid Missionsprovinsens konventet i oktober godkände konventet att Missionsbiskopen undertecknar avtalet. Vid stiftsmöte i Kautokeino i norska finnmarken beslutade det norska stiftet att uppdra åt sin biskop att underteckna avtalet. Förhoppningen är nu att Det Finska Missionsstiftets konvent idag beslutar detsamma. Vid biskopsmötet i Helsingfors diskuterades saken och alla är redo att underteckna avtalet.
Varför är en sådan nordisk stiftsgemenskap viktig, eller kanske t o m nödvändig? Låt mig försöka svara på den frågan.

Vi hör samman

En äkta kristen hör alltid samman med andra kristna, alla andra kristna. Därför firar han, om möjligt, alltid gudstjänst med medkristna i sin lokala församling. En kristen församling hör samman med Kristi kyrkas andra församlingar – och det är god och riktig församlingsordning att tillhöra ett stift och dess biskop. På samma sätt är det viktigt för ett nationellt stift att stå i gemenskap med den världsvida kyrkan. Ett uttryck för detta är att det egna stiftet tydliggör sin gemenskap med andra stift. De nordiska stiftens gemenskap är ett uttryck för detta. Liksom man inte är kristen för sig själv, så är man inte stift för sig själv, även om man organisatoriskt står självständigt. Men den andliga gemenskapen behöver göras tydlig och synlig. Det avtal som nu är på väg att godkännas och skrivas under blir också en bas för vidgad

1Anförande vid Finska Missionsstiftets konvent i Lahtis 7.11.2015

gemenskap, både i Nordeuropa/Baltikum och vidare i internationella sammanhang. Ett exempel på detta är de förberedelser som nu också görs för att gemensam ansöka om medlemskap i ILC (*International Lutheran Council*), som är ett konfessionellt alternativ till Lutherska Världsförbundet.

> Våra tre stift delar också en kyrkohistorisk verklighet med ett andligt arv som har sina rötter ner i fornkyrkan, liksom ner till medeltidens kyrka i Västeuropa, i den lutherska reformationen och de senaste århundradenas väckelserörelser. Detta visar sig bl.a. i gemensamma luthersk lärogrund, liturgisk tradition och episkopal ordning. Vi har också en gemensam historia av kyrkokamp i de nordiska nationalkyrkorna när det gäller både kristen lära och kristen liv. I den andliga och kyrkorättsliga nödsituation som uppstått har i våra länder lett till liknande lösningar och handlingar. Fria gudstjänstgemenskaper (koinonias) som samlas kring Guds Ord och Altarets sakrament har grundats på en lång rad platser i de nordiska länderna. Och för dessa församlingar har det blivit nödvändigt att viga nya präster. Det är denna utveckling som lett till bildandet av de tre nordiska stiften. Och en nära relation har funnits mellan stiften sedan den första biskopsvigningen i Göteborg år 2005 och den vigningsgemenskapen har fortsatt sedan dess. (*Fritt ur avtalstexten*.)

Vi behöver varandra

Om vi hör samman, så behöver vi varandra. Som lemmar i en och samma kropp. Handen kan inte säga till foten: Jag behöver inte dig! (1 Kor 12:12-21) Stiftet i Norge är en vacker hand, Missionsstiftet i Finland är ett starkt ben, Missionsprovinsen i Sverige är viktig arm. Och omvänt.

Det avtal som nu är förberett för undertecknande betygar, att våra stift har *altar- och predikstols-gemenskap* med varandra. Det betyder, att en präst i finska Missionsstiftet kan på ett av de andra stiftens inbjudan komma och predika eller leda en högmässa och omvänt. Men det betyder också, att om någon kommer för studier till Sverige från

det norska eller det finska stiftet, så kan han/hon vara trygg i att här finns samma tro och bekännelse som hemma, den här församlingen är i gemenskap med min församling därhemma.

Genom att delta i olika gemensamma arrangemang, i studiedagar eller konvent, i prästmöten eller dagar för lekmän, kan vi inspirera varandra. Vi har gjort lite olika erfarenheter i de olika länderna, och dessa erfarenheter kan bli till lärdomar för de andra.

Vi behöver hjälpa varandra

De tre nordiska stiften har fötts inne i respektive lands lutherska nationalkyrka, för att bära den tro apostoliska och reformatoriska tron och bekännelsen vidare. Detta i en tid när dessa folkkyrkor i tro och liv lämnar sin bekännelse och andra ser med längtande blickar mot den Romersk-katolska kyrkan. Det har ibland för somliga inneburit ett lidande att stå i den snålblåst, som biskopar och stiftsledning i dessa nordiska folkkyrkor utsatt en del av de våra för. Att då veta om, att vi hör samman med de andra, att få möta dem ansikte mot ansikte, att få samtala med de andra om det som skett eller det som hotar – den hjälpen är ovärderlig. Avtalet, som är på väg att undertecknas innehåller en förpliktelse till att stiftens biskopar möts minst två gånger om året för överläggning, samråd, information och uppmuntran. Man talar ibland om att inte behöva ”uppfinna hjulet på nytt”. Det kan gälla också här. En svårighet som någon varit igenom har gett viktiga lärdomar, som kan få bli till stor hjälp för någon annan i denna nordiska stiftsgemenskap.

Men avtalet uppmuntrar också till kontakter och gemenskap även på andra plan, där församlingar tar kontakt med en församling i ett av de andra stiften. Prästutbildning och koinoniabygge är frågor där vi kan hjälpa varandra.

Om bara lite mer än ett år går vi in i år 2017, det år då vi firar 500 år sedan reformationen började, när Martin Luther spikade upp sina 95 teser. Vi har ett reformatoriskt arv som är hotat från flera håll, bl.a. från de krafter som menar att Guds ord är inte Guds ord, utan Bibeln

anses vara en gången tids erfarenheter man menade sig ha av Gud. Det reformatoriska arvet är hotat från det håll, där man inte anser liturgi, sakrament och pastoral omvårdnad vara av någon större vikt. Arvet är också i våra dagar i hög grad hotat av de krafter, som vill dra in den heliga kvarlevan (resten) av de nordiska lutherska nationalkyrkorna in i påvens kyrka.

Därför behöver vi varandra för att hjälpa varandra att hålla upp korsets banér i denna oroliga tid. Därför behöver vi den Nordiska stiftens gemenskap.

Jumalanpalvelus elämäksi - Lähetyshiippakunnan hengellisistä juurista[2]

Pastori, TT Juhana Pohjola

On sanottu, että 1900-luvulla kristikunnan yli pyyhki ainakin neljä suurta liikettä: ekumeeninen, karismaattinen, liturginen ja sosiaalisen evankeliumin liike. Nämä vastakkaisistakin lähtökohdista nousseet uudistusliikkeet kietoutuvat usein toinen toisiinsa. Yhteistä kaikille on, että ne ovat muokanneet laajasti kaikkia kirkkokuntia.

Suomen evankelisluterilaisessa lähetyshiippakunnassa mottona on ollut: jumalanpalvelus elämäksi, seurakunta kodiksi. Hiippakunnan vaakunaan on puolestaan kaiverrettu sanat: Raamattu on jumalallinen oikeutemme. Raamattu, tunnustus, armonvälineet, paimenvirka, jumalanpalvelus ja seurakunta ovat olleet jatkuvasti työssämme esillä. Olemme saaneet kuulla syytöksiä, että teemme Raamatusta paperipaavin tai tunnustuksesta uuden Raamatun. Liturgista jumalanpalvelusta painottamalla ja pappisvirasta ja siihen vihkimyksestä kamppaillessamme olemme törmänneet kysymyksiin korkeakirkollisuudesta ja pappiskeskeisyydestä. Onpa väitetty, että olemme amerikkalaista Missourista virtaavaa tuontitavaraa. Jokainen taimi Herran puutarhassa kasvaa jostain historiallisesta maaperästä ja on imenyt itseensä tiedostaen tai tiedostamatta ravintoaineita. Seuraavaksi pyrin siivilöimään esille jumalanpalveluselämän kannalta joitakin kasvupohjamme maa-aineksia.

Liturgisen liikkeen taustat Ruotsissa

Liturginen uudistusliike rantautui 1900-luvulla Suomeen lähinnä Ruotsin kautta. Ruotsin kirkon liturgisella liikkeellä oli ennen muuta kaksi eri lähdettä: Englannin anglo-katolisuus ja Saksan uusluterilaisuus. Vaikka niiden ohjelmajulistuksissa oli yhtäläisyyksiä, ne monil-

2 Alustus on pidetty pappeinkokouksessa Nilsiässä 7.10.2015

ta osin myös poikkesivat toisistaan. Kysymys luterilaisen tunnuksen asemasta oli vedenjakaja. Kolmantena tekijänä on myös muistettava, että uskonpuhdistuksessa Ruotsin jatkumo keskiajan perintöön oli vahvempi kuin Saksassa, mikä näkyi esimerkiksi piispallisen järjestyksen säilymisessä.

Englannin kirkossa syntyi ns. Oxford-liike 1800-luvulla. Tämän korkeakirkolliseksi (high church) kutsutun liikkeen johtohahmoina toimivat Henry Newman (1801–1890) ja Edward Pusey (1800–1882). Yhtäältä liike poikkesi matalakirkollisista (low church) Raamattua, henkilökohtaista uskoa sekä maallikkoutta korostavasta metodistisesta ja evankelikaalisesta suuntauksesta. Toisaalta se kutsui liberaalisen liikkeen (broad church) vaikutuksen alla olevaa kirkkoa etsimään identiteettiänsä sen apostolisista juurista ja liturgisesta elämästä. Historiallinen piispuus, vihkimysten katkeamaton ketju oli korkeakirkollisille kirkon apostolisuuden kannalta luovuttamaton merkki. Liike läheni monelta osin Rooman kirkkoa, ja osa sen johtohenkilöistä siirtyikin Rooman kirkon yhteyteen. Liikkeen vaikutus anglikaaniseen perinteeseen oli huomattava, koska sen linjaus kirjattiin Englannin kirkon ekumeeniseen ohjelmajulistukseen Chicago-Lambeth Quadrilateraliin 1867. Kirkollisen yhteyden pöydällä täytyy olla neljä jalkaa: Raamattu, vanhan kirkon uskontunnustukset, kasteen ja ehtoollisen sakramentit ja historiallinen piispuus. Tämä ohjelma on hallinnut Englannin kirkon käymiä ekumeenisia keskusteluja koko 1900-luvun, mikä näkyy selvästi Suomen evankelis-luterilaisen kirkonkin hyväksymässä Porvoon sopimuksessa (1995).

Uusluterilaisuus tai luterilainen uusortodoksisuus sai nimensä Saksassa vaikuttaneista merkittävistä teologeista. Nämä pastorit käsittelivät laajasti kirkon olemusta. Siihen liittyi erottamattomasti kysymys jumalanpalveluksesta. Reformoitu Preussin kuningas Fredrik Wilhelm III (1770–1840) halusi väkisin yhdistää reformoidut ja luterilaiset alamaisensa yhdeksi unioiduksi kirkoksi. Siksi laadittiin uusi luterilaisen ehtoollisopin vastainen liturgia, joka oli otettava käyttöön kaikissa seurakunnissa. Reformaation juhlavuonna 1817 luterilaiset ja reformoidut polvistuivat samaan ehtoollispöytään. Tämä synnytti

tunnustuksellisen luterilaisen vastarinnan, mikä johti muun muassa C.W.F. Waltherin ja monien muiden lähtöön Pohjois-Amerikkaan, jonne syntyi tunnustuksellinen luterilainen kirkko Missouri Synod 1847 (LCMS). Preussissa syntyi myös vainottu vanhaluterilainen kirkko, joka nykyään toimii Saksan itsenäisenä luterilaisena kirkkona (SELK). Lähetyshiippakunnalla on läheiset yhteydet näihin kirkkoihin.

Saksassa ja sieltä syntyneissä lähetyskirkoissa vaikuttikin uusluterilainen liike. Vaikka sen sisällä olikin painotuseroja, niille yhteistä oli rationalismin ja unionismin kritiikki. Yhdessä ne korostivat Raamatun arvovaltaa, luterilaista tunnustusta, armonvälineiden merkitystä, paimenviran jumalallista asetusta, jumalanpalveluselämän keskeisyyttä ja ulkolähetystä. Sen tuotteliaimpina ja liturgista materiaalia laatineina teologeina vaikuttivat Theodor Kliefoth (1810–1895) ja Wilhelm Löhe (1808–1872), jonka teos Jumalan puutarha on julkaistu (1983) Simo Kivirannan toimittamassa Kristikunnan klassikkoja -sarjassa.

Uusluterilaisuus vaikutti Ruotsin kirkon teologiseen keskusteluun ns. Lundin korkeakirkollisuuden kautta. Vuoden 1811 valistuksen ajan neologisen suuntauksen köyhdyttämään kirkkokäsikirjaan ei oltu tyytyväisiä. Monet halusivat restauroida luterilaiselta pohjalta käsikirjaa. Saksan uusluterilaisuudelle nousi kaksi vahvaa puolestapuhujaa. E.G. Bring omassa liturgisessa työskentelyssään toi uusluterilaisuuden painotukset esille 1854 käsikirjaehdotuksessa. Piispa U.L. Ullman (1837–1930) julkaisi puolestaan Ruotsissa ensimmäisen liturgisen kokonaisesityksen *Evangelisk-Luthers liturgik* (1874–75), joka toimi vuosikymmeniä koulutettavan papiston oppi-kirjana. Hän myös vaikutti ratkaisevasti vuoden 1894 kirkkokäsikirjan sisältöön.

Anglo-katolisuudelle avautui ovi Ruotsiin ekumeenisten keskustelujen seurauksena. Englannin ja Ruotsin kirkkojen oppineuvottelut johtivatkin ehtoollisyhteyteen vuonna 1909. Tämän seurauksena vuorovaikutus kirkkojen välillä vilkastui. Monet ruotsalaiset teologit saivat vaikutteita Englannin korkeakirkollisesta liturgis-sakramentaalisesta elämästä. Ruotsin kirkon vahvaksi suunnannäyttäjäksi nou-

si arkkipiispana 1914–1931 toiminut Nathan Söderblom. Hänen ekumeenisen ohjelmansa yksi painotus oli kirkon katolisuuden korostaminen. Se sai monien valtiokirkon pappien silmät avautumaan yhden, pyhän, yhteisen ja apostolisen kirkon todellisuudelle. Söderblom ajoi evankelis-katolista yhteenliittymää Pohjois-Euroopassa Ruotsin kirkossa säilyneen ja sitä kautta muille luterilaisille kirkoille lahjoitettavan apostolisen seuraannon kautta. Upsalan oli tarkoitus tulla Rooman, Konstantinopolin ja Canterburyn lisäksi neljänneksi katolisuuden keskukseksi.

Hänen vävypoikansa, professori ja myöhemmin arkkipiispa Yngve Brilliothin jatkoi ekumeenista ja anglikaanisesti painottunutta linjaa. Vaikutusvaltaisessa ehtoollistutkimuksessaan *Nattvarden i evangeliskt gudstjänstliv* (1925) hän liturgisen liikkeen merkkiteologin Odo Caselin tavoin korostaa ehtoollistoimituksen mysteeriluonnetta ajan rationalismin virtauksia vastaan. Kirja oli osaltaan edistämässä kirkollista ehtoollisrenessanssia.

Liturgisen liikkeen kehityksestä Ruotsissa

Liturgisen liikkeen katsotaan syntyneen varsinaisesti 1800-luvulla Rooman kirkon sisällä tehdystä liturgisesta tutkimustyöstä. Sitä oli vauhdittamassa patristisen ajan kirjoitusten löytäminen ja toimittaminen, kuten 200-luvulta olevan Hippolytoksen kirkkojärjestyksen julkaiseminen vuonna 1900. Saksan Maria Laachin benediktiiniluostarista liturgisine konferensseineen vuodesta 1914 alkaen ja *Ecclesia orans* -julkaisusarjoineen tuli yksi uudistuksen keskuksista. Liturgisen uudistuksen aalto rantautui myös luterilaisiin kirkkoihin.

Ruotsin kirkon liturginen liike oli myös reaktiota vallitseviin teologisiin suuntauksiin ja seurakuntien tilaan. Nationalistisesta ja romanttisesta vaikutuksista pinnalla oli kansankirkkoteologia, jonka iskulauseena oli: Ruotsin kansa - Jumalan kansa. Piispa Einar Billing (1871–1939) otti kansankirkkoaatteen teologisen takuumiehen paikan kirjoituksillaan. Hänen mukaansa kirkon jäsenyydelle ei saa asettaa mitään ehtoa ei uskoa eikä edes kastetta, vaan ainoastaan yksilön

halu kuulua kirkkoon, jossa Jumalan ennättävä armo toimii. Herätysliikerintamalla puolestaan taisteltiin uusprotestanttisia liberaaleja teologisia linjauksia vastaan, joissa Raamatun arvovalta murennettiin iskulauseella dogmasta evankeliumiin. Samalla monissa pietistisissä liikkeissä korostettiin seurakuntaa uskovien yhteytenä, jonka rajat eivät mene maantieteellisesti vaan uskon ja epäuskon mukaan. Kehitys johti saman mielisten jäsenten yhdistyksiin ja myös vapaakirkkokirkkojen muodostumiseen.

Liturgiseen liikkeeseen liittyneet papit ennen muuta heräsivät, eivät vain teologiseen väittelyyn, vaan perusseurakunnalliseen todellisuuteen, jota on kuvattu ilmaisulla: tyhjien kirkkojen hautausmaa. Hyvin pelkistetyt jumalanpalvelukset olivat saarnatapahtumia, joissa ehtoollista vietettiin muutaman kerran vuodessa. Liberaaliteologia vei merkityksen Jeesuksen sovintoverestä ja ehtoollisen lahjasta. Pietistiset liikkeet puolestaan kokoontuivat rukoushuoneisiinsa sanankuuloon, varoittivat kirkossa käymisestä ja ehtoollisen väärästä käytöstä. Pappien valtiokirkon maallisten, kuten kouluopetukseen ja köyhäinhoitoon liittyvän tehtävät veivät huomion ja hämärsivät hengellistä työnäkyä. Rukouselämäkin oli usein henkitoreissa.

Reformaation juhlavuonna 1917 Saksan luterilaisen liturgisen liikkeen isähahmo Heinrich Hansen (1861–1940) julkaisi teesejä, jotka olivat pohjana Hochkirchliche Vereinigung -järjestön synnylle. Pyhän ristin kilta julkaisi osin samoja teesejä Ruotsissa 1919. Näistä teeseistä käy hyvin ilmi, mihin liturginen uudistusliike pyrki alusta lähtien. Teesien keskuksessa on Kristuksen kirkko, sen apostolinen ja katolinen elämä. Se merkitsee, ettei kirkko ole valtion instituutti, vaan kirkon ja valtion on erottava. Kirkon on itse vastattava palvelijoidensa koulutuksesta. Kirkko ei ole myöskään protestanttinen yhdistys, jossa yksilökeskeisesti uskovat kokoontuvat.

> Protestantismi on kuin Herran vertauksen tuhlaajapoika, ja Rooman kirkko on kuin vertauksen vanhempi veli, joka pysyi isän kodissa ja ylpeästi lausui veljestään täynnä vanhurskauden tunnetta: ”Katso sinun poikasi, joka on tuhlannut sinun omaisuutesi porttojen kanssa”. Protestantismin pitää siksi palata, ei Rooman kirkkoon, ei katolilai-

suuteen vaan katolisuuteen; ei veljensä vaan Isän ja äidin eli kirkon luokse.

Paluu Isän luo ja elämään äitikirkon yhteydessä merkitsee uskoa Herraan Jeesukseen, osallisuutta jumalanpalveluselämään ja armonvälineisiin. Teeseissä korostettiin, että Raamattu on Jumalan sana ja apostoliset uskontunnustukset sen tulkinta-avaimet. Jumalanpalvelus ei ole vain papin pitämä saarna seurakunnalle vaan pyhä messu. Jumalanpalvelusta ei ole ilman ehtoollista. Kaste on uudestisyntymisen pesu ja edellytys kirkon jäsenyydelle. Yksityisen ripin lahja on otettava käyttöön. Pappisvirkaa ei voi avata naisille. Piispuus kuuluu kirkon elämään. Pappisvihkimys ja konfirmaatio on luettava sakramenttien joukkoon. Organisoitu askeettinen elämä on hyödyllistä kirkon elämälle.

Teeseistä näkyy sekä uusluterilaisuuden että anglo-katolisuuden vaikutusta. Uusluterilaisuuden äänenpainot liittyvät armonvälinekristillisyyteen. Anglo-katolinen ääni kuluu siinä, ettei teeseissä painoteta luterilaista tunnustusta vaan kirkon katolisuutta, johon kuuluvat sakramentit, apostoliset uskontunnustukset ja myös piispuus. Niistä heijastuu liturgisen liikkeen perusvire, jonka kiteytti yksi Missouri Synodin liturgisen liikkeen airueista A. C. Piepkorn (1907–1973): ”Me olemme ensinnäkin katolisia kristittyjä, toiseksi lännen kirkon perillisiä ja kolmanneksi luterilaisia”. Tämä voidaan ymmärtää historiallisena faktana tai teologisena tulkintahorisonttina. Lähestymistavan eron voisi ehkä muotoilla näin: Arvioimmeko me kirkon elämää Augsburgin tunnustuksesta käsin, koska (quia) se on raamatullinen ja ekumeeninen vai noudatammeko luterilaista tunnustusta siinä määrin kuin (quatenus) se vastaa lännen kirkon liturgista ja kirkko-oikeudellista järjestystä.

Ruotsin liturgisen liikkeen anglo-katolisen suuntauksen keskukseksi muotoutui 1920 perustettu *Societas Sanctae Birgittae* (SSB), jonka vuosikonventit vanhassa Vadstenan birgittalaisluostarissa ovat olleet näköalapaikka monelle suomalaiselle liturgiseen liikkeeseen.

Gunnar Rosendahl ja Bo Giertz

Vuonna 1935 ilmestyi kirja Kirkollinen uudistus. Sen oli laatinut seurakuntapappi Gunnar Rosendal (1897–1988). Hänen persoonansa, kirjoituksensa ja työnsä ovat olleet ratkaisevassa asemassa liturgis-sakramentaalisen kirkollisen elämän avautumisessa monelle Ruotsissa ja Suomessa. Kirjassa ravistellaan niin jähmettynyttä valtiokirkollisuutta kuin yksilökeskeistä yhdistyskristillisyyttä. Kirkollisen elämän on muotouduttava sanan varsinaisessa merkityksessä katoliseksi. Ohjelmakirjassa on neljä kohtaa, jotka on uudelleen löydettävä ja koko rikkaudessaan elettävä niin jumalanpalveluksessa kuin maallisen kutsumuksen keskellä rukouksessa kodeissa: 1) Raamattu ja tunnustus, 2) sakramentaalinen elämä, 3) kirkon virka, 4) liturginen elämä. Kirja on profeetallinen huuto. Kirkko eläköön sanan ja tunnustuksen kirkkona, papit papillisissa tehtävissä, seurakuntalaiset armonvälineiden yhteydessä messussa ja rukouksessa kodeissa. Kirjasta löytyy myös anglo-katolilaista vaikutusta viran kolmijaon ja piispallisen seuraannon korostamisessa.

Rosendalin kirjoja luettiin ahkerasti myös Suomessa 1930-luvulla erityisesti evankelisessa liikkeessä. Hänen vaikutuksestaan kertoo se, että Kirkollinen uudistus käännettiin suomeksi 1971 (Sley-kirjat). Esipuheen ovat allekirjoittaneet Sakari Korpinen ja Simo Kiviranta. Rosendalin vaikutus näkyi myös siinä, että hänen kirjansa ja työnsä oli perustamassa yhteistyöelintä *Kyrklig förnyelse*, joka kokosi Ruotsin kirkkotaistelussa korkeakirkollisia yhteen. Rosendahl myös perusti säätiön *Gratia Dei* ja rakennutti kirkon Kristianstadiin. Tämä säätiö ja kirkossa kokoontuva seurakunta St. Johannes on nykyään osana Missionsprovinsenia.

Göteborgin piispana palvellut Bo Giertz (1905–1998) kuului niihin, jotka halusivat uudistaa kirkollista elämää tunnustuksellis-sakramentaalis-liturgisesti. Giertz toi liturgiseen liikkeeseen vahvemman luterilaisen sävyn korostamalla uskon vanhurskautta kaiken keskuksena. Samalla kun hän painotti kirkon katolisuutta, hän näki myös Ruotsin herätysliikeperinnössä korvaamattoman sielunhoidollisen perinteen, josta tuli pitää kiinni. Giertzin kirkollinen uudistus noja-

si siten kolmeen historialliseen lähteeseen: 1) varhaiskirkon dogma ja liturgia, 2) uskonpuhdistus ja sen löytämä vanhurskauttamisoppi keskuksena, 3) pietismin ja puhdasoppisuuden yhteys, joka näkyi kansanherätyksissä. Näistä elementeistä hän teki kirkollisen uudistuksen synteesiä, joka puhuttelee yhä uusia lukijoita ennen muuta hänen romaaneissaan, kuten Kalliopohjassa. Giertz siis osaltaan liittyi liturgiseen uudistusliikkeeseen uusluterilaiselta pohjalta, mutta korjasi sen kurssia nostamalla esiin ns. schartaulaisen herätysliikkeen herätysjulistuksen ja sielunhoidon. Hänen näkynsä tiivistää yksi hänen Paimenkirjeensä (1949) luvusta: Liturgia ja herätys. Luther-säätiö julkaisi sen vihkosena vuonna 2004.

Bo Giertz toimi myös Ruotsin tunnustusrintaman kokoajana, ja oli perustamassa 1958 *Kyrklig Samling* -järjestön, kun valtiovallan taholta runnottiin naispappeuspäätös läpi. Tämä järjestö ja piispa Giertz henkilökohtaisesti oli innoittamassa Suomessa 1975 perustettua Paavalin synodia, joka keräsi vanhapietististä, uuspietististä ja sakramentaalis-liturgista papistoa ja maallikoita yhteen rintamaan. Sen monet vastuuteologit olivat perustamassa Luther-säätiötä 1999.

Suomalainen kirkollinen kenttä

Suomen luterilaisella kentällä 1900-luvun alussa vaikutti edellisen vuosisadan perintönä ennen muuta kaksi suurta teologista pohjavirettä: liberaali uusprotestanttisuus ja beckiläinen pietismi.

Uusprotestanttisuus ammensi Saksan tunnetuilta teologeilta Albert Ritschliltä (1822–1889) ja A. von Harnackilta (1851–1930). Se merkitsi raamattukritiikkiä, klassisten uskontunnustusten dogman korvaamista eettisesti ymmärretyksi evankeliumilla, sovitusopin hylkäämistä, sakramenttien armonvälineluonteen torjumista ja viran näkemistä vain inhimillisenä valtuutuksena. Kun Immanuel Kantin jälkeisessä uusprotestantismissa teologian ja jumalanpalveluksen kohde ei ollut enää ihmisen tavoittamattomissa oleva Jumala vaan ihminen tietävänä subjektina, jumalanpalveluskaan ei voinut todellisesti välittää Jumalan lahjoja ja Kristusta itseään luotujen aineiden

veden, viinin ja leivän kautta. Näin jumalanpalvelus kaventui ihmisen hengellisyyttä ja moraalisuutta ruokkivaksi saarnaksi. Kokonaisen pappissukupolven Suomessa kouluttanut professori Antti J. Pietilä (1878–1932) monelta osin välitti uusprotestantismia eteenpäin.

Osa herännäispapistoa oli omaksunut Tübingenin professorin J.T. Beckin (1804–1878) ns. raamatullisen teologian. Beckiläisyydessä painotettiin Raamatun arvovaltaa, mutta vieroksuttiin tunnustuksellisuutta. Ulkoisten sakramenttien sijasta korostettiin elävän uskon sisäisyyttä. Keskeistä hengellisessä elämässä oli Raamatun tutkiminen ja saarna. Kokonaiskirkon sijasta kirkkokäsityksen ytimessä oli uskovien seurakunta. Ulkoinen kirkko Suomessa toimi kansankasvatuslaitoksena. Vaikutusvaltaisin beckiläinen Suomessa oli arkkipiispa Gustav Johansson (1844–1930). Hän suhtautui hyvin kielteisesti ekumeeniseen liikkeeseen ja arkkipiispa Nathan Söderblomiin. Professori Osmo Tiililä (1904–1972) sakramentti, virka- ja kirkkokäsityksessään seurasi beckiläistä pietististä perinnettä.

Vaikka uusprotestanttinen suunta ja beckiläs-pietistinen yleiskonservatiivinen linja erosivat toisistaan suhteessa Raamatun arvovaltaan ja kansankirkon uudistuspyrkimyksiin, niitä yhdisti kuitenkin suuri varauksellisuus uusluterilaisuuden tunnustuksellis-sakramentaalisliturgista ohjelmaa kohtaan. Samoin ne osin löysivät toisensa naispappeuden ajamishankkeen kohdalla, koska virkaa ei ymmärretty Jumalan asettamaksi vaan inhimilliseksi järjestykseksi.

Uusluterilaiseksi Suomessa voidaan laskea evankelisen liikkeen isä F.G. Hedberg (1811–1893), jonka luterilaisen tunnustuksen korostus sekä sovitus- ja armonvälineopetus teki hänestä tunnustuksellisen luterilaisuuden kirkkaimman opettajan Suomessa. Vastoin yleistä käytäntöä Hedbergin seurakunnissa ehtoollista vietettiin viikoittain. Evankelisen liikkeen parissa uusluterilaisuuden äänenpainot kaikuivat Lutherin kirjojen ja Tunnustuskirjojen levittämisen kautta.

Liturgisen liikkeen synty Suomessa

Liturginen liike varsinaisesti alkoi rantautua Suomeen ensin professoreina ja sittemmin piispoina toimineiden Aleksi Lehtosen (1891–1951) ja Eino Sormusen (1893–1972) vanavedessä. Näiden teologinen mielenkiinto kohdistui tutkimuksessa ja opetustoiminnassa myös kirkkoon, virkaan ja jumalanpalveluselämään. Arkkipiispana toimiessaan (1945–1951) Lehtonen käänsi sotien jälkeen suomalaisten teologien katseet saksalaisten professoreiden kammioista anglikaanisten piispojen katedraaleihin. Kun Ruotsin kirkko solmi ehtoollisyhteyden Englannin kirkon kanssa, se pakotti suomalaisetkin ottamaan kantaa asiaan. Lehtonen perehtyi anglikaanisen kirkon elämään ja osallistui 1920- luvulla suomalaisten ja englantilaisten oppikeskusteluihin. Neuvottelut johtivat kirkot ehtoollisyhteyteen arkkipiispa Erkki Kailan 1936 vastauskirjeellä Canterburyn arkkipiispalle. Lehtosella itsellään oli herätysliiketausta, mutta hän lähti määrätietoisesti ajamaan kirkollista uudistusta evankelis-katolisten näkemysten mukaisesti. Paimenkirjeessään 1945 hän yrittää sovittaa suomalaista pietististä perintöä, luterilaista tunnustusta ja ekumeenista evankelis-katolista linjaa yhteen. Hän alleviivasi kirkon universaalisuutta ja jatkumoa ja näki korkeakirkollisen liikkeen takana rakkauden Kristukseen ja syvän ymmärryksen kirkon olemuksesta. Lehtonen pyrki uudistamaan seurakuntaelämää jumalanpalveluksen symbolisella rikastuttamisella ja ehtoollisen vieton lisäämisellä sekä rukouselämällä, kuten hetkipalveluilla. Hän myös korosti pappisviran ja piispuuden merkitystä.

Arkkipiispa Lehtonen otti siipiensä suojaan liturgisen liikkeen ja sen kärkihahmot Martti Parvion ja Toivo Harjunpään, jonka arkkipiispa kutsui sihteerikseen. Nämä evankelisesta liikkeestä tulleet teologit olivat tutustuneet kansainväliseen liturgiseen liikkeeseen, lukeneet niin saksalaisia kuin ruotsalaisia liturgisia julkaisuja, sekä tutustuneet hyvin anglikaaniseen kirkkoon asuttuaan Englannissa. He olivat saaneet vaikutteita anglo-katolisuudesta, mikä näkyi Parvion kohdalla piispanviran huomattavassa korostamisessa.

Suomen liturginen liike otti ensi askeleita jo 1920-luvulla yksittäisten teologian yhteyksien kautta Ruotsiin. Järjestäytymisen tasolle siirryttiin vuonna 1943, kun joukko lähinnä ruotsinkielisen Porvoon hiippakunnan pappeja muodosti Sanct Henrikskretsenin. Sillä oli läheiset yhteydet *Societas Sanctae Birgittae* -järjestöön, jonka kokoontumisissa oli käynyt suomalaisia 1920-luvulla. Rovasti Sigtrygg Serenius vastasi piirin julkaisusta *Sanct Henrik.*

Suomenkielisellä puolella liturginen liike oli itänyt evankelisessa papistossa. Gunnar Rosendal oli vieraillut 1937 Suomessa evankelisten pappien ja opiskelijoiden vieraana. Vaikutteita jo silloin olivat saamassa Toivo Harjunpää ja Martti Parvio, jotka vuonna 1946 arkkipiispan rohkaisevien katseiden alla perustivat Turussa ryhmän Liturgiset veljet. Siinä oli mukana myös Lutherin ja Tunnuskirjojen kääntäjä A.E. Koskenniemi sekä hänen poikansa Heikki. Lisäksi piiriin kuuluivat muun muassa arkkipiispan poika - myöhemmin Helsingin piispa - Samuel Lehtonen ja W.R. Rinne, josta tuli metropoliitta Johannes. Professori Heikki Koskenniemi (1919–2013) oli Luther-säätiön vahvoja tukijoita perustamisvaiheessa. Säätiöllä oli etuoikeus julkaista hänen kääntämänsä Martti Lutherin 1. Mooseksen kirjan selitys.

Teemu Kakkuri kuvaa väitöskirjassaan piirin tavoitteita ja toimintaa:

> Liturgisen piirin tavoitteisiin kuului Suomen kirkon jumalanpalveluselämän uudistaminen. Sen ajateltiin tapahtuvan syventymällä uskonpuhdistuksen ja luterilaisen ortodoksian ajan liturgiseen perintöön. Piirin alustuksissa ja puheenvuoroissa korostettiin rikkaan liturgian nimenomaista luterilaisuutta, mitä havainnollisti Parvion löytämä Mikael Agricolan messuaineisto. Liturginen piiri etsi omaa linjaansa herätyskristillisyyden ja niin sanotun korkeakirkollisuuden välimaastossa. Parvio kaipasi palvonnan uutta tulemista suomalaiseen jumalanpalvelukseen. Ihmiset tulivat hänen mukaansa sunnuntaisin kirkkoon vain kuuntelemaan saarnaa eivätkä kohtaamaan Jumalan pyhyyttä. Palvonnasta nousisi myös seurakunnan suurempi aktiivisuus jumalanpalveluksessa. Tuolloin se oli liiaksi papin ja kanttorin esiintymistä. Parvion mukaan seurakunta oli jumalanpalveluk-

sessa yhtä lailla liturgi kuin pappi, jolla oli alttarilla vain oma tehtävänsä aivan kuten seurakunnalla ja kuorolla omansa. Vähimmillään tämä uudistus tarkoitti yhä useampien jumalanpalveluksen osien suorittamista yhteen ääneen. Liturgiset veljet tahtoivat myös saada kirkkoja avoimiksi ympäri viikon yksityistä hartautta varten... Piirin ohjelmassa nousi ehtoolliskysymys keskeiseksi. Se oli kirkollisen uudistuksen ykköskysymys. Piirin toimittamat messut olivat ehtoollistilaisuuksia. Niissä toimi selebrantin lisäksi diakoni ja subdiakoni. Selebrantti pukeutui tietenkin albaan, stolaan ja kasukkaan. Messu alkoi prosessiolla. Ehtoollisaineet käytettiin tarkasti loppuun. (*Kakkuri* 2011, 87–88)

Eri näkemyksiä kirkon ja jumalanpalveluselämän suunnasta

Sotien jälkeen sekä kirkko että yhteiskunta elivät suurta murrosta. Liturginen liike oli hiljainen ääni kirkollisessa suuntakeskustelussa. Mutta sen esille nostamat kysymykset jumalanpalveluksesta, joka on kirkon elämän syvin ilmaus, toi kuuluville erilaiset äänenpainot kirkollisesta uudistuksesta. Liturgisten veljien toiminta herätti vastareaktioita, joiden äänitorveksi tuli herännäisjohtaja Olavi Kares, joka piti symbolisesti rikkaita messuja liturgisine vaatteineen rekvisiittareformina ja vahingollisena ritualismina. Osmo Tiililä tuki myös Kareksen hyökkäystä. Kares viittasi herännäisrunoilija Jaakko Haavion vuonna 1947 ilmestyneeseen runoon, joka tiivistää beckiläis-pietistisen suunnan ja liturgisen liikkeen näkemyserot.

Te miehet, veljet, jotka juhlistatte Jumalan huoneen teatteripelein ja korupuvuissanne messuatte ja liikutte liturgisin elein! Voin nautiskellen katsella mä teitä vuodattain suloisia kyyneleitä. Vaan onko uuden liiton kallis viini sun maljassasi, kirkonmannekiini? Ei adoraatiota, koraalia, ei estetiikkaa, ihmismoraalia aikamme kaipaa, kaksimielinen - vaan sanaa, karkaistua kaksiterää, mi painuu niveliin ja ytimiin.

Tämä paljastaa, miten Suomen hengellisellä kentällä laajasti nähtiin

vastakohtana ehtoollinen ja saarna, ulkoinen muoto(meno) ja sisäinen (aito)hurskaus, liturginen elämä ja herätysjulistus, pappisvirka ja maallikkous. Pian lehdissä varoiteltiin roomalaiskatolilaisen hapatteen tuomisesta. Samoin liturgisia veljiä syytettiin ehtoollismagiasta. Vuosien saatossa vastakkainasettelu väheni. Vanhapietistinen linja onkin pitkälti kadonnut herännäisyydestä, mutta säilynyt elinvoimaisina lestadiolaisliikkeiden rukoushuoneissa.

Uusprotestantismin vaikutushistoria 1950-luvulle tultaessa kaikui uuskansankirkollisten ns. lundilaisten puheenvuoroissa. Näiden mukaan avarassa kansankirkossa jako uskoviin ja epäuskoisiin on vahingollista. Kirkko on kansaa varten. Kirkon muodostaa jokainen sen jäsenistä. Modernissa tasa-arvoisessa yhteiskunnassa pappisvirka on avattava naisille. Kirkkoherra ja Vartija-lehden päätoimittaja Erkki Niinivaraa (1907–1988) antoi äänen tälle maallisen ja hengellisen yhteen sulauttamiselle. Käytännön seurauksena oli, että kun maallinen kutsumustyö ja maailma olivat jo hengellisen kutsumuksen riittävä toteuttamispaikka, tarvetta jumalanpalveluselämälle ei juuri jäänyt. Kirkko tuli kansan näköiseksi, mutta kansa ei tullut kirkkoon. Toisin kuin liturginen liike, joka pyrki restauroimaan vanhakirkollista ja luterilaista hengellistä elämää, uuskansankirkolliset halusivat modernisoida jumalanpalvelusta, rukousten ja virsien sisältöä sekä saarnaa enemmän tämänpuoleiseksi. Ihmisen ja tämän olemassaoloa koskettavat kysymykset oli pidettävä etualalla. Oma arvioni onkin käsikirjojen kehitystä arvioidessa, että Jumalan, synnin ja iankaikkisuuden todellisuus ovatkin joutuneet yhä enemmän taipumaan ihmisen ja ajallisen edessä. Tämän ilmoitussanasta sekä parannussaarnasta luopuvan ja kansaa syleilevän ja ihmislähtöisen polun päästä löytyvät nykyiset sateenkaarimessut.

Kolmas suuntaus, joka levisi kirkolliseen elämään sotien jälkeen, oli uuspietistinen herätyskristillisyys. Sen vaikutus jumalanpalveluselämään oli ainakin se, että uskoon tulleiden ihmisten hengellisen elämän hoito kanavoitui usein seurakunnan jumalanpalvelusten ulkopuolelle. Liike oli pitkälti valtameren takaa tuotua anglo-saksista tuontitavaraa. Vanhapietistien pelkistetyn, sanakeskeisen ja virsikyl-

läisen seurahuonehurskauden sijaan tulivat uskonratkaisuun tähtäävät evankelioivat kokoukset mm. Frank Mangsin (1897–1994) johdolla. Evankelikaalisuuden olemuksen mukaisesti uuspietistiset liikkeet eivät korostaneet tunnustuksellisuutta vaan yhteiskristillisyyttä, eivät sakramentteja vaan uskoa, eivät paimenvirkaa vaan maallikkoutta, eivät jumalanpalvelusta vaan raamattuopetusta, eivät seurakuntaa vaan kokouksia ja pienpiirejä. Erityisesti tämä matalakirkolliseksi itseään kutsuva liike on muokannut kristillistä musiikkia. Sen parissa korkeakulttuuriin ja kansanperinteeseen nojanneisiin säveliin alettiin liittää jatkuvasti alaa valtaavan viihdekulttuurin antia. Virsikoraalit ovat vaihtuneet rytmikkäisiin gospelkappaleisiin. Nuorison alakulttuurina alkaneesta tyylistä on tullut pop-protestantista valtakulttuuria. Monimuotoinen uuspietistinen liike on käynyt oman myllerryksensä ja vienyt toisia syvemmälle luterilaiseen uskoon, toisia vapaisiin suuntiin ja toisia kasvavaan karismaattiseen liikkeeseen. Nykyiset gospel-messut, yhteiskristilliset ylistysyhteisöt ja hyvin kirjavat soluseurakunnat ovat kaikki tämän jatkumoa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jumalanpalvelusuudistusten käyttöjärjestelmäksi tuli kuitenkin ekumeenis-liturginen linja. Tämän ryhmittymän raamatullis-tunnustuksellinen pohja mureni vuosikymmen toisensa jälkeen, ja se hajaantui kirkollisten kiistakysymysten erityisesti naispappeuskysymyksen ja Suomen ev.-lut. kirkon hyväksymien ekumeenisten sopimusten seurauksena. Vaikka liturgiseen uudistukseen tähtäävien ryhmien toiminta jäi rajoitetuksi ja lyhytaikaiseksi, niiden ohjelma löi läpi kirkollisessa elämässä. Käytännöllisen teologian professori Martti Parvio työskenteli pitkään oppilaidensa kanssa liturgisten kysymysten parissa. Nämä veivät puolestaan liturgisia uudistusajatuksia eteenpäin ja käytäntöön kirkon työryhmissä ja seurakunnissa. Parvion oppilas piispa Olavi Rimpiläinen vaikuttikin käsikirjakomiteoissa aina 1970-luvulta vuoden 2000 jumalanpalvelusuudistukseen saakka.

Systemaattisen teologian puolelta ekumeniikan professori Seppo A. Teinonen toi erityisesti Vatikaani II konsiilin satoa ja sen valtavaa liturgista työskentelyä työtovereidensa ja merkittäviin asemiin nous-

seiden oppilaidensa (T. Mannermaa, E. Huovinen, J. Forsberg, R. Cantell, K. Toiviainen...) pariin, jotka perkasivat pois uusprotestanttista ja beckiläistä perintöä. Luther-säätiön perustajaisä teol. lis. Simo Kiviranta kuului osin tähän joukkoon. Tässä ekumeenisessa työskentelyssä kolminaisuusoppi, kristologia, kirkon katolisuus, sakramenttien vaikuttavuus, viran jumalallinen asetus ja rikas jumalapalveluselämä nähtiin luovuttamattomina vanhakirkollisina pilareina, joille luterilainen kirkkokin rakentui.

Kun ikkunat olivat auki niin luterilaiseen maailmaan kuin ekumeeniseen kenttäänkin, suomalaisen kristillisyyden seurahuoneisiin puhalsivat yleiskirkolliset tuulet. Suuret jumalanpalveluslinjaukset tehtiin käsikirjakomiteoiden työskentelyn kautta. Ensimmäinen vaihe uudistuksissa päättyi vuoden 1968 jumalanpalveluskaavan käyttöönoton myötä. Jo siinä omaksuttiin monia liturgisen liikkeen tavoitteita. Liturginen ja ekumeeninen liike tukivat toinen toistaan ja osin sulautuivat. Koska liturgia antaa opille muodon, on luonnollista, että ekumeeniset oppikeskustelut ovat johtaneet myös yhteiseen liturgiseen sovellukseen jumalanpalvelusuudistusten seurauksena. Siten Vatikaani II konsiiliin (1962–1965) liittynyt liturginen tulivuoren purkaus on ollut ohittamaton lähde eri kirkkokuntien liturgisessa työskentelyssä. Vuoden 1982 Kirkkojen maailmanneuvoston Kaste, ehtoollinen ja virka -asiakirjaan liittynyt Taizé-yhteisön veli Max Thurianin laatima ekumeeninen malliliturgia (Lima-liturgia) on ollut hyvin vaikutusvaltainen eri kirkkojen jumalanpalvelusuudistuksissa. Nämä ekumeeniset vaikutteet ponnahtavat esille vuoden 2000 jumalanpalvelusten kirjoissa. Ekumeeninen suuntaus, jossa oma luterilainen perinne on osin jäänyt jalkoihin, onkin ollut jumalanpalveluskaavoja eniten muokannut linja. Anglo-katolinen kädenjälki piispuuden korostuksessa on myös sinetöity Porvoon sopimuksen jälkeen osaksi valtakirkon elämää.

Hetkirukoukset

Lähetyshiippakunta julkaisi kirjassaan *Luterilaisia virsiä* myös koko psalttarin ja hetkirukouskaavat. Hetkirukoukset ovatkin olleet meillä yhä laajenevassa käytössä aina nuortenleirejä myöten. Saamme nauttia liturgisen liikkeen hedelmää. Hetkirukousten käytön uudelleen löytäminen tiivistää edellä kuvatun liturgisen löytöretken kaaren.

Ehtoollisjumalanpalvelusten lisäksi kirkon liturgisessa elämässä ovat kulkeneet läpi historian vuorokausikiertoon liittyvät liturgiset rukoushetket. Niiden juuret ulottuvat juutalaisen tapaan rukoilla aamuin ja illoin niin temppelissä kuin synagogassa. Jeesus ja hänen opetuslastensa rukouskäytäntö noudatteli tätä rakennetta. Hetkirukousten kivijalat ovat olleet Jumalan sana ja kirkkovuosi. Ne rakentuvat Jeesuksen rukouskirjan eli psalmien sekä Raamatun lukukappaleiden ja virsien ympärille. Näin opitaan rukoilemaan säännöllisesti ja kurinalaisesti Raamatun sanoin yhdessä koko kristikunnan kanssa. Kirkon historiassa hetkipalvelukset kehittyivät niin luostareissa kuin seurakuntaelämässä. Lännen kirkossa hetkipalveluksia oli seitsemän päivässä. 1000-luvulla laadittu rukouskirja eli *breviarium* oli käytössä läpi keskiajan papeilta vaadittuina ns. kanonisina hetkirukouksina.

Uskonpuhdistuksessa hetkipalvelusperinne jatkui, mutta siihen lisättiin julistuksellinen ja katekeettinen elementti. Mikael Agricola rukouskirja jatkoi myös tätä hengellistä perintöä. Laurentius Petrin vuoden 1571 kirkkojärjestys edellytti, että seurakunnissa lauletaan psalmeja, hymnejä ja kiitosvirsiä harjoitukseksi Jumalan sanassa. Ajan kuluessa kävi kuitenkin niin, että puhdasoppisuuden aikana Katekismuksen opetus ja saarna korvasivat kokonaan hetkipalvelusten rukousliturgian. Rukouskammio muuttui luokkahuoneeksi. Vuoden 1686 kirkkolaki puhuukin vain aamu- ja iltasaarnasta. Breviaarihurskaus katosi luterilaisuudesta.

Englannin kirkossa keskiajan breviaariperinne jatkui katkeamattomana. Anglikaanisen teologian ja identiteetin lähde *Book of Common Prayer* säilytti hetkipalvelukset, millä oli vaikutusta myös Pohjois-Amerikan englantia puhuvaan luterilaisuuteen. Luterilaiselle kentälle liturgiset rukoukset palasivat uusluterilaisuuden myötä Saksassa, kun

Wilhelm Löhe kirjoitti diakonissalaitoksen aamu- ja iltarukousjärjestyksen hetkipalvelustradition pohjalta. Liturgisen liikkeen vaikutuksesta breviaarirukoilu alkoi laajemmin levitä.

Ruotsin liturgisen liikkeen ytimessä jumalapalveluselämää ja kirkkomusiikkia uudistanut TT Arthur Adell teki suurtyön laatimalla 1924 alkaen vihkosia hetkipalveluita varten. Näitä otettiin käyttöön liturgisessa liikkeessä, kuten Gunnar Rosendalin seurakunnassa. Adellin työ huipentui yhdessä Knut Petersin kanssa tehtyyn hetkirukouskirjaan *Den Svenska tidegärden* vuonna 1944. Huomattavaa on, että tämä laajasti käyttöön otettu ja hetkipalvelusperinteen palauttanut kirja ei syntynyt kirkollisen toimikunnan tuloksena, vaan hurskaan ja oppineen papin uutteran työn hedelmänä.

Suomessa Aleksi Lehtonen vuonna 1925 kirjassaan *Vesperale* käy läpi hetkirukousten historiaa ja laati joitakin rukousliturgioita juhlaaikoja varten. Liturgiseen liikkeeseen tutustunut TT Lauri Apajalahti teki 1950 kirjan *Rukoileva kirkko*, jossa oli hetkirukouksia koko kirkkovuodelle. Vuoden 1968 kirkkokäsikirjaan tulivat myös rukoushetken kaavat. Sävelet niihin laadittiin vuonna 1975. Professori Martti Parvion opastuksella pastori Matti Aaltonen toimitti 1978 Rukoileva kirkko -kirjan, jossa ensi kertaa tuotiin kirkon perinteiset rukoushetket sekä kirkkovuoden arkeen että juhlapyhiin. Sen julkaisi Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys. Uudella virsikirjalla ja raamatunkäännöksellä sekä sävelmerkeillä päivitetty painos julkaistiin 1996. Kirkon käsikirjauudistuksen seurauksena vuonna 2002 ilmestyi puolestaan laaja Rukoushetkien kirja oheismateriaalin kanssa.

Hetkirukousten uudelleen löytäminen ei koskenut vain vanhankirkon tai lännen keskiajan hurskauden vaan myös luterilaisen uskonpuhdistuksen perintöä. Puhuttelevaa on nähdä kehityksen järjestys. Breviaarikirjojen kansista pölyjä ensin olivat pyyhkimässä uusluterilaiset pastorit, sitten liturgisen liikkeen yksittäiset teologit ja lopulta myös valtakirkon jumalanpalveluskomiteat. Lähetyshiippakunnassakin saamme tästä aidosti raamatullisesta, katolisesta ja luterilaisesta perinnöstä ilolla ammentaa.

Liturgisen liikkeen tulokset

Liturgisen liikkeen keskeiset tavoitteet ovatkin monelta osin toteutuneet Suomen ev.lut. kirkon jumalanpalvelusuudistuksissa: ehtoollismessu on viikoittaisena pääjumalanpalveluksena, liturgia on rikastunut sisällöltään ja symboleiltaan vanha- ja yleiskirkollisin esikuvin ja messu nähdään koko seurakunnan pappien ja maallikoiden yhteisenä Jumalan kansan juhlana. Liturgisen liikkeen vaikutuksesta pappien mustat asut ovat vaihtuneet valkoiseen albaan ja stolaan. Kirkkotekstiilit ja liturgiset värit on otettu käyttöön. Kyse ei ole vain estetiikasta vaan kristologian ja jumalapalveluksen syvemmästä ymmärtämisestä sekä kokonaisvaltaisesta ihmiskäsityksestä. Kuvaamaton tuli kuvattavaksi, kun Sana tuli lihaksi. Ihminen ei liioin ole vain korvaa vaan myös silmää ja muita aisteja. Kirkko ei ole vain kuulohuone vaan läsnä olevan Jumalan taivaallinen juhlasali, jonka kirkkautta ja arvokkuutta symbolit julistavat. Se, mitä pidettiin vielä 1940-luvulla erikoisena seremoniallisena koreiluna, oli 1970-luvulla jo valtavirtaa ja nykyään normikäytäntöä.

Liturgisen liikkeen varsinainen tavoite on kuitenkin pohjimmiltaan epäonnistunut Suomessa surkeasti. Onko koskaan Suomessa käynyt ihmisiä vähemmän jumalanpalveluksessa kuin nykyään? Onko katekismuksen tunteminen ja hengellisen elämän hoito kodeissa ollut koskaan vähäisempää kuin nykyään? Tätä kehitystä eivät ole pysäyttäneet eivätkä vauhdittaneet liturgiset uudistukset vaan kirkon hengellinen anemia ja sen aseman muutos. Yhteiskunnan maallistumisen, yksilökeskeisen kulttuurimurroksen ja monikulttuurisuuden keskellä kansankirkko menettää vauhdilla jäseniä ja historiallista asemaansa. Tämän lisäksi voi todeta, että hengellisen elämän hoito kasvavassa määrin kanavoituu liturgisten jumalanpalvelusten ulkopuolelle vaihtoehtomessuihin ja yhteisöihin. Ne pääsääntöisesti seuraavat anglosaksisen herätyskristillisyyden vapaamuotoista perinnettä.

Uusluterilainen ohjelmakaan ei päässyt toteutumaan. Monet Paavalin synodin ympärille kokoontuneet luterilaista kirkollista uudistusohjelmaa ajaneet uskoivat vielä 1970-luvulla, että Suomen ev.lut. kirkko voisi elää tunnustuksensa mukaan käytännössä. Luterilainen

kirkkohan on luterilainen vain siinä määrin kuin se käytännössä pitäytyy tunnustukseensa. Näissä toiveissa on jouduttu katkerasti pettymään. Tunnustuskirkollista uudistusta eivät torjuneet maalliset vaan hengelliset johtajat. Kaiken kirkollisen elämän uudistus nousee Jumalan sanasta. Kirkon kutsuva, kokoava ja uudistava Pyhä Henki toimii sanan ja sakramenttien kautta. Kun uusprotestanttisuuden perintönä raamattukysymys ja luottamus Jumalan sanaan ovat peruuttamattomasti murtuneet, todellinen jumalanpalvelusuudistus, jossa Jumala palvelee meitä sanallaan, ei ole voinut toteutua.

Tässä yltiöyksilökeskeisessä ja liikkuvassa kulttuurissamme kirkkokansa ja sen paimenet heittäytyvät kuka ekumeenis-liturgiseen kirkkoromantiikkaan, kuka opittomaan ylistys- ja yhteiskristillisyyteen, kuka kansan siviiliuskonnon huoltoon, kuka mystiikan maailmaan, kuka sakramentittomaan rukoushuone- ja pienryhmäkristillisyyteen ja kuka vain omaan yksityisyyteensä hartauskirjojen äärelle ilman jumalanpalvelusyhteyttä. Yhdessä rukoilevan kirkon sijasta jäljellä on hengellis-teologisesti vauhdilla erilleen rakoileva kirkko.

Tässä maastossa Lähetyshiippakunta on syntynyt. Näiden kysymysten keskellä se toimii. Historiallisesti Lähetyshiippakunnan juuret menevät ennen muuta uusluterilaisuuteen ja tunnustuksellisiin liikkeisiin. Me haluamme ammentaa yksin Raamattu -periaate silmiemme edessä vanhankirkon, uskonpuhdistuksen ja kansanherätysten perinnöstä. Luterilainen tunnustus antaa edelleen selvän ja kestävän uudistusohjelman, jossa uskon vanhurskaus ja sakramentit, Jumalan sanan kutsuva saarna ja pyhä messu, liturgia ja evankeliointi, paimenvirka ja yhteinen pappeus, sielunhoito ja rippi, henkilökohtaisen uskon hoito ja seurakunnallinen elämä, diakonia ja lähetys, kirkon katolisuus ja selvä luterilainen uskonkäsitys kuuluvat yhteen. Tässä on meillä todeksi elettävää kirkoksi kasvavana kirkkona!

Kirjallisuus

Hansen, Heinrich
1917 Stimuli et Clavi 31. Oktober 1917. http://www.stmichael-online.de/stimuli_et_clavi.htm. Luettu 2.10.2015.

Heikkinen, Jouko M.V.
1990 Unio Substantialis et sacramentalis. Gunnar Rosendalin evankelis-katolinen ehtoolliskäsitys. STKS 168. Diss. Kokkola.

Kakkuri, Teemu
2011 Evankelinen liike kirkossa ja yhteiskunnassa 1944–1963. Aktiivinen uudistusliike ja konservatiivinen sopeutuja. Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 13. Diss. Joensuu.

Kilström, Bengt Ingmar
1990 Högkyrkligheten i Sverige och Finland under 1900-talet. Strängnäs.

Kotiranta, Matti
1993 Jumalanpalvelus taivaallisena läsnäolona. Trinitaarinen dogma kirkkojen liturgista perintöä yhdistävänä tekijänä. – *Ekumenia ja teologia.* STKS 188. Helsinki, 193–225.

Lehtonen, Aleksi
1925 Vesperale. Porvoo.
1935 Paimenkirje 1945. Porvoo.

Masaki, Naomichi
2013 He alone is worthy. The Vitality of the Lord's Supper in Theodor Kliefoth and in the Swedish Liturgy of the Nineteenth Century. Göteborg.

Pajunen, Mika K.T.
2008 *"Towards 'a real reunion'?" Archbishop Aleksi Lehtonen's efforts for closer relations with the Church of England 1945–1951.* Luther-Agricola-Seura 62. Diss. Helsinki.

Parvio, Martti
1977 The Liturgical Brethren – a page in history of the post-war liturgical movement in Finland. – *Ecclesia - Leiturgia - Ministerium.* Studia in Honorem Toivo Harjunpää. Publications of the Luther-Agricola Society B 9. Helsinki, 119–130.

Rukoileva kirkko
1978 Rukoileva kirkko. Rukoushetket kirkon perinteen mukaan. Toim. Matti Aaltonen. Esipuhe Martti Parvio. Vaasa.

Rosendal, Gunnar
1971 Kirkollinen uudistus. 2. painos. Suom. Pentti Hämäläinen.
(1974) Joesuu.

Väisänen, Matti
2007 Vedestä vai Hengestä? Uuras Saarnivaaran kasteteologia. Diss. Hämeenlinna.

Tälle perustalle

Luterilaisia virsiä 2015

Pastori, TT Anssi Simojoki

Jumala, minun sydämeni on valmis, minun sydämeni on valmis: minä tahdon veisata ja soittaa. Heräjä, minun sieluni; heräjä, harppu ja kannel. Minä tahdon herättää aamuruskon. Herra, sinua minä kiitän kansojen joukossa, veisaan sinun kiitostasi kansakuntien keskellä. Sillä suuri on sinun armosi ja ulottuu hamaan taivaisiin, ja sinun totuutesi pilviin asti. Korota itsesi yli taivasten, Jumala, ja kunniasi yli kaiken maan (Ps. 57:7 – 11).

Jumalan kansa juhlakulkue

Ymmärtääksemme virren asemaa ja luonnetta kristittyjen yhteisessä jumalanpalveluksessa ja kristillisessä elämässä, on aloitettava aivan alusta. Pyhä kaste on se ovi, jonka kautta astutaan sisälle Jumalan seurakuntaan. Vanhassa kirkossa ennen kastamista tehtiin kysymys,

jonka nimi on *"abrenuntiatio"* eli julkinen irtisanoutuminen: *"Utrum baptizandus abrenuntiaret Diabolo et pompis eius"* – luopuuko kastettava julkisesti Perkeleestä ja hänen juhlakulkueistaan? Tätä julkista luopumista ei pelkästään ilmoiteta seurakunnan keskellä. Datiivi *"Diabolo"* ja *"pompis"* ilmaisee, että luopuminen ilmoitetaan päin Perkeleen ja hänen juhlakulkueittensa osanottajien kasvoja. *"Pompa"* oli julkinen juhlakulkue, jollaisia vallasväki järjesti Rooman valtakunnassa omaksi kunniakseen. Ne saattoivat olla soihtukulkueita, joissa soittaen ja laulaen julistettiin tietyn arvohenkilön kunniaa. Asialla olivat asianomaisen arvohenkilön ja hyväntekijän anteliaisuutta nauttivat, häneen riippuvuussuhteessa olleet ns. klientit. He söivät rikkaan miehen leipää ja lauloivat hänen laulujaan. Oli myös epäjumalien kulttiyhteisöjen uskonnollisia juhlakulkueita, joissa kannettiin epäjumalan kuvaa ja laulettiin tanssien hänen kunniakseen. Näihin kulkueisiin liittyi paljon irstaisuutta, joka teki ne suosituiksi. Marttyyrisukupolvien kristityt ymmärsivät, että jumalattomat ja rivot juhlakulkueet tässä maailmassa oli järjestänyt yksi ainoa ohjelmatoimisto: Perkele ja kaikki hänen menonsa eli pahat henget. Kristittyjen elämässä kaikki oli toisin:

> *Mutta haureutta ja minkäänlaista saastaisuutta tai ahneutta älköön edes mainittako teidän keskuudessanne - niinkuin pyhien sopii - Älköön myös rivoutta tai tyhmää lorua tai ilvehtimistä ... , vaan paremmin kiitosta. Sillä sen te tiedätte ja tunnette, ettei yhdelläkään haureellisella eikä saastaisella eikä ahneella - sillä hän on epäjumalanpalvelija - ole perintöosaa Kristuksen ja Jumalan valtakunnassa. Älköön kukaan pettäkö teitä tyhjillä puheilla, sillä semmoisten tähden kohtaa Jumalan viha tottelemattomuuden lapsia; Älkää siis olko niihin osallisia heidän kanssaan. Ennen te olitte pimeys, mutta nyt te olette valkeus Herrassa. Vaeltakaa valkeuden lapsina. ... Älköönkä teillä olko mitään osallisuutta pimeyden hedelmättömiin tekoihin, vaan päinvastoin nuhdelkaakin niistä"* (Ef. 5:3–11).

Maailman monien demoneja tottelevien juhlakulkueiden seassa vaeltaa joukko, joka on aivan toisenlainen. Se on Kristuksen triumfikulkue, voiton paraati: *"Mutta kiitos olkoon Jumalan, joka kuljettaa*

meitä triumfisaatossa (θριαμβευων ημας – thriumphat nos)" (2 Kor. 2:14). Maailman kevytmielisten, kosteiden ja rivojen pirskeiden sijasta kristityillä on aivan toisenlainen ohjelma ilojuhlissaan: *"Älkää sentähden olko mielettömät, vaan ymmärtäkää, mikä Herran tahto on. Älkääkä juopuko viinistä, sillä siitä tulee irstas meno, vaan täyttykää Hengellä, puhuen keskenänne psalmeilla ja kiitosvirsillä ja hengellisillä lauluilla, veisaten ja laulaen sydämessänne Herralle, kiittäen aina Jumalaa ja Isää kaikesta meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen nimessä"* (Ef. 5:17–20). Tätä kristillisen seurakunnan veisaamista ja laulamista Pyhässä Hengessä Kristukselle profetoi jo psalmi 118 jakeissa 16–17: *"Ilon ja autuuden ääni kuuluu vanhurskaitten majoissa: Herran oikea käsi tekee väkeviä tekoja. Herran oikea käsi on korotettu, Herran oikea käsi tekee väkeviä tekoja. En minä kuole vaan elän ja julistan Herran tekoja."* Oikeaan luterilaiseen kastekaavaan kuuluu vanhakirkollinen abrenuntiaatio. Niin oli Mikael Agricolan käsikirjassa1549 ja karoliinisessa v:n 1694 käsikirjassa. Useimmat luterilaiset kirkot ovat sen säilyttäneet Amerikkaa ja Afrikkaa myöten. Ruotsin kirkko poisti sen omasta käsikirjastaan v. 1811 valistusteologian vaikutuksesta. Suomessa sama tapahtui v. 1886. Ajateltiin, että Perkele ja kaikki hänen menonsa ja tekonsa eivät enää olleet vaarallisia.

Pyhästä kasteestamme alkaa siis osallisuus kristillisen seurakunnan triumfikulkueesta. Tuo kulkue on pitkä ja katkeamaton. Pituus on pelkästään ajanlaskun kysymys. Kristillisen seurakunnan luonteen kannalta rakenne on jonon sijasta toinen: kaiken keskellä on Kristus yhtä lähellä kuolleita ja eläviä. Siksi kristityt ovat Kristuksessa samalla tavoin yhtä lähellä Herraansa ja toinen toistaan. Emme ole jossakin pitkän marssirivistön hännillä kaukana apostolien, marttyyrien ja profeettojen etujoukosta. Efesolaiskirjeen sanoin paikkamme osoitetaan toisin: *"Te olette pyhien kansalaisia ja Jumalan perhettä, apostolien ja profeettain perustukselle rakennettuja, kulmakivenä itse Kristus Jeesus, jossa koko rakennus liittyy yhteen ja kasvaa pyhäksi temppeliksi Herrassa; ja hänessä tekin yhdessä muitten kanssa rakennutte Jumalan asumukseksi Hengessä"* (Ef. 2:19–22). "Hengessä rakentuminen" ei ole ilmavaa, kaasumaista aatetta kuten idealismissa on ajateltu. Se

on sielun ja ruumiin elämän yhteyttä elävään Jumalaan. Lainaan ”Luterilaisista virsistä” englantilaisen Richard Crashaw’n (1612–1649) ehtoollisvirttä.

> *6. On osanamme aikaan iäiseen / kätkeä Herran teot sydämeen/ ja niiden salaisuutta hengittää, / ammentaa Herrastamme elämää, / syödä ja juoda sakramentissaan, / niin saada yhdistyä Jumalaan. 7. ”Maan päällä huonekunta Kristuksen / tunnustaa tämän opin taivaisen: on nimi, luonto heillä entinen, vaan taakseen kaiken tämän jättäen / he aukaisevat suunsa ottamaan / Herransa lihan, veren kokonaan.* (LV 736)

Kirkon yhteinen opettaja Efraim Syyrialainen (n. 306–373) opetti kaunopuheisesti uskovan kristityn sielun ja ruumiin yhteydestä, joka säilyy keskinäisenä tietoisuutena ja toistensa ikävöimisenä kuolemassakin sekä täyttyy sanoinkuvaamattoman riemullisena kohtaamisena, uudelleenyhdistymisenä ylösnousemuksen päivänä. Ruumis tekee sielun uskon ja rakkauden tekoja. Sielu iloitsee kiitollisena asuessaan Jumalan luoman suurenmoisen ruumiin kunniallisessa palatsissa. Sen asumasijan puhdistaa Pyhä kaste. Sitä aina uudelleen korjaa syntien anteeksiantamus. Se vahvistuu Pyhästä alttarin sakramentista, sielu rakkaassa ruumiissa, ruumis rakasta sielua majoittaen. Siksi apostoli Paavali kirjoitti korinttolaisille avioliitosta opettaessaan seuraavat valtavat sanat: *”Te olette kalliisti ostetut. Kirkastakaa siis Jumala ruumiissanne”* (1 Kor. 6:20). Näitä mykistäviä sanoja, niiden uskoa vastaan, ei hedonistinen aikamme mitään mahda. Sanomme tyynesti ja vakaasti: *”Riehukaa kansat, kuitenkin kukistutte”* (Jes. 8:9).

Kristillisen kirkon apostolinen voittokulkue vaeltaa jo maan päällä taivaallisissa menoissa: *“Jumala, joka on laupeudesta rikas, suuren rakkautensa tähden, jolla hän on meitä rakastanut, on tehnyt meidät, jotka olimme kuolleet rikoksiimme, eläviksi Kristuksen kanssa - armosta te olette pelastetut - ja yhdessä hänen kanssaan herättänyt ja yhdessä hänen kanssaan asettanut meidät taivaallisiin Kristuksessa Jeesuksessa”* (Ef. 2:4-6). Kristittyjen jumalanpalvelus ei ole kulttinäytelmä, sillä sellainen loisi välimatkan uskovien ja Kristuksen välille, välimatkan, jota ei saa olla, koska Kristus on omiensa kanssa ja keskellä (Matt.

28:20). Kristittyjen jumalanpalvelus yhdessä ja yksityisesti on taivaallinen. Alkukirkko torjui kulttidraamoihin kuuluneen tanssin liturgiastaan. Sellaista ohjelmannumeroa tarjosi eri tavoin ympäröivä pakanuus, kuten synkretismiä syleilevä karismaattisuus tänä päivänä on nostanut uudenuutukaisen kaatumisen sakramenttinsa Kristuksen antamien armonvälineiden ja Herran rukouksen yläpuolelle. Varhainen kirkko seurasi tarkoin Kristuksen hänen apostoliensa välityksellä ilmoittamia asetuksia, kuinka häntä oli palveltava. Niistä yksi, apostolisen viran miehisyys, on jo jonkin aikaa ollut sokeuttava näärännäppy aikamme liberaalille kristillisyydelle.

Virsi Pyhän Hengen käytössä

Kristittyjen hengellinen elämä ja jumalanpalvelus ovat alusta alkaen olleet äänekästä saarnaa, puhetta, veisaamista, laulamista hyvässä apostolisessa järjestyksessä. Lännen kirkossa Keskiajalla seurakunta vähitellen vaikeni pappia ja kuoroa kuuntelevan yleisön asemaan. 1500-luvun uskonpuhdistus palautti rikkailla virsillään seurakunnalle sen lauluäänen. Yksistään Nürnbergin mestarilaulaja Hans Sachs (1494–1576), joka oli Lutherin, "Wittenbergin satakielen", innokas tukija, laati tuhansia lauluja. Virsirunous, -laulu ja -musiikki ammensivat perinteestä ja omasta ympäristöstään. Ne olivat alusta alkaen pyhään käyttöön laadittuja pyhiä lauluja. Tutkimus on vienyt pohjan pois sellaisilta tietämättömyydessä levitetyiltä ajatuksilta, että esim. Luther olisi käyttänyt estoitta aikansa kapakkalauluja ja muita renkutuksia ja kehottanut muitakin tekemään samoin. Oman aikamme oikeaa kristillistä liturgiaa ja virsilaulua jäytävä vakava tauti on viihdeteollisuuden tuottamissa malleissa. Kirkko muuttuu televisioshow'n mukaiseksi estradiksi elitistisine viihdeohjelmineen tai tähtisaarnaajan Larry King-tyyppiseksi puheohjelmaksi.

Suomessa käänteentekevä suunnan vaihto tapahtui, kun herätysliikkeiden ja monien seurakuntien kristillinen nuorisotyö siirtyi jumalanpalveluselämän, herätyksen, uskon ja raamattupiirien linjoilta viihteellisen nuorisokulttuurin piiriin. Se on toteuttanut Donald

McGavranin (1897–1990) kirkon kasvu -ajattelutapaa: hyvä menetelmä vetoaa ihmisiin; hyvä menetelmä "toimii". Toinen kysymys on, mitä "toimimisella" lopulta tarkoitetaan. Uudet ajatuskaavat ovat postmoderniin maailmaan sopivalla tavalla kietoutuneet uushelluntailaiseen karismaattisuuteen, jossa tärkeintä on se, miltä tuntuu. Sanotaan mielellään, että sisältö on pääasia, mutta toteuttamismuodot ovat vapaita. Toteuttamismuoto on kuitenkin aina kiinteästi sidoksissa sisältöön. Toteuttamistapa on sisällön ilme. Kirkkolaulun ja jumalanpalveluselämän viihteellisiin keinoihin sopivat kanadalaisen mediafilosofin Marshall McLuhanin (1911–1980) kuuluisat sanat: *"Väline on sanoma."* Ensin on väline – tv-ohjelma, sanomalehti, verkkosivusto, rautalankabändi – vaihteleva sisältö tulee vasta sen jälkeen. Pinnallisen viihteellinen toteutus on pinnallisen opin ja teologian mukainen kasvokuva. Vakava, syvällinen sisältö hakee itseään vastaavan ilmaisutavan.

Meidän lähtökohtamme on Kristuksen risti: *"Mutta pois se minusta, että minä muusta kerskaisin kuin meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen rististä, jonka kautta maailma on ristiinnaulittu minulle, ja minä maailmalle!"* (Gal. 6:14). Ristin sanoma ei ole luonnollinen vaan se on salaisuus, mysteeri, jonka Jumala ilmoittaa sanansa kautta Pyhässä Hengessään: *"Me puhumme salattua Jumalan viisautta, sitä kätkettyä, jonka Jumala on edeltämäärännyt ennen maailmanaikoja meidän kirkkaudeksemme, sitä, jota ei kukaan tämän maailman valtiaista ole tuntenut ... niinkuin kirjoitettu on: "mitä silmä ei ole nähnyt eikä korva kuullut, mikä ei ole ihmisen sydämeen noussut ja minkä Jumala on valmistanut niille, jotka häntä rakastavat"* (1Kor. 2:7–9). Efraim Syyrialaisen aikalaisen, yhteisen kirkon opettajan Poitiers'n Hilariuksen (300–368) tavoin meidän tulee ymmärtää, että Jumala on valinnut ihmiskielen ilmoittamaan, kuuluttamaan pyhiä salaisuuksiaan. Kun Jumalan Pyhä Henki käyttää ja täyttää ihmiskielen sanat, ne lämpenevät Jumalasta, saavat jumalallisen elämän ja voiman vaikuttamaan Jumalan tekoja ja työtä tässä maailmassa. Jumalan täyttäminä ne eivät tyhjinä odota saavansa tosi sisältöänsä tästä maailmasta. Ne ovat teologiaa ensi sijassa, eivät sosiologiaa ja markkinavoimia.

Kielen köyhdyttäminen

Toisen maailmansodan jälkeen 1950-luvulla ”vihaisten nuorten miesten” modernismi teki Suomessakin läpimurtonsa. Modernismi liittyi abstraktisuuteen. Espanjalaisen muotifilosofin Jose Ortega y Gassetin (1883–1955) v. 1925 julkaistun esseen nimestä tuli taiteen ohjelma: ”Taiteen irtautuminen inhimillisestä”. Se perusteli taide-elämässä tapahtuvan kuvienraastamisen, ikonoklasmin. Maalaus ei kuvaa vaan on muotojen ja värien sommitelma. Musiikki ei ole nautittavaa harmoniaa ja tonaalisuutta vaan oikullista atonaalisuutta. Runous ei seuraa loppusointuja ja rytmiä vaan on pikemminkin täynnä sattumanvaraisia, yllättäviä repliikkejä. Modernistinen runous nousi loppusointuja käyttävää runotyyliä vastaan, jonka taituri sodanjälkeisessä Suomessa oli Aale Tynni (1913–1997). Runoilijattarella oli myös vahvoja odotuksia virsien rikkaammaksi, paremmaksi runokieleksi. Modernismissa värikkään kielen sijaan käyttöön tuli kaupunkilainen, synonyymiköyhä asiaproosa. Vaihtelua arkiproosan yksitoikkoisuuteen haettiin kirosanoista ja rivouksista.

Kuvatunlainen modernismin ohjelma on reippaasti ja eri tavoin ohitettu ns. populaarikulttuurissa. Koskaan ei maailma ole ollut niin täynnä kuvia kuin nykyään. Ihmisjoukot eivät aaltoile atonaalisen musiikin akateemisissa konserttilaboratorioissa vaan ymmärrettävän, nautittavan ja mukaansa tempaavan soiton ja laulun paikoissa. Runouden rytmi ja loppusointu sekä sisältö ovat palanneet afrikkalaisen perinnön kautta ns. rap-musiikissa eli puhelaulussa. Toisin siis kävi, kuin ennustettiin. Taiteen on mahdoton irtautua inhimillisestä, koska ihminen luo taidetta. Modernismin ja neorealismin maailmaa on seurannut ranskalaisesta marxilaisuudesta perusoivalluksensa saanut postmodernismi, jonka poliittisena ohjelmana on ollut purkaa kaikki arvovallan ja totuuden perusteet vihattavina vallankäytön ja sorron rakenteina.

Modernismin laita-aallossa alkoi kirkossa kapina ns. Kaanaan kieltä vastaan. Kapina perustui ajatukseen, että todellisuus oli itse asiassa seurakunnan ulkopuolella sen raamatullisen salakielen tavoittamattomissa. Todellisuus ymmärrettiin yksitasoiseksi, pohjimmil-

taan maalliseksi. Se oli aikaa, kun pankit, osuuskaupat ja kunnanhallitukset tuhosivat kuin ISIS Palmyrassa historiallista kaupunki- ja kirkonkylämiljöötä Turusta ei aivan Petsamoon. Moni helsinkiläinen arvorakennus purettiin vain viivoittimella suunniteltujen toimistorakennusten tieltä. Sosialisminharmaa laatikkobetoniarkkitehtuuri söi tieltään puutaloempiren korvaamattomat luomukset. Kristillisestä kielestä ja virsistä piti hävittää menneisyyden koukerot. Eräs tuon ajan kirjoittaja pilkkasi perinteisiä jouluvirsiä siitä, että taas oli oltu Eijan (”eijaa, laulakaa, lunastetut olemme”) ja Immanuelin kyydissä. Uskonnollinen kieli ymmärrettiin maallisen, yksitasoisen todellisuuden vertauskuvien kokoelmana. Alkoi modernismin jalanjäljissä ”uusin sanoin” kirjoittamisen ja puhumisen aika. Siinä pyrittiin tavoittamaan kristinuskon ja maallisen kielen kosketuskohta siten, että itse asiassa maallinen antoi johtomerkityksen uskonnolliselle puheelle ja kirjoitukselle, koska vain maallinen oli varsinaisesti todellista. Raamatun sanat Jumalan rauhasta kääntyivät kirkollisen vaikuttajan, professori Heikki Wariksen (1901–1989) eläkepäivinä merkitsemään toimintaa Moskovan kommunistien ohjaamassa ns. rauhantyössä.

Yhden, maallisen todellisuuden kautta me voimme punnita ja ymmärtää sellaisten miesten toimintaa ja vaikutusta kuin edesmenneet arkkipiispa Mikko Juva (1918–2004) ja dos. Martti Lindqvist (1945–2004) tai eläkepäiviään viettävää arkkipiispa John Vikströmiä (1931-). Tällaisessa ajattelutavassa vaikutti sekä Rudolf Bultmannin (1884–1976) keerygmateologia että lundilaisuus. Samaan aikaan kieli ymmärrettiin yhä enemmän tietyn viestin lähettämisenä ja vastaanottamisena, ”viestittämisenä”. Se oli Osmo A. Wiion (1928–2013) valta-aikaa. Kieltä virtaviivaistettiin ohentamalla sitä, jotta viestitetty sanoma paremmin läpäisisi tiedotuskohinan ja otettaisiin vastaan. Kielen yhteyttä luova ja ylläpitävä luonne jäi sähkösanomanomaisen viestittämiskielen jalkoihin. Se johti väistämättä rikkaan suomenkielen köyhtymiseen. ”Uusin sanoin” kirjoittaminen ja saarnaaminen osoittautuivat katastrofiksi, kun ne tyhjensivät perinteiset kirkot. ”Uudet sanat” olivat kovin teoreettisia ja vaikeaselkoisia ikään kuin niiden käyttäjätkään eivät aina olisi tarkkaan tienneet, mistä he lop-

pujen lopuksi puhuivat tai kirjoittivat. Suunnan korjaus on tullut narratiivisuuden ja retoriikan ymmärtämisen tietä. Kieliasu ei suurissa ja voimakkaasti vaikuttavissa asioissa voi olla ohut. Mehevät sutkaukset ja kielikuvat kuuluvat puhekielen arkeen. Mitä olisivatkaan ”Seitsemän veljestä” tai ”Havukka-ahon ajattelija” korrektilla, mielikuvituksettomalla ja joskus ääliömäisellä viesti-kielellä?

Tarve virsikirjalle

Olen tullut viipyneeksi pitkään virsikirjatyön taustoissa. Olen tehnyt sen siksi, että tällaisessa maailmassa kristityt tänään kokoontuvat jumalanpalveluksiinsa. Aikamme halki virtaa filosofi Hans-Georg Gadamerin (1900–2002) opettama perinteen kymi, jonka keskellä kaikki ymmärtäminen, uudisraivaus sekä uudistaminen tapahtuvat. Tällaisessa maailmassa kirkot laativat ja uudistavat virsikirjoja, raamatunkäännöksiä, jumalanpalvelusten kaavoja, rukouskirjoja. Näin tekee myös Suomen evankelisluterilainen lähetyshiippakunta. Siksi suurten hankkeiden yhteydessä on aina pysähdyttävä katsomaan ympärilleen oppiakseen ja ymmärtääkseen, mitä näkee. Takanamme on kuvatunlainen kehitys. Samaan aikaan elämme keskellä kansainvaellusta, joka ei jätä vaurasta ja vaurautensa varassa liberaalia Eurooppaa entiselleen.

Siirryn nyt taustoista itse työhön, joka on tuottanut ”Luterilaiset virret”. Sen tärkeitä tietoja on luettavissa nyt julkistettavan ”Luterilaisten virsien” esipuheesta. Vuoden 1986 kirkkovirsikirjan ilmeiset heikkoudet synnyttivät jo 1980-luvulla ajatuksen täydentävästä, autenttisemmasta luterilaisesta virsikirjasta. Näistä keskustelimme Paavalin synodin yhteydessä Simo Kivirannan kanssa. Huoli ei ollut vain meidän nurkassamme. Itse arkkipiispa Martti I. Simojoki (1908–1999) toi eri yhteyksissä julki voimakkaan huolensa kirkon virsikirjan sisällöstä. Hän puhui kuuroille korville. Parhaiten kuunneltiin sotaveteraaneja, jotka esittivät voimakkaan vastalauseen tuttujen virsien peukaloimisesta tai poistamisesta. Se johti kirkolliskokouksessa piispa Paavo Kortekankaan (1930–2013) johdolla leivottuun v:n 1986

kompromissivirsikirjaan.

Vielä ennen kuolemaansa v. 2004 Simo Kiviranta puhui erikseen Juhana Pohjolan kanssa ja Suomessa käydessäni minun kanssani Luther-säätiön oman virsikirjan tarpeellisuudesta. Silmämme oli avannut se tapa, jolla Dietrich Bonhoefferin runoa oli kohdeltu v:n 1986 virsikirjassa. Se oli leikattu ja sievistelty, ikään kuin se olisi sellaista tarvinnut. Kautta linjan oli havaittavissa alkutekstien vastainen siirros pois pyhien seurakunnasta, uskovien joukosta kohti ihmiskuntaa ja epämääräiseksi jäävää toivoa ilman selkeää lain ja evankeliumin erottamista sekä luterilaisen uskon selkeää ”sola fide” -pohjaa. Kiitosvirren 324 sen 7. säkeistössä ”kaikki kristityt” on muutettu ”kaikiksi kaipaaviksi”. Esimerkkinä sievistelystä Martin Opitzin kuuluisan aamuvirren ”Kristus valo valkeuden” suomennos livertää 2. säkeistössä varsin vapaasti: *”Saakoon Henki rakastava sydämemme lämmittää, että kova, paha sana tänään lausumatta jää.”* Asia on tietenkin kannatettava mutta ei tässä yhteydessä, jossa varsinaisesti on rukoiltu voimaa perisynnin turmelusta vastaan: *”Vaan on mieli sokeentunut meissä synnin sumusta, tahtommekin turmeltunut aina lankeemuksesta.”* Virressä 599 huoruuden synti on muuttunut ahneudeksi ja taivaankappaleiden varoitukset huonoa elämää seuraavasta Jumalan rangaistuksesta harmoniseksi Luojan lakien mukaan vaeltamiseksi. Ilmeisesti yleisistä kuudennen käskyn ongelmista ei v:n 1986 virsikirjaa koottaessa ollut tietoa. Psalmista 103 tehdyssä saksalaisen pastori Johann Gramannin kiitosvirressä (1487–1541) 323:3 ”isä” onkin muuttunut ”äidiksi”, vaikka psalmissa sanotaan *”Niinkuin Isä armahtaa lapsiansa, niin Herrakin armahtaa pelkääväisiänsä”.* Ei ihme, että yksi ja toinen jämerä virsi on saanut virsikirjasta lähtöpassin. Taizé oli puhunut!

En luettele tämän enempää, koska esitykseni ei ole mikään syytekirjelmä, vaan historiallis-teologinen arvioni. Samalla haluan sanoa mahdollisimman selvästi, että ”Luterilaisia virsiä 2015” ei ole minkäänlainen v:n 1986 virsikirjan vastakirja. Jälkimmäistähän käytetään jatkuvasti Lähetyshiippakunnan messuissa. Lähetyshiippakunnan virsikirjahanke syntyi tietoisuudesta, että kirkko ja Lähetyshiippa-

kunta liikkuvat ajassa kohti tulevaisuutta. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seuraavalle virsikirjalle eivät merkit näytä mitenkään suotuisilta. Virsikirja sisältää kirkon uskon ja hurskauselämän laulettavassa muodossa. Millainen virsikirja on odotettavissa, kun kirkolliskokouksesta ja piispakunnasta on tullut avoimesti harhaoppisia, ja kirkon julkaisut hyökkäävät vuodesta toiseen luterilaista uskoa ja tunnustusta vastaan samalla, kun siveellinen rappio on kirkossa ennemmin sääntö kuin poikkeus? ”Luterilaiset virret” yhdessä psalttarin ja rukouskirjan kanssa on, paitsi täydennys, myös ennakoiva irtiotto suuntaan, johon Lähetyshiippakunta on kasvamassa.

Armonvälineet keskuksessa

5.9.2015 julkaistu ”Luterilaiset virret” poikkeaa kolmesta saman mallin mukaan laaditusta v:n 1886, 1938 ja 1986 kirkkovirsikirjasta. Se on palannut v:n 1701 karoliinisen kolmen konsistorin virsikirjan suuntaan. ”Luterilaiset virret” alkaa Jumalan sanalla, Pyhällä Raamatulla - ei kirkkovuodella. Raamattu- ja psalmivirsien jälkeen seuraa Pyhän Raamatun tiivistelmä katekismusvirsissä. Jumalan sana synnyttää seurakunnan. Jumalan sana synnyttää ja ylläpitää oikean uskon. Jumalan sana täyttyy viimeisissä tapahtumissa. Kirjan rakenne avautuu näin Pyhän Raamatun sisältä. Erilaisten aiheiden sijasta virsiä hallitsee Jeesus Kristus ja hänen armotyönsä sanassa julistettuna ja vastaanotettuna.

Virsivalikoima ulottuu eri puolille maailmaa, Pohjois- ja Etelä-Amerikkaan, Australiaan ja Afrikkaan. Varhainen kirkko, kelttiläinen ja englantilainen kielialue, reformoitujen Geneven psalttarin persoonalliset soinnit ja Saksan sekä Pohjoismaiden virsien laajentunut edustus, erityisesti Tanskan suurten virsirunoilijoiden läsnäolo, on tehnyt ”Luterilaisista virsistä” aikaisempiin virsikirjoihin verrattuna erilaisen. Saksan kolmanneksi suosituin, traaginen virsirunoilija Jochen Klepper (1903–1942) tekee ”Luterilaisten virsien” myötä varsinaisen debyyttinsä Suomessa. Monet virret ovat syntyneet omassa joukossa. Aikaisempien virsikirjojen v:n 1986 virsikirjasta poistetut

mutta uudelleen palautetut virret on käännetty uudelleen alkutekstistä. ”Luterilaiset virret” ei ole kansallinen ”suomalaisen kristillisyyden” kirja erotukseksi muusta oikeauskoisesta kristikunnasta. Se veisaa rikkaalla suomenkielellä yhden, pyhän, katolisen ja apostolisen kristikunnan virsiä. Komiteassa on käyty pitkiä, joskus kiivaitakin keskusteluja käytettävän kielen luonteesta, rikkaudesta ja laajuudesta. Se, että komitean jäsenillä on ollut sama, yksimielinen luterilainen tunnustus, on pitänyt joukon koossa ja ohjannut sitä tarkkoihin, huolellisesti harkittuihin ratkaisuihin. ”Luterilaiset virret” ei siten ole kompromissien kirja vaan tiiviin työskentelyprosessin yksimielinen tuote kuin hyvin taottu rauta.

Lopuksi vastaan kysymykseen, mikä on ”Luterilaisten virsien” erityinen ominaispiirre Raamattu-virsikirjana. Minusta se on ilman muuta Pyhän kasteen ja Pyhän alttarin sakramentin vahva ja monipuolinen esillä oleminen. Se kertoo suoraan, millainen on Suomen evankelis-luterilainen lähetyshiippakunta. Se on apostolisen järjestyksen mukaisessa messussa syntejään tunnustava, ehdottoman synninpäästön uskova, Jumalan sanan saarnaa kuunteleva ja Pyhää eukaristiaa viettävä luterilaisten kristittyjen yhdessä uskossa hajallaan elävä joukko, jolle oman isänmaan rakkaiden kotinurkkien lisäksi maan kaukaisetkin ääret ovat läheiset.

Jumala, minun sydämeni on valmis, minun sydämeni on valmis: minä tahdon veisata ja soittaa. Heräjä, minun sieluni; heräjä, harppu ja kannel. Minä tahdon herättää aamuruskon. Herra, sinua minä kiitän kansojen joukossa, veisaan sinun kiitostasi kansakuntien keskellä. Sillä suuri on sinun armosi ja ulottuu hamaan taivaisiin, ja sinun totuutesi pilviin asti. Korota itsesi yli taivasten, Jumala, ja kunniasi yli kaiken maan (Ps. 57:7–11).

“Puhu niistä kotona istuessasi ja tietä käydessäsi”[3]

Pastori Wille Huuskonen

”Kuule, Israel! Herra, meidän Jumalamme, Herra on yksi. Ja rakasta Herraa, sinun Jumalaasi, kaikesta sydämestäsi ja kaikesta sielustasi ja kaikesta voimastasi. Nämä sanat, jotka minä tänä päivänä sinulle annan, painukoot sydämeesi. Ja teroita niitä lastesi mieleen ja puhu niistä kotona istuessasi ja tietä käydessäsi, maata pannessasi ja ylös noustessasi.” (5 Moos. 6: 4)

Näillä sanoilla Mooses asettaa Jumalan pyhän nimen mietiskelyn Israelin kansan hartaudenharjoituksen keskukseksi. Jumalan nimi asui Jumalan temppelissä, mutta näillä sanoilla Jumalan nimi määrättiin asumaan myös jokaisen uskovan sydämessä, jokaisen uskovan kodissa ja jokaisen uskovan arkitöissä.

Minä uskon, että tämä rukouskirjatyö ja virsikirjatyö, jota me olemme tehneet muutaman viime vuoden aikana, on samaa jatkumoa sille Jumalan kansan hiljaiselle rukoukselle, joka näistä edellä luetuista Jumalan sanoista on lähtenyt liikkeelle.

“Minun huoneeni pitää kutsuttaman rukoushuoneeksi”

Julkisuudessa Luther-säätiö ja Lähetyshiippakunta on leimattu monesti opillisuuteen keskittyväksi liikkeeksi, jossa pilkun paikasta käydään armottomia kiistoja. Minulle viesti oli alusta alkaen aivan toinen, kun yhdeksän vuotta sitten tulin ensimmäistä kertaa tutustumaan toimintaan: tämä on sellainen paikka, sellainen liike, jossa minä voin tulla Jumalan sanan puhuttelemaksi, jonne minä voin tulla rukoilemaan. Ei tänne tulla kuulemaan pamflettijulistuksia, vaan tänne tullaan rukoilemaan. Tämä kokemus minua ajoi myös myöhemmin

3 Puhe Luterilaisia virsiä -kirjan julkistamisjuhlassa 5.9.2015

Lähetyshiippakunnan pappisvirkaan.

Olin otettu siitä, että pääsin työskentelemään tässä rukouskirjahankkeessa. Se on vaatinut kovaa työtä ja ollut välillä sekä henkisesti että hengellisesti myös vaikeaa. Motiivini siihen, miksi tällaista kirjaa halusin lähteä tekemään ei noussut niinkään siitä, että itse olisin erityisen ahkera ja toimelias rukoilija, vaan pikemminkin päinvastoin siitä, että koen näissä asioissa suurta heikkoutta. Olen kokenut, että minä tarvitsen kaiken mahdollisen avun omaan hengelliseen elämääni. Tämä sama kokemus minut johdatti jumalanpalvelukseen ja seurakunnan elämään. Koin, että minä olen heikko kristitty, minä tarvitsen kaiken avun, jonka voin saada.

Toiveeni on, että tämä kirja voisi palvella paitsi seurakuntien yhteistä hartautta, myös sitä jokapäiväistä kilvoitusta, joka meillä on omassa vaelluksessamme ja omassa työssämme ja kotien yhteistä hartautta. Tahtoisin nähdä, että se liekki, joka meidän seurakunnissamme palaa, voisi yhtä lailla palaa kristittyjen kodeissa ja Jumalan nimi voisi asua paitsi seurakunnassa ja sen yhteisessä jumalanpalveluksessa myös kunkin omassa sydämessä ja myös kunkin kodissa.

"Älkäämme rakastako sanalla tai kielellä, vaan teossa ja totuudessa."

Ajattelen, että Lähetyshiippakunnan ja Luther-säätiön rakennustyössä ollaan vähitellen siirtymässä ikään kuin toiseen vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on ollut sitä, että on uudestaan opittu, kuinka tärkeää on kokoontua seurakuntana yhteen, kuinka tärkeää on se, että me pidämme Jumalan kokonaisesta sanasta kiinni, emmekä tee kompromisseja uskonopillisissa asioissa. Ajattelen, että tämä kaikki on kuitenkin vasta perustusta ja se, mikä tästä versoo, on varsinaista elämää. Kukaan ei pelastu kanniskelemalla dogmatiikan oppikirjaa kainalossaan taivaan porteille. Tarvitaan usko ja elämä, joka rakentuu tämän uskonopin perustalle. Iloitsen suuresti siitä, että tämä virsi- ja rukouskirjatyö on nyt nimenomaan työtä seurakuntien ja seurakuntalaisten käytännön hengellisen elämän puolesta. Pohja meillä on –

rohkenen sanoa – melko vankka, mutta siinä, mitä me tämän päälle rakennamme, meillä on vielä paljon työtä tehtävänä.
Pienenä tulevaisuuteen katsovana pohdiskeluna jätän teille seuraavan ajatuksen: en usko, että me olemme vielä viimeisessä vaiheessa hiippakuntamme rakennustyössä. Mihin Jumala meitä seuraavaksi kutsuu? Millä tavoin se, mitä me Jumalan sanasta olemme saaneet, miten me olemme tätä Jumalan sanaa rukouksessa todeksi eläneet, tulee eläväksi rakkauden teoissa? Tätä meiltä yhä enemmän tänä päivänä kysytään. Millä tavalla me sen lisäksi että yksittäisinä kristittyinä rakastamme lähimmäistämme ja hoidamme arkikutsumuksemme huolella, myös seurakuntana voisimme olla elämässä todeksi Jumalan evankeliumia rakkauden teoissa? Meillä on perustus kohdallaan, meillä on uskonoppi vakaa, meillä on seurakunnissa vireä hengellinen elämä ja jokapyhäinen jumalanpalvelus. Tulevaisuudessa meillä toivottavasti on yhä aktiivisempi kotien hartauselämä ja kukin rohkaistuu yksityisessä rukouselämässään. Soisin, että tästä kumpuaisi vähitellen myös rakkauden tekoja, ei ainoastaan kunkin yksittäisessä elämässä, vaan myös seurakunnan yhteisessä elämässä.

"Rukoilkaa lakkaamatta"

Varsinaisesti aiheenani oli lausua jotain rukouksesta. Tässä aiheessa meidän edellämme kulkeneilla sukupolvilla on ollut paljon sellaista viisautta, jota meidän on syytä kuunnella. Olen ottanut jotain katkelmia vanhojen opettajien kirjoituksista rohkaisuksi ja innoitukseksi meille, että ahkerasti lähestyisimme Jumalaa huolinemme ja kiitosaiheinemme.

Cyprianuksen opetus

Piispa Cyprianus kirjoittaa: "Meidän on rukoiltava myös aamunkoitteessa, jotta Herran ylösnousemusta juhlittaisiin aamurukouksella. Tähän Pyhä Henki muinoin Psalmien kirjassa viittasi sanoen: *Minun kuninkaani ja Jumalani! Sinua, Herra, minä rukoilen aamulla, ja sinä*

kuulet minun ääneni. Aamunkoitteessa minä asetun eteesi ja tähyilen sinua. [Ps. 5:3-4.] – Samoin auringon laskiessa ja päivän päättyessä on taas välttämättä rukoiltava. Sillä koska Kristus on tosi aurinko ja tosi päivä, niin kun me maailman auringon ja päivän väistyessä rukoilemme ja pyydämme valon tulevan meille uudestaan, niin rukoilemme silloin Kristuksen tulemista, mikä on tuova meille ikuisen valon armon. Psalmien kirjassa Pyhä Henki osoittaa, että Kristusta sanotaan päiväksi: *Kivi, jonka rakentajat hylkäsivät, on tullut kulmakiveksi. Herra on tämän tehnyt, ja tämä on ihmeellinen meidän silmissämme. Tämä on päivä, jonka Herra on tehnyt. Iloitkaamme ja riemuitkaamme siitä.* [Ps. 118:22-24.] – Ja kun maailman lainalaisuuden mukaisesti on yön vuoro palata ja seurata päivää, ei yön pimeydestä voi olla rukoilijoille mitään haittaa, koska valon lapsilla on päivä myös öisin. Sillä milloin olisi ilman valoa se, jolla on valo sydämessään? Tai milloin ei aurinkoa ja päivää olisi sillä, jonka aurinko ja päivä on Kristus?"

Martti Lutherin opetus

Martti Luther ohjeisti parturimestariaan näin: "Kun tunnen, että olen tullut vieraitten tehtävien tai ajatusten vuoksi kylmäksi ja haluttomaksi rukoilemaan (liha ja Perkelehän haluavat lakkaamatta pidättää ja estää rukousta) otan Psalttarini, juoksen kammiooni, tai - jos on päivä ja aika sopii - kirkkoon muitten joukkoon ja alan lasten tapaan lausua itsekseni ääneen kymmentä käskyä, uskontunnustusta ja sen mukaan kuin aikaa riittää, muutamia Kristuksen, Paavalin tai psalmin sanoja.

Kaiken kaikkiaan on hyvä antaa rukouksen olla aikaisin aamulla ensimmäinen ja illalla viimeinen teko. On myös tarkasti varottava noita vääriä, petollisia ajatuksia, jotka sanovat silloin: "Odota hetki, rukoilen kohta. Minun täytyy ensin hoitaa tuo ja tämä asia". Nuo ajatukset johtavat nimittäin ihmisen rukouksesta tehtäviin, jotka pidättävät ja vangitsevat hänet niin, että tuon päivän rukouksesta ei tule enää mitään. –

Pyhän Hieronymuksen kerrotaan sanoneen: "Kaikki uskovien työt ovat rukousta." On myös olemassa sanonta: "Uskollisesti työs-

kennelty on kaksinkertaisesti rukoiltu." Näin on sanottu varmaankin siksi, että uskova ihminen pelkää ja kunnioittaa Jumalaa työssään ja mietiskelee hänen käskyjään. Siksi hän ei tahdo tehdä kenellekään vääryyttä, ei varastaa, ei vaatia kohtuuttomia keneltäkään eikä pettää ketään. Tällaiset ajatukset ja tällainen usko tekevät epäilemättä hänen työstään rukouksen ja jopa kiitosuhrin.

Tästä jatkuvasta rukouksesta Kristus varmasti puhuu Luukkaan 11. luvussa: On rukoiltava lakkaamatta, sillä on lakkaamatta varottava syntiä ja vääryyttä. Näin ei voi tapahtua siellä, missä ei pelätä Jumalaa eikä pidetä hänen käskyjään silmien edessä, kuten ensimmäinen Psalmi sanoo "Autuas se, joka päivin ja öin mietiskelee Jumalan käskyä... "

Tietysti on myös katsottava, ettemme vieraannu varsinaisesta rukouksesta ja selitä lopulta itsellemme välttämättömäksi niitä tekoja, mitkä eivät sitä kuitenkaan ole. Siten tulemme lopulta veltoiksi ja laiskoiksi, kylmiksi ja haluttomiksi rukoilemaan. Perkele ympärillämme ei nimittäin ole laiska eikä veltto ja lihammekin on lisäksi aivan liian elävä ja innokas suhteessa syntiin sekä taipuvainen vastustamaan rukouksen Henkeä."

Johannes Gerhardin opetus

Puhdasoppisuuden suurin teologi Johannes Gerhard kirjoittaa: "Rukous on pelastuksen kilpi, jolla voimme torjua kaikki vastustajan nuolet. – Rukous on meille taivaan tikapuut, koska se ei ole mitään muuta kuin sielun vierailu Jumalan tykönä. Se on meille puolustuksen kilpi, koska sen ihmisen sielu, joka elää rukouksissa, on turvassa pahojen henkien törkeyksiltä; – Olipa asiasi mikä hyvänsä, astu rukouksinesi Mooseksen tavoin liiton majaan kysymään Herran mieltä, ja pian saat kuulla jumalallisen vastauksen. Kristuksen muoto muuttui hänen rukoillessaan (Luuk. 9:29), sillä tavoin tapahtuu rukouksen aikana sielussa suuria muutoksia, koska rukous on sielun valo. – Tahdotko tuoda Jumalalle mieluisan uhrin? Uhraa rukouksia; Jumala tuntee suloisen tuoksun ja hänen vihansa väistyy (1 Moos. 8:21). Tahdotko

alati seurustella Jumalan kanssa? Mielly rukouksiin: ne ovat hengellistä keskustelua, kanssakäymistä Jumalan ja hurskaan sielun välillä. Tahdotko maistaa, kuinka Herra on hyvä (Ps. 34:9)? Kutsu Jumala vieraaksi sydämesi asuntoon."

"Teroita niitä lastesi mieleen"

Näillä sanoilla toivon ja rukoilen, että tämä kirja ei jäisi pelkästään vain kirkon penkkeihin, vaan se löytäisi tiensä olohuoneisiin ja yöpöydille, että se otettaisiin käyttöön sekä yksityisessä että kotien yhteisessä rukouksessa. Uskon siinä olevan suuren siunauksen, jos kodeissa rukoillaan yhdessä, vaikka se tapahtuisi kuinka lyhyesti ja yksinkertaisesti, kunhan rukoiltaisiin ja pidettäisiin liekkiä yllä. Rukouskirjan toimittajana ja sihteerinä juuri tämä kotien rukouselämän helpottaminen on suurin toiveeni. Aika näyttää miten kirja kuluu käytössä. Jumala olkoon meille armollinen ja antakoon meille rukouksen hengen, häntä ahkerasti ja rohkeasti lähestyäksemme.

Musiikki luterilaisessa jumalanpalveluksessa – ja virsikirjassa[4]

Pastori, TT Martti Vaahtoranta

1. Johdanto

1.1. Laulava ja soittava Jumalan kansa

Suomen evankelisluterilainen lähetyshiippakunta sai syksyllä 2015 uuden, oman virsikirjan ”Luterilaisia virsiä”. Se ei korvaa sitä vuoden 1986 virsikirjaa, jota Lähetyshiippakunnan seurakunnissa on tähän mennessä käytetty. Uuden kirjan numerointi alkaa siitä, mihin vuoden 1986 virsikirjan numerointi päättyy. Näin Luterilaisia virsiä täydentää ja rikastaa sitä perintöä, jota ei uuden kirjan myötä hylätä.

Rakentuuhan myös vuoden 1986 virsikirja edellisten virsikirjojen luoman perustuksen päälle. Niistä vuoden 1701 virsikirjaa on käytetty Luterilaisia virsiä -kirjan valmistumiseen asti Rauman Pyhän Marian seurakunnassa. Vuoden 1938 virsikirja on ollut käytössä Joosuan seurakunnassa Imatralla.

Jumalan kansa on, ja se on aina ollut *laulava* ja useimmiten myös *soittava* kansa. Vanhassa testamentissa sekä kerrotaan seurakunnan laulusta ja soitosta että kehotetaan sitä laulamaan ja soittamaan.[5] Uudessa testamentissa rohkaistaan uskovia ylistämään Jumalaa “virsin ja lauluin” (1 Kor. 14:26; Kol. 3:16).

Meidän Herrammekin veisasi yhdessä omiensa kanssa! (Matt. 26:30; Mark. 14:26). Ei ole kristillistä seurakuntaa, joka ei laulaisi. Useimmat niistä myös soittavat. Eikä varmasti ole pelkän hurskaan mielikuvituksen tuotetta, että perillä, Taivaan valtakunnassa, virsi kaikuu ja soitto soi vielä aivan toisella tavalla kuin täällä maan päällä, vaelluksen vaivojen ja synnin kiusausten alla.

4 Kirjoitus perustuu jo julkaistuun artikkeliin ELRIM-instituutin sivulla http://www.elrim.org/articles/Musiikki_luterilaisessa_Jumalanpalveluksessa.pdf.

5 Ks. esim. 2 Moos.15:21;1 Aik.16:9, 23; Ps. 9:11; 30:4; 32:11; 33:2-3; 47:6-7; 57:8; 66:2; 68:4, 32; 81:2-3; 96:1-2; 98:1, 4-5; 105:2; 108:2-3; 135:3; 137:3; 147:7; 149:1; Jes. 42:10; Jer. 20:13.

1.2. Musiikki luterilaisen kirkon uskon ilmaisijana

Aivan erityinen merkitys musiikilla on luterilaisuudessa. Virsilaulun uusi ja ennen kokematon elpyminen osana yhteistä jumalanpalvelusta oli uskonpuhdistuksen uudistus, jonka merkitystä uskovien yhteisen pappeuden ilmaisijana tuskin voi liioitella. Me luterilaiset arvostamme myös arkkitehtuuria ja kuvaamataiteita. Kuitenkin ennen muuta musiikin ja siihen liittyvän runouden avulla me ilmaisemme sitä uskon rikkautta ja runsautta Pyhässä Hengessä, joka sanan ja sakramenttien osallisuudessa virtaa seurakunnassaan läsnä olevasta Vapahtajasta ja Hänen pelastushistoriallisista armoteoistaan seurakuntaan ja saa sen sydämen resonoimaan soivin sanoin vastauksena Jumalan rakkaudelle. Ihmiseksi tulleen Jumalan Pojan Henki liittää koko inhimillisen olemuksemme laulussa ja soitossa siihen uskovaan vastaukseen, jota Kirkon rukous ja ylistys on.

Ehkä juuri musiikki on se taidemuoto, joka parhaiten kuvaa meidän Herramme todellista, mutta näkymätöntä persoonallista läsnäoloa *ihmisenä ja Jumalana* seurakuntansa keskellä. Musiikkiin ei voi tarttua kuin esineeseen, veistokseen tai rakennukseen. Musiikista on vielä vaikeampi sanoa kuin runosta tai muusta tekstistä, *mitä* ja *missä* se on, mistä se alkaa tai mihin se päättyy. Mutta silti musiikki on kaikkea muuta kuin ideamaailman ilmiö.

Musiikki ei ole teoriaa, vaan hyvin todellista, jopa ruumiillista todellisuutta. Musiikki täyttää tilan ja sielun, jossa se soi. Sanaan liittyessään se ikään kuin ympäröi ja ottaa mukaansa sanan sisällön kuljettaen sen sydämestä sydämeen.

Kenties juuri sen tähden jumalanpalveluksen liturgi saattaa *resitoida*, laulaa rukoukset, ehtoollisen asetussanat ja jopa Raamatun tekstit. Ehkä pyhien tekstien laulaminen, joka kirkon historiassa lienee ollut enemmän sääntö kuin poikkeus, ilmaisee juuri sitä Herran todellista eikä vain 'ajatuksellista' läsnäoloa, joka koskettaa ihmisen koko todellisuutta, mutta joka ei silti ole 'esineellistä' eikä sillä tavoin 'tämänpuoleista', että Herraan voisi käsin tarttua (vrt. Joh.20:17). Ja vaikka Herran *todellinen* ruumis ja veri - eikä siis vain Hänen jumalinhimillinen Persoonansa - sitoutuvat Pyhässä ehtoollisessa ajassa ja paikassa

syötäviin ja juotaviin aineisiin, ei nytkään Hänen ruumiillisesta läsnäolostaan voi puhua kuin esineestä. Vaikka se on todellista eikä vain kuviteltua ja vaikka se koskettaa koko psykofyysistä olemustamme, se on silti pyhä salaisuus, joka perustuu ihmiseksi tulleen Jumalan Pojan asetukseen ja sanaan, mutta väistää järjen määritelmiä.

1.3. Musiikki ihmisyyden ytimessä ja luomakunnan kokonaisuudessa

Antropologisesta ja luonnontieteellisestä näkökulmasta katsottuna musiikki on ilmiö, jonka vaikutus meissä palautuu hyvin varhaiseen sikiönkehityksen vaiheeseen. Lapsi kuulee musiikkia jo ennen syntymäänsä äitinsä kohdussa sen soivan kohinan lisäksi, jota äidin verenkierto aiheuttaa ja sen rytmin, joka jatkuu meidän oman sydämemme lyönteinä koko elämämme ajan. Joka on jo ennen syntymäänsä ollut osa veisaavaa seurakuntaa, tuntee olevansa äidin lämpimässä sylissä myös aikuisena virsiä veisatessaan!

Aikuisessa ihmisessä musiikki koskettaa esitiedollista osaa minuudestamme. Sen tuottama mielihyvä on sukua ilolle, joka liittyy meidän sukupuolisuuteemme. Silläkin tavoin se on lähellä olemuksemme ydintä.

Samalla tämä "mikrokosmokseen", ihmisen omaan olemukseen liittyvä musiikki nivoutuu "makrokosmoksen" eli maailmankaikkeuden ja luonnon musiikkiin: elämäämme rytmittävät päivät, kuukaudet ja vuodet, jotka ovat "taivaankappaleiden musiikkia", ja myös ne soivat elementit, joista musiikki koostuu, melodia, harmonia ja äänenväri, palautuvat luonnossa soiviin ja matemaattisesti kuvattavissa oleviin fysikaalisiin lainalaisuuksiin. Maailmaa voi tarkastella soivana, rytmisenä kokonaisuutena kaikkine tuulen vihellyksineen, ukkosen jyrinöineen, aaltojen kohinoineen ja linnun lauluineen päivien ja vuodenaikojen vaihtelussa myös inhimillisen kulttuurin – kaupungin, liikenteen, teollisuuden – äänten liittyessä siihen.

Inhimillinen musiikki on silti jotakin muuta kuin vain maailmankaikkeuden ja ihmisruumiin rytmien ja sointien tai urbaanin äänikulissin tahdotonta reflektiota, vaikka se liittyy myös niihin. Musiikki on lapsen hyräilystä ja tanssista alkaen aina korkeimpiin taidemusii-

kin muotoihin asti myös ja ennen muuta inhimillisten tunteiden ja ajatusten kokonaisvaltainen tulkki.

Ja koska ihminen on sosiaalinen, yhteisöllinen olento, musiikki ei ole vain yksilön itseilmaisun väline. Yksityinen musiikin harjoitus nivoutuu aina siihen kulttuuriin, kasvuympäristöön, sosiaaliseen ja henkiseen maisemaan, jossa yksilö on kasvanut ja jossa hän elää. Musiikki on eräänlainen ei-käsitteellinen "kieli", jonka avulla historiallisessa jatkumossa ja omassa sosiaalisessa ympäristössämme elävinä ihmisinä ilmaisemme syvimpiä tuntojamme tai ainakin viihdymme tutun musiikin syleilyssä.

Emme siis ilmaise musiikilla ainoastaan itseämme, vaan liitymme yksilöinä laajempaan kulttuuriseen tai sosiaaliseen kontekstiin ja yhteisöön. Tämä yhteisö omaksuu tietoisesti tai tiedostamattaan, yhtäältä pitkän historiallisen kehityksen tuloksena, toisaalta horisontaalisessa, reaaliaikaisessa kontaktissa muihin samanlaisiin yhteisöihin itselleen ominaisen musiikillisen kielen osaksi omaa identiteettiään ja integriteettiään. Sen tähden toisen ihmisen musiikillisiin mieltymyksiin puuttuminen saatetaan kokea loukkaavana, uhkaavana ja alistavana. Kyse on oman identiteetin ja olemuksen ilmaisusta, joka on *osa* ihmisen omaa itseyttä ja olemusta eikä vain vapaasti vaihdettavissa oleva käsitteellinen kuvaus asioista ja tilanteista.

1.4. Musiikki postmodernin aikamme kaoottisessa moninaisuudessa

Aikaisemmin ihmiskunnan musiikilliset "kielet" ja "murteet" muuttuivat hitaasti, ja niitä "puhuttiin" laajoilla alueilla. Erot näiden alueiden sisäisten "musiikin murteiden" välillä olivat pieniä. Niiden musiikilliset puhujat ymmärsivät toistensa puheenpartta. Musiikin eri "kielialueet" puolestaan eivät niiden raja-alueita lukuun ottamatta juuri kohdanneet toisiaan, paitsi pitkän historiallisen kehityksen ja siihen sisältyvän transformaation myötä.

Alueellisten musiikin "murteiden" lisäksi eroja oli myös musiikin kielen "sosiaalisten murteiden" välillä samaan tapaan kuin puhutussa kielessä voidaan erottaa toisistaan kaupungin slangi ja maaseudun murre, sivistyneistön puheenparsi ja työläisten tapa puhua tai erot

eri ikäluokkien ja sukupuolten välillä. Erilaisten musiikillisten sosiaalisten murteiden taustalla oli kuitenkin siinä määrin niitä kaikkia yhdistävä "kielioppi", että sinfoniamusiikin ja työväenlaulujen harrastajan, kansanmuusikon ja kitarakuorolaisen, salonkiorkesterin viulistin ja VPK:n seitsikon baritonitorven soittajan oli helppo ymmärtää toistensa musiikillista kieliä, vaikka niitä ei olisikaan hyväksytty. Kieli itsessään oli lopulta sama, ja vain sosiaalisen ympäristön määrittämät musiikin murteet poikkesivat toisistaan. Kyse oli ja on myös musiikin erilaisista tarkoituksista: taidemusiikki on eri asia kuin tanssimusiikki.

Tämä tilanne on viimeisten viidenkymmenen vuoden kuluessa muuttunut toiseksi varsinkin postmoderneissa ja postteollisissa länsimaissa. Muutos on tapahtunut samassa tahdissa selkeästi jakautuneen modernin luokkayhteiskunnan ja rajattujen kansallisten kulttuurien muuttuessa aikaisempaa paljon hankalammin määriteltäviksi todellisuuksiksi. Elämme keskellä nopeaa, globalisoituvaa ja radion, television, viihdeteollisuuden ja internetin myötä reaaliajassa kaikkialta vaikutteita ottavaa musiikkikulttuurin muutosta. Sen tuloksena seinänaapuruksina saattaa asua ihmisiä, jotka eivät enää ymmärrä toinen toistensa musiikillista kieltä siihen erikseen paneutumatta ja sitä "opiskelematta".

Näin voi käydä jopa yhden perheen sisällä, ja ilman muuta niin tapahtuu Jumalan perheessä, seurakunnassa, jos lähtökohdaksi otetaan vain se musiikki, jota seurakuntalaiset "luonnostaan", seurakuntaelämän ulkopuolella ja puhtaasti maallisessa kontekstissa "puhuvat". Ei ole enää suomalaista seurakuntaa, jossa kaikki veisaisivat ja soittaisivat saman musiikillisen kielen eri murteilla tai edes sen erilaisilla sosiaalisilla murteilla. Seurakuntalaiset puhuvat musiikillisessa mielessä usein kokonaan eri kieliä.

Tosin kaikki musiikki palautuu lopulta samoihin peruselementteihin. Sen tähden voimme oppia kuuntelemaan ja ymmärtämään kaikkia inhimillisiä musiikin kieliä, aivan niin kuin voimme oppia puhumaan *mandariinikiinaa* ja ymmärtämään *sanskriittia*. Mutta luonnostaan eivät *hevimetallimiehet* ja *mummugospeltädit*, *räppärit*

ja *myöhäisromanttisen oopperan ystävät* enää ymmärrä toisiaan. Heidän toisilleen outojen musiikillisten kielten varaan ei myöskään voi rakentaa kristillisen seurakunnan todistusta, ylistystä eikä rukousta.

Sen tähden on kysyttävä, mitä hengellinen ja erityisesti jumalanpalvelusmusiikki oikein on. On pohdittava, mikä ja minkälainen musiikki sopii seurakunnan yhteisen kokoontumisen ja seurakunnan yhteisen uskon ilmaisun instrumentiksi. Mikä rakentaa meitä Kristuksen seurakuntana yhdessä ja erikseen? Kysymme, mikä saa meidät kaikki soimaan armonpyyntöä ja Jumalan ylistystä niin, että se kantaa Jumalan Sanan itsensä antamia sisältöjä ja koko seurakuntaa Hänen armoistuimensa eteen. Ja tätä kaikkea kysymme tilanteen vakavuuden ymmärtäen muistaessamme, että musiikin kokonaisvaltaisuudesta johtuen juuri lauluun ja soittoon liittyvät kysymykset jakanevat seurakuntaa usein jo aikaisemmin ja intohimoisemmin kuin oppiin liittyvät erimielisyydet.

2. Musiikki seurakunnan uskovana vastauksena Jumalan sanaan

2.1. Pyhä Henki uskovan vastauksen salaisuutena

Teologisesti tarkasteltuna jumalanpalvelusmusiikki on *seurakunnan uskovaa vastausta Kristuksen armolliseen läsnäoloon seurakunnassa*, Jumalan Sanan puhutteluun, lain saarnaan ja evankeliumin lahjaan. Se on P. Tuomaan polvistumista ja huokaus ”Minun Herrani ja minun Jumalani”, kun Vapahtaja sanoo “Rauha teille!”, näyttää kätensä ja kylkensä ja ojentaa nälkäisille ja janoisille ruumiinsa ja verensä syntien anteeksiantamukseksi, elämäksi ja autuudeksi. Musiikki on lauluksi ja soitoksi pukeutuvaa rukousta ja ylistystä.

Lopulta kuitenkin laulajat ja soittajat ovat niitä, *joissa* lauletaan ja *joiden kautta* soitetaan. Viime kädessä veisaaja ja soittaja on Pyhä Henki itse. Kristuksen hengellisessä ruumiissa, seurakunnassa, Hän ottaa käyttöönsä meidän ruumiimme ja sielumme ja avaa suumme rukoukseen ja kiitokseen sen noustessa olemuksemme pohjasta asti ja vahvistuessa myös soittimien yhtyessä armonpyyntöön ja ylistykseen.

2.2. Veisuu ja soitto koko seurakunnan yhteisenä todistuksena

Seurakunnan virrenveisuu, rukous ja ylistys musiikin kielellä eivät ole ensisijaisesti yksilön todistus hänen omassa elämässään koetuista Jumalan armoteoista. Olennaisemmin ne ovat *koko seurakunnan vastausta* Jumalan puheeseen ja pyhiin sakramentteihin. Tähän yhteiseen vastaukseen yksittäinen seurakuntalainen yhtyy omalla äänellään ja omalla sydämellään antaen sillä tavoin muiden mukana oman, henkilökohtaisen todistuksensa.

Raamatullisen ihmiskuvan ja seurakunnan olemuksen mukaisesti jokainen yksittäinen seurakuntalainen on ainutkertainen yksilö, mutta hän ei uskovana ole koskaan yksin, ei myöskään omassa, henkilökohtaisessa suhteessaan Jumalaan. Ihminen on yksilönä välttämättä omaa minuuttaan kantavassa suhteessa toisiin ainutkertaisiin ihmisyksilöihin. Kristittynä hän on välttämättä suhteessa *Jumalaan ja Hänen lunastetun perheväkensä kokonaisuuteen* ja osa sitä.

Sen tähden kirkossa veisaa *koko seurakunta*. Kirkossa veisaamme ensi sijassa "me", en vain "minä". Seurakunnan musiikkiin pukeutuva vastaus Jumalan sanaan on teologisessa mielessä "uskon todistusta", mutta se ei ole eikä voi olla yhden ainoan uskovan yksilöllistä todistusta siitä, kuinka juuri hän on kokenut ja omaksunut Jumalan suuret armoteot Jeesuksessa Kristuksessa. Se on yhteistä todistusta.

Silti "minä" veisaan väkevästi mukana ja myös oman minuuteni "meidän" yhteydessämme säilyttäen ja sitä tässä yhteydessä todeksi eläen. Seurakunnan yhteinen todistus laulaen ja soittaen ei ole vain "toisten todistusta". Se on aina myös "minun todistukseni" Jumalan suurista armoteoista historiassa ja siitä, kuinka olen kohdannut henkilökohtaisesti Hänet.

Minun todistukseni, ylistykseni ja rukoukseni on ainutkertainen ja ainutlaatuinen. Silti se nivoutuu yhtenä säikeenä ja sävelenä siihen todistajien kudokseen ja ylistyksen harmoniaan, jossa soivat Jumalan armoteot ja ajassa ja paikassa historian hämäristä tänne asti "alkaen Jerusalemista kaikkeen maailmaan" vaeltaneen Kirkon rukouksen ja veisuun äänet (Luuk. 24:7; Mark. 16:15).

2.3. Jumalan Sana luo oman kontekstinsa elämän ja historian keskellä

Seurakunnan musiikillinen vastaus Jumalan armotekoihin historiassa eli siihen sanaan, joka julistaa niitä, sekä sakramentteihin, jotka jakavat niiden hedelmiä, on ajassa ja paikassa vaeltavan Jumalan kansan uskontodistusta. Se on osa sitä *dialogia*, jota Jumala käy ihmiskunnan kanssa.

Tämä seurakunnan vastaus Jumalan dialogissa on pohjimmiltaan Pyhän Hengen vaikutusta ja työtä Kristuksen, ihmiseksi tulleen Jumalan ikuisen Sanan kautta. Seurakunta veisaa ja musisoi *Kristuksessa*. Sen musiikillinen vastaus Jumalan totuuteen ja rakkauteen nousee Hengen hedelmänä siitä ihmisyydestä, historiasta, kulttuurista ja ympäristöstä, josta Jumalan ainosyntyinen Poika syntyi ihmiseksi ja johon Jumalan Sanan kylvö aina uusissa tilanteissa ja ympäristöissä lankeaa. Se nousee maailmasta, luodusta todellisuudesta, jossa ihmiset kääntyvät ja syntyvät kasteessa uudesti, saavat syntinsä anteeksi ja kulkevat Kirkkona, Jumalan kansana ajassa ja paikassa eteenpäin.

Kirkon uskovan vastauksen, ylistyksen ja rukouksen *lähtökohtana* ei silti koskaan ole luotu ja langennut ihminen itsessään ja sellaisenaan, ei myöskään hänen kulttuuris-historiallinen kontekstinsa. Seurakunnan vastauksen lähtökohtana on itse Jumala, Hänen tekonsa ja Hänen sanansa. Sillä Jumalan sana ei ”tyhjänä palaja”, vaan ”tekee sen”, mikä sen tehtävä on eli muokkaa itse ihmisyyden antamasta materiaalista sen vastauksen, jonka Kirkko antaa ylistyksessään ja rukouksessaan (Jes.55:11).

Sen tähden on väärin ajatella, että Jumalan ”ajattoman sanoman” voisi lihallisessa mielessä ”vapaasti” pukea mihin tahansa ”vaatteisiin” sen itsensä muuttumatta miksikään. Jumalan pelastava sana ei ole ajaton idea, aate eikä konkreettisesta todellisuudesta irrallinen oppijärjestelmä, vaan se on inkarnatorinen ja pelastushistoriallinen *kertomus* Hänen suurista teoistaan. Se liittyy tiettyyn ajalliseen jatkumoon tietyssä paikassa ja tietyn kulttuurin piirissä.

Toisaalta myöskään mikään kulttuurinen tai musiikillinen ilmaisun muoto ei ole itsessään neutraali eikä ajaton. Se kantaa mukanaan

omaa profaania historiallista ja kulttuurista kontekstiaan ja siihen liittyviä merkityssisältöjä.

Sen vuoksi ei ole olemassa lähtökohtaisesti puhtaasti kristillistä musiikin kieltä, joka olisi luotu vain sitä varten ja varattu ainoastaan rukouksen ja ylistyksen käyttöön ja säästynyt kokonaan syntiinlankeemuksen turmelukselta. Kaikella musiikilla on langenneeseen luotuisuuteen ja sen tähden myös pakanuuteen palautuvat juuret. Ei ole erikseen ”saastaista” ja ”puhdasta” musiikkia, vaan ainoastaan *musiikkia*, joka kantaa erilaisia sisältöjä.

Kristillisen uskonilmaisun musiikillinen muoto onkin syntynyt ja kehittyy yhä sen *pelastavan ja parantavan* dialogin puitteissa, jota Jumala sanassaan käy ihmiskunnan ja sen kulttuuristen ilmaisumuotojen kanssa. Hän muokkaa parannuksen ja uskon prosessissa musiikkia Pyhän Henkensä instrumentiksi seurakunnan kulttuurisessa ja historiallisessa ympäristössä sen ajassa ja paikassa toteutuvalla matkalla eteenpäin. Niinpä seurakunnan musiikillisessa vastauksessa Jumalan armotekoihin Kristuksessa heijastuvat inkarnatorisella ja dialogisella tavalla yhtäältä Kirkon ajassa ja paikassa jo taittama pelastushistoriallinen matka, toisaalta se musiikillinen kieli, jota vastaajat omalla paikallaan ja omassa elämäntilanteessaan ennestään puhuvat.

Näin seurakunnan uskova vastaus tuo Pyhän Hengen uudistavassa uskon prosessissa kirkon rikkaaseen musiikilliseen todistukseen aina uusia ääniä ja sävyjä. Nämä uudet äänet se kutoo saumattomasti yhteen jo koetun ja eletyn kanssa. Jumalan pelastushistoria ja inhimillinen historia nivoutuvat seurakunnan uskovassa vastauksessa musiikillisesti toisiinsa. Sillä tavoin maallisista lauluista voi tulla lauluja Jumalan rakkaudesta Kristuksessa, kuten muutamat virsikirjamme rakkaimmista virsistä todistavat (vrt. VK 1986: 7, 63, 560).

2.4. Luterilainen virsikirja pelastushistoriallisen sanan todistajana

Omat virsikirjamme, vuoden 1986 virsikirja ja Luterilaisia virsiä -kirja, ovat oivallinen esimerkki tästä kehityksestä. Tarkastelen niitä tässä yhtenä kokonaisuutena ja saumattomana jatkumona, jonka sävelmät palautunevat äärimmillään alkukirkon tai sitäkin varhaisempaan,

Vanhan liiton jumalanpalveluksen aikaan. Vanhan liiton ajan sävelmien musiikillisen kielen juuret taas lienevät ainakin osittain myös ajassa ennen Vanhaa liittoa ja Vanhan liiton kansaa ympäröivissä pakanallisissa kulttuureissa.

Meidän virsikirjoissamme kristikunnan vanhimmat sävelmät eivät kuitenkaan ole alkuperäisessä muodossaan. Ne ovat usein monella tavalla muuntuneina nykyisen seurakunnan käytössä. Sama koskee liturgisia sävelmiä.

Lisäksi virsikirjoissamme soivat uskonpuhdistuksen ja sitä seuranneen ajan saksalaiset ja ruotsalaiset sävelmät, varhaisten ja myöhempien herätysten aikojen suomalaiset ja usein anglosaksiset sekä aivan uudet, gospelperinteeseen liittyvät laulut. Mukana on erityisesti Luterilaisia virsiä -kirjassa myös laajemmin eri puolilta kristikuntaa koottua yhteistä uskontodistuksen aineistoa.

”Luterilaisia virsiä” onkin esimerkki siitä, kuinka seurakunnan uskontodistus Jumalan kansan vaelluksen myötä rikastuu uusilla lauluilla, jotka eivät muodosta murrosta aikaisempaan perintöön nähden, vaan rakentuvat sen päälle ja ovat jatkumossa sen kanssa. Samalla se toteuttaa sitä tehtävää, joka luterilaisella virsilaululla on: sen todistuksen on oltava luterilaista ja ilmaistava kirkollisuutta, joka yhtäältä korostaa omaa *katolisuuttaan* eli sitä, että se ymmärtää tunnustuskuntana ja liturgisena yhteisönä olevansa lähimpänä sitä alkuperäistä ja kaikkialle maailmaan ulottuvaa Kirkkoa, jota ”helvetin portit eivät voita”, toisaalta omaa erityislaatuaan ekumeenisen kirjavuuden kontekstissa. Lainatessaan laulu- ja musiikkiaineistoa jumalanpalveluksensa yhteisen todistuksen, rukouksen ja ylistyksen kieleksi muiden tunnustukuntien ja perinteiden parista se on sen tähden varovainen ja tarkka, jotta sekä luterilaisen kirkon katolisuus että sen luterilainen tunnustus oikeana katolisen kirkon jatkumon toteutumana saisivat siinä oikean musiikillisen ja liturgisen ilmaisunsa.

2.5. Yksilön todistus yhteisen uskon tulkkina

Yksityistä uskontodistusta ei ole ilman yhteistä todistusta, mutta myöskään yhteistä todistusta ei ole ilman yksityistä todistusta. Niin-

pä myös musiikillisessa mielessä yksityinen todistus on alituisessa dialogissa yhteisen todistuksen kanssa. Yksityinen todistus *ammentaa* yhteisestä todistuksesta, yhteinen todistus *elää* yksityisestä todistuksesta. Seurakunnan yhteinen musiikillinen rukous ja ylistys ovat tämän dialogiprosessin näkyvä ja kuuluva lopputulos.

Mutta millä tavalla tämä prosessi toimii? Millä tavalla yksilön uskon todistus nivoutuu osaksi Kirkon yhteistä ylistystä ja rukousta? Millä tavoin ne vaikuttavat yksilön todistukseen?

Kyseessä on kehityskulku, jonka puitteissa uuteen ympäristöön ajallisessa tai paikallisessa mielessä saapunut Jumalan pelastava sana synnyttää uskoa ja yksityistä uskon todistusta yksilössä, jonka Vapahtaja kohtaa ja pelastaa. Todistus pukeutuu yksityisen uskovan elämässä ja musikaalisessa itseilmaisussa siihen kieleen, jota tämä *luonnostaan* puhuu. Sillä tavalla Jumalan työ pelastetun uskonilmaisussa on *inkarnatorista*. Se liittyy Jumalan Sanan lihaksi tulemiseen ja syntisen vanhurskauttamiseen yksin armosta ja ilman ”lain tekoja”.

Samalla kuitenkin Pyhä Henki, joka vaikuttaa uskovan todistuksen tämän vastauksena Jumalan Sanaan, alkaa myös *muuttaa* uskovan musiikillista kieltä. Pyhän Hengen uudistava työ liittyy pelastetun elämässä hänen musikaaliseen itseilmaisuunsa. Ja niin kuin Pyhä Henki liittää uskovan yhteen toisten uskovien kanssa ja tekee hänestä jäsenen Kristuksen hengellisessä ruumiissa eli Kirkossa, samoin hänen yksityinen uskonvastauksensa ”omalla kielellä” ottaa ”ilmaisuja” ja ”käsitteitä” jo vakiintuneesta, Pyhän Hengen vaikuttamasta seurakunnan yhteisestä todistuksesta, johon se liittyy.

Pelastava sana ei koskaan putoakaan ikään kuin kohtisuoraan taivaasta alas eikä tavoita yksittäistä kadotettua syntistä historiattomana ideana eikä ajattomina periaatteina. Se on aina *pelastushistoriallinen kertomus*, jota Jumalan kansa, Kirkko, kuljettaa mukanaan ja kertoo edelleen. Juuri siinä ”Jumalan suuressa kertomuksessa” Kristus on läsnä ja toimii Pyhässä Hengessä. Se on Hänen sanansa.

Jumalan kirjoitettu Sana onkin yhtäältä Pyhän Hengen ohjauksessa tallennettu dokumentti Jumalan pelastushistoriallisesta sanojen ja tekojen dialogista, jota Hän on käynyt ja yhä käy ihmiskunnan kans-

sa, mutta toisaalta se on itsessään, sellaisenaan, Jumalan puheenvuoro tässä dialogissa. Pyhän Raamatun olemus heijastaa Jumalan kolmiyhteyttä ja Kristuksen kahta luontoa, Hänen jumalinhimillisyyttään. Raamatussa Jumalan ihmiseksi tullut Sana puhuu myös inhimillisen uskonsanan kautta Jumalan sanoja. Erinomainen esimerkki tästä ovat psalmit, jotka ovat yhtä aikaa uskovan ja Kristuksen rukousta.

Jumalan dialogi ihmiskunnan kanssa Kirkon kautta jatkuu evankeliumin saarnan ja siihen tunnustautuvan todistuksen välisessä, ajassa ja paikassa etenevässä dialogissa. Tämä dialogi ei ole samalla tasolla Pyhän Hengen inspiroiman, jo käydyn kanonisen dialogin kanssa, mutta se liittyy välittömästi siihen ja jatkuu aina Herramme paluuseen asti. Jumalan muuttumaton sana kulkee ajassa eteenpäin ja ympäristöstä toiseen. Kansankielinen Jumalan sanan saarna ja pyhät sakramentit kohtaavat aina uusia ihmisiä, kansoja ja sukupolvia ja kajahtavat Hengessä takaisin juuri siitä kulttuurista ja ympäristöstä, jossa ne vaikuttavat uskoa ja rakkautta.

2.6. Uusin kielin vanhaan liittyen

Tässä dialogissa ei kristillisen uskontodistuksen ”pyörää” vastauksena Jumalan Sanaan keksitä jatkuvasti uudelleen. Niin ei *voi* tehdä vahingoittamatta Jumalan itsensä valitsemaa historiallista toimintatapaa aikaan ja paikkaan sidottujen ihmisten pelastamiseksi. Uusi uskontodistus uudessa ajassa ja uudessa ympäristössä ei ole irrallaan siitä dialogista, jota Jumala on jo siihen mennessä käynyt ihmiskunnan kanssa. Niin kuin uskon uusissa tunnustuksissa lausutaan uudelleen se, mikä on aina lausuttu, aikaisemmin lausuttua muuttamatta, mutta sen päälle rakentaen, samoin seurakunnan musiikillinen uskonvastaus kantaa mukanaan niitä lauluja ja sitä soittoa, joita on ennen laulettu ja ennen soitettu.

Sen tähden myöskään yksilön yksityinen uskonvastaus ei kaikessa spontaaniuudessaan ja omalaatuisuudessaankaan voi olla kokonaan irrallaan siitä kollektiivisesta uskontodistuksesta, jolla Kirkko on jo aikaisemmin ilmaissut uskoaan. Jollakin tavalla uuden uskovan omalla kielellään antama musiikillinen todistus liittyy siihen todistukseen,

joka on jo annettu. Ja joka tapauksessa yhteinen ylistys ja rukous alkavat alusta asti muokata yksilön omaa, henkilökohtaista todistusta sellaiseksi, että sen musiikillinen kieli on tavalla tai toisella toinen kuin se, jolla hän ennen ilmaisi luonnollisia inhimillisiä tuntojaan – ja sillä tavoin, että myös muut voivat yhtyä siihen.

Uuden todistajan todistus ei kuitenkaan kokonaan sulaudu perittyyn ylistykseen eikä todistukseen. Ei myöskään vain peritty todistus vaikuta uuteen, yksityiseen todistukseen ja sen kieleen, vaan myös uusi yksityinen uskontodistus alkaa vaikuttaa yhteiseen todistukseen.

Usein herätykset ja muut murrosajat synnyttävät tällaisia maallisen musiikin yksityisiä transformaatioita, jotka ovat alusta asti kuuluneet Jumalan pelastushistoriallisen dialogin olemukseen ja joista tulee vähitellen seurakunnan yhteistä uskon todistusta. Niitä veisataan ja soitetaan yksityisesti ja pienissä piireissä. Sitten niistä tulee tietyn seuraväen ja herätysliikkeen, nuorison tai kristillisen alakulttuurin ”omaa musiikkia”. Lopulta ne päätyvät yhteisesti hyväksyttyyn ja yhdessä veisattavaan lauluperinteeseen - viralliseen virsikirjaan tai kanttorien vakio-ohjelmistoon.

2.7. Yksityisen uskontodistuksen paikka messun kokonaisuudessa – käytännöllisiä näkökohtia

Messu on ensi sijassa se paikka ja tilanne, jossa seurakunta tulee kokonaisuutena, Jumalan kansana ja Kristuksen hengellisenä ruumiina näkyviin. Messussa toteutuvat *Kirkon tuntomerkit*. Jumala palvelee pelastettuja syntisiä Sanallaan ja sakramenteillaan, ja seurakunta palvoo Häntä rukoillen ja ylistäen, veisaten ja soittaen. Sillä tavoin se todistaa Jumalan suurista teoista sellaisina, kuin Raamattu niistä kertoo ja seurakunnassa todellisesti läsnä oleva Jumalan Poika Pyhässä Hengessä ne tekee ja toteuttaa.

Tämä todistus on yhteistä. Koko seurakunta yhdessä yhtyy rukoukseen ja kiitokseen myös veisattujen virsien muodossa. Yksityinen rukous ja ylistys yhtyvät yhteisin sanoin ja sävelin yhteiseen synnintunnustukseen, yhteiseen armonpyyntöön ja yhteiseen ylistykseen.

Yhteinen rukous, yhteinen todistus, yhteinen ylistys on sellaista

yhteisön vastausta Jumalan sanaan, josta on ennalta sovittu ja joka on yhdessä hyväksytty. Käytännössä se sisältää Lähetyshiippakunnassa virsiä, jotka kuuluvat Suomen kirkon viralliseen virsikirjaan ja *Luterilaisia virsiä* -kirjaan. Ne on koeteltu ja hyviksi havaittu, tai ainakin ne ovat jo mukana siinä prosessissa, jossa seurakunta ne lopulta joko hyväksyy osaksi yhteistä todistustaan tai hylkää ne. Niiden sanat vastaavat seurakunnan tunnustusta, ja niiden sävelmät on tarkoitettu yhdessä laulettaviksi, toisin kuin monet hengelliset yksinlaulut ja suuri osa ns. gospelmusiikkia.

Lisäksi ammattitaitoinen kanttori voi hyvällä maulla ja teologisella vaistolla valita seurakunnan virsilaulun ja jumalanpalveluksen kokonaisuuden tueksi kuoromusiikkia koetellusta lauluaarteistosta sekä yhteiseen uskontodistukseen sopivaa instrumentaalimusiikkia.[6] Nämä valinnat, joiden on tapahduttava pastorin ja kanttorin välisen luottamuksen vallitessa ja tarvittaessa näiden yhteistyönä ja jotka vaativat kummaltakin hengellistä ja musiikillista ymmärrystä, kuuluvat ”yhteisen todistuksen” piiriin.

Henkilökohtaisten musiikillisten uskontodistusten paikka on ensi sijassa muualla kuin messussa: seuroissa, kahdenkeskisissä tapaamisissa, raamattupiireissä, mutta myös konserteissa. Messussa ei myöskään ole ”esiintyjiä”, ellei ajatella, että kaikki ”esiintyvät” siinä pyhässä näytelmässä, jossa *toteutuu* se, mitä siinä ”näytellään”: pelastus synnin ja kuoleman vallasta Jumalan dialogissa Kirkkonsa kanssa sanan ja sakramenttien kautta, saarnassa ja ehtoollisessa, synninpäästössä ja ylistyksessä.

Henkilökohtaisella ja yhteisestä erillisellä musiikillisella uskon todistuksella voi silti olla oma, rajattu paikkansa myös messun kokonaisuudessa. Tässäkään mielessä ”yksityistä” ja ”yhteistä”, seuroja ja messua, raamattupiiriä ja jumalanpalvelusta, ei tarvitse erottaa kokonaan toisistaan. Henkilökohtaisella ja yhteisellä voi olla omat, kokonai-

6 Myöskään instrumentaalimusiikki ei voi olla ”mitä tahansa”: niin klassinen kuin viihteellinenkin instrumentaalimusiikki voi liittyä joko kristillisen uskon kokonaisuuteen tai olla kotoisin sille vieraan tai sille vihamielisen kulttuurin piiristä. On suuri ero siinä, soittaako kirkossa uskovan luterilaisen J.S.Bachin maallista instrumentaalimusiikkia vai faustisen Ludwig van Beethovenin pianosonaatteja!

suutta palvelevat, hedelmälliset kohtauspisteensä, jotka voivat toimia välivaiheena yksityisen uskontodistuksen vähittäisessä siirtymisessä osaksi yhteistä uskontodistusta.

Tällainen paikka voivat olla *jumalanpalveluksen alku- ja loppumusiikki*. Ne ovat luonteeltaan messuun johdattavaa ja sitä reflektoivaa meditaatiota. Eräänlaisena siirtymänä yksityisestä yhteiseen ne voivat rajatusti palvella yksityisten todistusten integroinnissa seurakunnan yhteiseen todistukseen. Ne voivat olla myös liittymäkohta seurakunnan erilaisten ”piirien” ja sen kokonaisuuden välillä: aloite musiikilliseen todistukseen voi tulla tällaiselta piiriltä kokonaisuutena, vaikka laulajia tai soittajia olisi vain yksi!

Alku- ja loppusoitto voivat joskus myös koetella totutun rajoja, kunhan se tapahtuu pieteetillä ja taidokkaasti ja kunhan kaikki, mitä lauletaan ja soitetaan, on Jumalan sanan ja luterilaisen tunnustuksen mukaista. Silti niissä ja ehkä erityisesti loppusoitossa tai -laulussa voi seurakunnan musiikillinen monimuotoisuus tulla esille. Mitään musiikillisen ilmaisun lajia ei pidä kategorisesti sulkea pois, jos kyse on aidosta ja sisällöllisesti oikeasta kristillisestä todistuksesta.

Tällaisesta ”rajojen koettelemisesta” ei kuitenkaan saa tulla sääntö, vaan sen on oltava poikkeus. Ei ole myöskään suotavaa, että jokin erityinen – edes hengellisen – musiikin osa-alue muuttuu säännöksi näissä poikkeuksissa. Alku- ja loppumusiikki eivät esimerkiksi saa olla portti luterilaiselle uskolle ja kirkolle vieraalle hengellisyyden tyylille tilanteessa, jossa kaikkien uskovien yhteistä osallistumista korostavaa liturgista jumalanpalvelusta vastaan hyökätään viihteen ja esiintyjä-yleisö -asetelman keinoin. Sisältö ja muoto kulkevat messussakin käsi kädessä!

Lisäksi vastuu myös alku- ja loppumusiikista on viime kädessä kanttorilla ja pastorilla silloinkin, kun aloite yksityisestä musiikillisesta todistuksesta tulee esittäjältä itseltään. Tälläkin tavoin ”yksityinen” ja ”yhteinen” nivoutuvat toisiinsa. Kukaan ei voi ”kutsua itseään” laulamaan tai soittamaan, mutta kertoa saa, että haluja ja taitoja sekä sisäinen kutsumus olisi, jos sitä ei muuten tiedetä!

Tällöinkään ei silti ole kyse ”esiintymisestä” samassa mielessä kuin konsertissa, juhlissa tai vaikkapa kirkkokahveilla messun jälkeen. Sen tähden olisi suotavaa, että - missä se vain on mahdollista - alku- tai loppusoiton tai -laulun esittäjä laulaisi tai soittaisi kohti alttaria katsoen, ei seurakunnan edessä, vaan sen takana tai sen sivusta näin seurakuntaan yhtenä todistajana liittyen eikä sille esiintyen.

Rajatusti mahdollista on myös pyytää yksityistä uskovaa tai kuoroa laulamaan (tai soittamaan) ehtoollisen vieton aikana. Tämä paikka on messun kokonaisuuden puitteissa kuitenkin paljon ”arempi” kuin alku- tai loppumusiikki. Ehtoollinen on messun herkin hetki. Musiikki kommuunion taustaksi on valittava huolella, ja avustavan muusikon on ymmärrettävä, että hän on rakentamassa yhteistä uskoa eikä ensi sijassa esittämässä musiikkia eikä edes omaa uskontodistusta, vaikka siitä olisikin kysymys.

Ehtoollisen aikana esitettävät laulut tai soitinkappaleet on sen vuoksi valittava koetellusta kristillisen tai sitä tukevan musiikin aarteistosta. Niillä tulisi myös olla kosketuskohta ehtoolliseen ja ehtoollisen lahjaan. Ne eivät saisi varastaa huomiota itselleen edes siinä määrin kuin alku- tai loppumusiikki, vaikka ne taitavasti valittuina voivatkin edustaa erilaisia musiikillisia kieliä siitä aineistosta, joka on jo siirtymässä yksityisestä uskonilmaisusta yhteisen ylistyksen ja rukouksen puolelle.

3. Miksi emme laula ylistyslauluja ja soita gospelkappaleita?

Lopuksi on syytä puhua avoimesti ja kysyä monen suulla: ”Miksi Lähetyshiippakunnan messuissa ei lauleta samoja ylistyslauluja kuin *vapaissa suunnissa* ja *viidennessä herätysliikkeessä*? Miksi Lähetyshiippakunnan messuissa ei lauleta *Pekka Simojoen* lauluja, joista monet pitävät?”

Edellä on esitetty useampi perustelu sille, että luterilainen seurakunta pitäytyy siinä musiikillisessa jatkumossa, jonka myötä se liittyy valtavaan, rikkaaseen ja koeteltuun perinteeseen sitä edelleen myös

uusilla lauluilla ja uudella musiikilla rikastuttaen. Edellä on myös osoitettu ne tilanteet ja paikat, joissa tämän perinteen ulkopuolelta peräisin oleva hengellinen musiikki saa sille kuuluvan tilan yksityisen uskon todistuksen ilmaisijana messussa ja seurakunnan elämässä. Eikä siitä suljeta kategorisesti pois myöskään ”ylistyslauluja” eikä ”Simojoki-gospelia”. Itse asiassa myös *hengellinen hevi* voi sopia siihen yhtä lailla kuin haitarin soitto tai kaustislainen kansanmusiikki, kunhan kaikki tapahtuu riittävän ammattitaitoisesti ja hengellisesti.

Varsinaisesti luterilainen seurakunta kuitenkin viettää liturgista jumalanpalvelusta vuoroveisuineen ja koeteltuine, uskonperinnettä kantavine ja sielunhoidollisine virsineen. Miksi?

Vastaus on selvä. Sisällöllisten seikkojen lisäksi musiikin ja liturgisen tyylin valintaan vaikuttaa se ”luterilainen brändi”, jota Lähetyshiippakunta edustaa. Valitsemallaan tyylillä sen seurakunnat erottautuvat siitä suuresta massasta, jonka sisäiset hengelliset erot häipyvät samanlaisena ilmenevän liturgisen tyylin (tai sen puuttumisen) ja ”ylistysmusiikin” alle. Veisaamalla klassisia tai yhteisesti hyväksyttyjä virsiä ja viettämällä liturgista messua Lähetyshiippakunta julistaa omaa erityislaatuaan tunnustuksellisena luterilaisena seurakuntana ja tämän luterilaisen seurakunnan historiallista jatkumoa siinä apostolisessa ja todella katolisessa kirkossa, johon se joka pyhä tunnustautuu Nikean uskontunnustuksessa.

Lisäksi luterilainen, yhtäältä hyvin ”kansanomainen”, toisaalta ”korkeakirkollinen” liturgia on luterilaisen tunnustuksen mukainen myös kutsuessaan kulttuurisesti erilaisia kristittyjä yhteyteensä. Sillä on kyky sulkea sisäänsä niin ”matalakirkolliset” herätyskristityt ja varjella heitä helluntailaistyyppisen kristillisyyden houkutuksilta kuin ”korkeakirkollisetkin” sisaret ja veljet ja varjella heitä roomalaiskatolisen ja ortodoksisen kirkon vetovoimalta. Näin luterilainen messu sulkee puhtaan Sanan ja rikkaitten sakramenttien piiriin eri taustoilta tulevia uskovia, jotka omassa, yksityisessä uskonelämässään saattavat ilmaista musiikillisesti uskoaan hyvin toisistaan poikkeavalla tavalla, mutta voivat silti kokea myös musikaalista yhteyttä siinä uskonyhteisössä, joka heille luterilaisessa seurakunnassa tarjoutuu.

Pyhän liturgian perusteet

Pastori Harri Huovinen

1. Johdanto

Aika ajoin kuulee kysyttävän: Mistä meidän nykyinen liturginen jumalanpalveluksemme on peräisin? Miksi se on sellainen kuin on? Mahtaako messun liturgia olla ulkoisten muotomenojen rikkaudesta innostuneiden kirkonmiesten keksintöä? Käsillä olevassa artikkelissa pyritään tarjoamaan vastauksia näihin kysymyksiin. Ensiksi tarkastellaan, mitä liturgia varsinaisessa mielessä on. Tämän jälkeen luodaan katsaus siihen, millainen jumalanpalvelus oli varhaisen kirkon ensimmäisten vuosisatojen aikana ja miksi näin oli.

2. Mitä liturgia on?

Kun puhumme liturgiasta, emme puhu ainoastaan rituaalisista muodoista tai ulkoisista seremonioista. Kreikan kielen *λειτουργία (leitourgiā)* on sana, joka kreikkalaisen kaupunkivaltion tai Rooman keisarikunnan kontekstissa viittasi yleiseen työhön, julkiseen virantoimitukseen, tehtävään tai palveluun, jonka esimerkiksi varakkaat ateenalaiset omasta tahdostaan toimittivat kansan hyväksi. Tarkkaan ottaen sana voitaisiin kääntää ilmaisuilla ”työ kansan hyväksi” tai ”palvelus kansalle”.

Sana λειτουργία esiintyy useita kertoja myös pyhässä Raamatussa. Uudessa testamentissa tällä sanalla tarkoitetaan papilliseen virkaan kuuluvia tehtäviä temppelissä (Luuk. 1:23), jumalanpalvelusta (Hepr. 9:21) tai palvelusta yleensä, esimerkiksi puutteessa olevien auttamiseksi (2 Kor. 9:12). Samasta sanasta johdettu teonsana *λειτουργέω (leitourgeō)* tarkoittaa Uudessa testamentissa jumalanpalveluksen toimittamista (Ap.t. 13:2; Hepr. 10:11) taikka palvelemista yleensä, esimerkiksi juuri köyhyydessä olevien avustamista (Room. 15:27).

Kun tällaisesta palveluksesta tai tehtävien suorittamisesta puhutaan uuden liiton jumalanpalveluksen yhteydessä, on tärkeää kysyä, kuka on palveluksen subjekti. Toisin sanoen, kuka on se, joka kristillisen seurakunnan jumalanpalveluksessa palvelee? Luterilainen tunnustus vastaa:

> Puhutaan nyt liturgiasta. Tämä sana ei varsinaisesti merkitse uhria, vaan julkista palveluvirkaa, mikä sopii erinomaisesti yhteen meidän käsityksemme kanssa: yksi toimii palvelijana suorittaen pyhittämisen ja antaa muulle seurakunnalle Herran ruumiin ja veren samoin kuin yksi palvelija opettaa ja antaa seurakunnan kuulla evankeliumin. Näinhän Paavali (1 Kor. 4:1) sanoo: "Jokainen pitäköön meitä Kristuksen palvelijoina ja Jumalan salaisuuksien" - hän tarkoittaa: evankeliumin ja sakramenttien - "huoneenhaltijoina." (Augsburgin tunnustuksen puolustus XXIV, 80)

Kun siis sanotaan, että liturgia on palvelusta, kyse on nimenomaan siitä palveluksesta, jonka kautta seurakunta saa kuulla evankeliumin saarnan ja ottaa vastaan sakramentit. Kyse on tietenkin seurakunnan paimenen palveluvirasta. Tästä virasta tunnustus lausuu:

> Jotta saisimme tämän [ts. vanhurskauttavan] uskon, on asetettu evankeliumin opettamisen ja sakramenttien jakamisen virka. Sanaa ja sakramentteja välineinä käyttäen lahjoitetaan Pyhä Henki, joka niissä, jotka kuulevat evankeliumin, vaikuttaa uskon missä ja milloin Jumala hyväksi näkee. (Augsburgin tunnustus V)

Täten liturgia on kyllä jotakin, mitä seurakunnan pastori tekee. Kuitenkaan liturgisen palveluksen keskuksessa ei ole varsinaisesti pastori, siis palveluviran kantaja. Keskeisessä osassa ovat pikemminkin ne välineet, joiden hoitamista varten tämä palveluvirka on asetettu. Toisin sanoen liturgisen palveluksen keskuksessa ovat Jumalan pyhä sana ja Kristuksen asettamat sakramentit. Kun tunnustus lausuu: "Jotta saisimme tämän uskon, on asetettu evankeliumin opettamisen ja sakramenttien jakamisen virka...", tällä tarkoitetaan, että Kristus itse on asettanut tämä viran. Hän on asettanut sen juuri sitä varten, että Jumala saisi antaa meille ja kaikille kansoille Pyhän Henkensä ja

pelastuksen lahjan. Siksi, kun tunnustus jatkaa: ”Sanaa ja sakramentteja välineinä käyttäen lahjoitetaan Pyhä Henki...”, tämä tarkoittaa, että armonvälineiden välityksellä Jumala itse antaa Pyhän Henkensä ja Hänen kauttaan sitten myös vanhurskauttavan uskon. Näin sanan ja sakramenttien palveluvirassa eli liturgiassa ei siis ole *ensisijaisesti* kyse pastorin palveluksesta. Liturgia ja palvelus eivät ensisijaisesti ole jotakin mitä me ihmiset teemme toisillemme tai Jumalalle. Tässä tapauksessa liturgia ja jumalanpalvelus olisi lakia. Pikemminkin liturgian ydin on siinä, mitä Kristus armossaan tekee ja lahjoittaa meille messussa. Liturgia ja jumalanpalvelus ovat evankeliumia! Sanassa ja sakramenteissa läsnä oleva Kristus on varsinainen *λειτουργός (leitourgos)*, liturgi ja pyhän palveluksen toimittaja, meidän pelastukseksemme.

Edellä sanotun perusteella voitaneenkin huomauttaa, että käsillä olevaa kysymyksenasettelua on syytä korjata. Kristillisen jumalanpalveluksen liturgiaa tarkasteltaessa tärkein kysymys ei ole ”mitä liturgia on” vaan pikemminkin *”kenen liturgiaa se on”*. Vastaus on selvä: se on ensisijaisesti Kristuksen itsensä liturgiaa ja palvelusta. Kristus toimittaa tämän palveluksen armonvälineissään, niiden jakamiseksi valitsemansa miehen toimittaman palveluksen välityksellä. Toki sitten, kun seurakuntana saamme ottaa vastaan nämä Kristuksen lahjat, myös meistä kaikista tulee tietyssä mielessä liturgeja. Kristuksessa armahdettuina ja Hänen lahjoistaan ravittuina me iloisesti annamme ruumiimme eläväksi, pyhäksi ja Jumalalle otolliseksi uhriksi (Room. 12:1). Pyhässä Hengessä me julkisesti rukoilemme Herraa, sekä veisaamme Hänelle kiitosta ja ylistystä (Hepr. 13:15). Mutta Kristuksen liturgia tulee aina ensin.

Lopulta voidaan siis todeta, että pohjimmiltaan liturgiassa ei ole kyse ainoastaan jumalanpalveluksen ulkoisista muodoista, joista pastorit taikka seurakuntalaiset voisivat noin vain valita minkälaisen haluavat – ”liturgisen” tai vaikkapa jotenkin ”vapaamuotoisemman”. Pikemminkin liturgia on itse asiassa juuri *jumalanpalveluksen keskus ja jumaluusopillinen sisältö*. Liturgiassa on kyse luovuttamattomasta asiasta, Jumalan pyhän evankeliumin ja sakramenttien asiasta. Tämä

on kaiken liturgisen elämän tarkastelemisen perusta.

3. Kristuksen liturgian kaksiosaisuus

Paitsi Uuden testamentin lehdiltä myös varhaisista kristillisistä dokumenteista käy ilmi, että kristillisen jumalanpalveluksen keskuksessa on aina ollut Kristuksen liturgia, siis Hänen palveluksensa armonvälineissä. Jumalanpalvelus on aina rakentunut sanan ja sakramentin ympärille. Tästä johtuen se on myös aina ollut perusrakenteeltaan kaksiosainen: Messun alkupuolen muodostaa niin sanottu ”sanaosa”. Tämän jälkeen seuraa ”ehtoollisosa”.

Todistukseksi tästä tarkastellaan seuraavassa kahta varhaisimmista Uuden testamentin ulkopuolisista kuvauksista jumalanpalveluksesta. Ensimmäinen näistä on kirjoitettuna niin sanotussa *Apostolien opetuksessa* (*Didakhe*), toinen on peräisin varhaisen kirkon merkittävän teologin ja apologeetan *Justinos Marttyyrin* (n. 100–165) kynästä. Lopuksi luodaan vielä tarkentava katsaus siihen, mikä on sanan ja sakramentin keskinäinen suhde ja miksi niiden järjestys jumalanpalveluksessa on sellainen kuin on. Apostolien opetuksen ja Justinoksen lisäksi tähän kysymykseen haetaan lisävaloa kolmannesta varhaiskirkon lähteestä, *Apostolisista konstituutioista*.

3.1. Jumalanpalvelus Apostolien opetuksen mukaan

Apostolien opetus on vuosien 50–100 välillä kirjoitettu varhaiskristillinen dokumentti. Teoksen nimi antaa ymmärtää, että se on apostolien itsensä kirjoittama, mutta todellisuudessa kirjoittaja on tuntematon. Apostolien opetuksen teksti on laajuudeltaan varsin kompakti: suomenkielinen laitos on vain noin kahdeksan sivun mittainen. Tästä huolimatta teos sisältää huomattavan tärkeitä tietoja kristillisen jumalanpalveluksen sisällöstä apostolisena aikana tai ainakin välittömästi sen jälkeen. On esitetty, että Apostolien opetuksessa on talletettuna vanhin tunnettu Uuden testamentin ulkopuolinen dokumentti alkukirkon jumalanpalveluksesta.

Apostolien opetuksen mukaan kristittyjen kokous, siis jumalanpalvelus pidettiin ”Herran päivänä” (ἡ κυριακὴ κυρίου), toisin sanoen sunnuntaina. Tätä varten kristityt valitsivat seurakunnasta Herran arvon mukaisia miehiä ja asettivat heidät piispoiksi (ἐπίσκοπος) tai diakoneiksi (διάκονος), toimittamaan palvelusta (λειτουργία).

Apostolien opetuksen tavoitteena ei ole systemaattisesti listata jumalanpalveluksen osia tai sen rakennetta, mutta liturgian pääasiallinen sisältö käy tekstistä hyvin ilmi. Vaikka kirjoittaja ei kristittyjen kokouksesta puhuessaan esimerkiksi lausu mitään Jumalan sanan opettamisesta tai saarnaamisesta, hän kuitenkin kirjoittaa paljonkin saarnaajasta tai henkilöstä, joka puhuu Jumalan sanaa kristityille. Kirjoittajan mukaan tätä miestä – siis käytännössä piispaa ja pastoria – kristittyjen tulisi yötä päivää muistaa rukouksessa ja kunnioittaa häntä niin kuin Herraa itseään. Syykin tähän on sanottu selvästi: ”Siellä nimittäin, missä herruuden ääni kuuluu, Herrakin on.” Toisin sanoen Herra itse on läsnä sanassaan. Seurakunnan palveluvirkaa on pidettävä arvossa siksi, että se on itsensä Kristuksen sanan jakaja. Samalla kirjoittaja selittää myös laajasti, että kristittyjen tulee arvioida opettajansa antamaa opetusta. Mikäli hänen opetuksensa on yhtäpitävä muun Apostolien opetuksessa kirjoitetun kanssa, hänet tulee ottaa vastaan. Muussa tapauksessa häntä ei tule kuunnella. Näin lukijalle käy hyvin selväksi, että vaikka Apostolien opetus ei eksplisiittisesti puhukaan jumalanpalveluksen ”sanaosasta”, varhaisen kristillisen kirkon elämässä ja jumalanpalveluksessa Jumalan sana ja sen saarna olivat kuitenkin luovuttamattoman tärkeässä osassa.

Hieman yksityiskohtaisemmin Apostolien opetus käsittelee synnintunnustusta ja ehtoollista. Kirjoittaja kehottaa kristittyjä kokoontumaan Herran päivänä yhteen, murtamaan leipää ja lausumaan kiitosrukouksen. Tällä tarkoitetaan Herran pyhän ehtoollisen viettämistä. Ennen ehtoollisen nauttimista on kuitenkin tunnustettava synnit, sillä – kuten teksti ilmaisee – omatunto huonona ei ole hyvä tulla rukoilemaan. Lisäksi syntien tunnustaminen ja keskinäinen riitojen sopiminen on tärkeää, ”jotta teidän uhrinne olisi puhdas”. Voidaan ajatella, että tämän ilmaisun taustalla on Malakian kirjan jae 1:11a,

jossa sanotaan: *”Sillä auringon noususta hamaan sen laskuun on minun nimeni oleva suuri pakanain seassa, ja joka paikassa uhrataan ja tuodaan minun nimeni kunniaksi puhdas ruokauhri.”* Kun kirjoittaja tässä puhuu ”uhrista” (θυσία), hän tarkoittanee lähinnä juuri mainitsemaansa kiitosrukousta. Onhan toki selvää, että kun Kristus on kerran ristillä uhrannut täydellisen uhrin, ei enää tarvita mitään muita uhreja (Hepr. 9:12, 25–26). Siksi Jumalalle osoitetut rukous ja ylistys ovatkin ainoat kristilliset uhrit, juuri niin kuin Heprealaiskirjeessä sanotaan: *”Uhratkaamme siis hänen kauttansa Jumalalle joka aika kiitosuhria, se on: niiden huulten hedelmää, jotka hänen nimeänsä ylistävät.”* (Hepr. 13:15) Valitettavasti tämä asia on kirkon historiassa ymmärretty toisinaan myös siten, että ehtoollinen on Jumalalle tuotava uhri, toisin sanoen, että ehtoollisliturgiassa pappi aina uudelleen uhraa Kristuksen ruumiin ja veren Jumalalle ja näin hankkii kansalle tai tietyille ihmisille anteeksiantamuksen jokapäiväisistä synneistä. Apostolien opetuksen puhe uhrista ei kuitenkaan tarkoittane tätä. Ehtoollinen ei ole ihmisten Jumalalle tuoma uhri, vaan päinvastoin Jumalan lahja, Herran seurakunnalleen asettama armonväline.

Apostolien opetuksen kirjoittaja siis antaa ymmärtää, että synnintunnustuksen jälkeen jumalanpalveluksessa seurasi ”kiitos” (εὐχαριστία), siis kiitosateria. Kirjoittaja selittää, että ehtoollisliturgiassa lausuttiin ensin kiitosrukous maljasta. Tätä seurasi kiitosrukous murretusta leivästä. Tällainen siunausten järjestys on Kristuksen oman asetuksen näkökulmasta erikoinen, kertovathan sekä evankeliumit että apostoli Hänen puhuneen ehtoollisen asetussanoissa ensin ruumiistaan, sitten verestään. On esitetty, että tällainen Apostolien opetuksessa kuvattu käänteinen järjestys ei välttämättä ollut epätavallinen aiemman juutalaisuuden ateriasiunausten kontekstissa ja esiintyy esimerkiksi Qumranin teksteissä ja Mishnassa. Mahdollisesti tässä onkin nähtävissä yksi todiste siitä juutalaiskristillisestä perusvirittyneisyydestä, joka Apostolien opetukseen liitetään. Joka tapauksessa kirjoittaja kuitenkin selittää, että myös ehtoollisen jälkeen lausuttiin kiitosrukous. Tämän rukouksen tarkkaa sisältöä ei kerrota, mutta sanotaan, että jos seurakunnassa on profeettoja, heidän tulee

sallia ”lausua kiitosrukous niin laajasti kuin tahtovat”.

3.2. Jumalanpalvelus Justinoksen mukaan

Millaiselta kristillinen jumalanpalvelus näytti Apostolien opetuksen ajan jälkeen? Tähän kysymykseen vastaa havainnollisesti Justinos Marttyyrin 150-luvulla kirjoittama kirja *Ensimmäinen apologia* (*Apologia Prima*). Apologeetan jumalanpalveluskuvaukset sisältyvät etupäässä tämän keskeisen teoksen lukuihin 65–67.

Justinoksen mukaan päivä, jota kutsuttiin auringon päiväksi (vrt. engl. *Sunday*), on uuden luomisen päivä, toisin sanoen Kristuksen ylösnousemuksen päivä. Tuona päivänä samassa paikassa, samoissa kaupungeissa tai kylissä asuvilla kristityillä on yhteinen kokous, siis jumalanpalvelus. Millainen tämä jumalanpalvelus siis oli? Niin kuin Apostolien opetuksessa, niin ei myöskään Justinoksen tekstissä ole yksityiskohtaista selvitystä jumalanpalveluksen kulusta, mutta monta kiinnostavaa asiaa kyllä kerrotaan. Yksi näistä liittyy raamatunlukuun: Justinoksen mukaan kristittyjen kokouksessa ”luetaan Apostolien muistelmia tai profeetallisia kirjoja siinä määrin kuin aika riittää”. Sen jälkeen kokouksen johtaja ”rohkaisee kaikkia seuraamaan näitä hyviä opetuksia”. Tällä tarkoitettaneen sitä, että pastori saarnasi luetusta tekstistä. Tämän jälkeen koko seurakunta nousi yhdessä seisomaan ja rukoili palavasti. Kyse on saarnan jälkeisestä esirukouksesta. Apologeetta kirjoittaa, että tässä rukouksessa seurakuntalaiset rukoilevat yhdessä itsensä, kastettujen sekä kaikkien muiden kaikkialla olevien puolesta, ”jotta meidät, jotka olemme oppineet tuntemaan totuuden, havaittaisiin tekojemme kautta hyviksi taloudenhoitajiksi ja käskyjen vartijoiksi ja jotta me niin saisimme osaksemme ikuisen pelastuksen”.

Esirukouksen päätyttyä seurasi kristittyjen keskinäinen suudelma. Tämä merkinnee samaa, minkä edellä näimme Apostolien opetuksen puheessa keskinäisestä sopimisesta: Jumalan armahtamina ja anteeksi saaneina kristityt antavat myös toisilleen anteeksi. Tätä vastaa se vuorotervehdys, joka yhä edelleenkin messussa lauletaan saarnan ja esirukouksen jälkeen, ehtoollisliturgiaan siirryttäessä: ”Herran rauha olkoon teidän kanssanne”.

Justinos kirjoittaa, että rauhan suudelman jälkeen ”eteen asetetulle” (τῷ προεστῶτι) – siis seurakunnan johtajalle tai paimenelle – vietiin leipä sekä maljat vedelle ja sekoitetulle viinille. Tämän jälkeen hän lausui ”parhaan kykynsä mukaan” ylistyksiä, pyyntörukouksia ja kiitosrukouksia taivasta kohti ja kaikkeuden Isälle, Hänen poikansa ja Pyhän Hengen kautta. Rukoukseen kuului myös runsas kiitos siitä, että Jumala on katsonut seurakuntansa arvolliseksi ”näihin asioihin”, siis ilmeisesti juuri Herran pyhän ehtoollisen vastaanottajiksi. Rukouksen päätyttyä kaikki läsnä olevat vahvistivat rukoukset sanomalla: ”Aamen”. Justinoksen mukaan ehtoollisella käytettävä leipä ja viini pyhitettiin tämän kiitosrukouksen sanoilla. Tässä yhteydessä hän mainitsee nimenomaan evankeliumin sanat: ”Jeesus otti leivän, kiitti ja sanoi: ’Tehkää tämä minun muistokseni. Tämä on minun ruumiini.’ Samoin hän otti myös maljan, kiitti ja sanoi: ’Tämä on minun vereni.’” Toisin sanoen Justinos todistaa, että varhaisessa kirkossa Kristuksen lausumat ehtoollisen asetussanat lausuttiin aina ehtoollisrukouksen yhteydessä. Mutta kun leipä ja viini näillä sanoilla pyhitettiin, mitä niistä ymmärrettiin tulevan? Apologeetta opettaa, että niin kuin ”meidän pelastajamme Jeesus Kristus [...] tuli lihaksi Jumalan Sanan kautta ja hän oli lihasta ja verestä meidän pelastuksemme vuoksi”, aivan samalla tavalla Hän kiitosrukouksen sanoin siunasi tämän ravinnon ja ne muuttuivat Hänen, lihaksi tulleen Kristuksen, lihaksi ja vereksi. Nämä lahjat antoivat ne vastaanottaville kristityille heidän verensä ja lihansa ravinnon. Näin tästä ateriasta tuli ”eukaristia”, kiitosateria. Ehtoollisrukouksen ja kansan lausuman ”aamenen” jälkeen nämä siunatut aineet jaettiin jokaisen seurakuntalaisen nautittavaksi.

Justinos puhuu jumalanpalveluksen yhteydessä myös kolehdista. Hänen mukaansa varakkaat kristityt saattoivat oman harkintansa mukaan antaa mitä haluavat – siis ilmeisesti muutakin kuin rahaa. Kaikki annetut lahjat luovutettiin jumalanpalveluksen johtajan haltuun. Tämä auttoi niillä ”orpoja ja leskiä, sairauden tai muun syyn vuoksi puutteessa olevia, vankeja sekä keskuudessamme olevia muukalaisia”.

3.3. Sanan ja ehtoollisen keskinäinen suhde

Jumalan sanan ja alttarin sakramentin keskinäinen järjestys jumalanpalveluksessa ei ole sattumanvarainen. Se liittyy yhtäältä toki kysymykseen seurakunnallisesta järjestyksestä. Jotta kaikki tapahtuisi säädyllisesti ja järjestyksessä (1 Kor. 14:40), jumalanpalveluksen rakenne on hyvä olla tarkkaan harkittu. Tämä ei kuitenkaan selitä kokonaan messun sanaosan ja ehtoollisosan keskinäistä suhdetta. Kysymys on pohjimmiltaan jumaluusopillinen ja kuuluu seuraavasti: mikä on yhtäältä sanan ja toisaalta alttarin sakramentin olennainen sisältö?

Näistä armonvälineistä ensimmäinen, Jumalan sana, on sisällöltään sekä lakia että evankeliumia. Sen vuoksi sana kuuluukin kaikille mahdollisille ihmisille maailmassa: Sanaa saarnataan niin uskosta osattomille kuin uskovillekin. Pakanoille on saarnattava lakia ja sitten ajallaan tietysti myös evankeliumia. Kristityiksi tulleet puolestaan elävät evankeliumista, mutta toisaalta tarvitsevat myös lain saarnaa siinä määrin kuin heissä vielä on vanha syntinen lihakin jäljellä (Luuk. 24:47). Jumalan sana siis pitää sisällään sekä lain että evankeliumin, mutta Kristuksen asettamat sakramentit, kaste ja ehtoollinen, puolestaan ovat sisällöltään pelkkää evankeliumia. Niissä ei ole mitään lakia, vaan ne ovat ainoastaan puhdasta armoa ja pelastusta niille, jotka lain kautta ovat ensin tulleet Kristusta tarvitseviksi.

Edellä sanotusta käy ymmärrettäväksi myös se, että sanan ja alttarin sakramentin keskinäinen järjestys messussa liittyy kysymykseen *admissiosta*. Latinan sana admissio tulee verbistä *admittere*, ”päästää luo”, tai ”sallia, hyväksyä”. Kyse on siis siitä, kuka saa tulla osalliseksi Kristuksen sakramentista. Sakramenttien evankeliumintäyteisestä luonteesta johtuen niitä ei saa jakaa kenelle tahansa. Lain täytyy aina ensin valmistaa tie evankeliumille. Juuri siksi myös jumalanpalveluksessa sanaosa edeltää aina ehtoollisosaa. Seuraavassa tarkastelemme tätä kysymystä varhaisen kirkon todistuksen valossa.

Apostolien opetuksen mukaan kristittyjen kokouksessa vietetty ”kiitosateria” oli pyhä ehtoollinen, josta saivat syödä ainoastaan ”Herran nimeen kastetut”. Kirjoittaja perustelee tätä Kristuksen sanoilla: *”Älkää antako pyhää koirille.”* (Matt. 7:6) Taustalla lienee selvä

uusitestamentillinen opetus, jonka mukaan kasteessa ihmisen synnit annetaan anteeksi ja pestään pois (Ap.t. 2:38; 22:16; Tiit. 3:5), hänet puetaan Kristuksen pyhyyteen ja vanhurskauteen (Gal. 3:27). Kirjoittaja lausuukin selvästi: ”Jos joku on pyhä, hän tulkoon; jos joku ei ole, tehköön parannuksen. Maranatha. Aamen.” Tähän liittynee myös edellä mainittu seikka, että Apostolien opetuksen mukaan ennen ehtoolliselle käymistä oli tunnustettava synnit. Ensin kuultu Jumalan sana – joka siis on myös lakia – osoitti synnin ja johti kristityt niiden tunnustamiseen ja sitten syntien anteeksiantamuksen aterialle.

Myös Justinos kirjoittaa siitä, kuka ”veljien kokoukseen” sai tulla. Kaikki ne ihmiset, jotka vakuuttuivat ja uskoivat kristittyjen lausumat ja opettamat asiat tosiksi sekä lupasivat sitoutua myös elämään näiden oppien mukaan, ”opetetaan rukoilemaan ja paastoten pyytämään anteeksiantoa aikaisemmin tehdyistä synneistä”. Tämän jälkeen – siis sitten, kun he lain kautta olivat tulleet tuntemaan syntinsä ja katuneet niitä – heidät vietiin paikkaan, jossa oli vettä. Siellä heidät kastettiin kolmiyhteisen Jumalan nimeen. Kasteen kautta ihminen syntyi uudesti, valaistui ja pääsi Jumalan armon vastaanottajaksi jumalanpalveluksessa. Edelleen Justinoksen käsitystä sanan ja sakramentin keskinäisestä suhteesta kuvaa hänen puheensa rauhan suudelmasta ennen ehtoollista: ensin tuli syntien anteeksiantaminen ja rauha Jumalan kanssa sekä kaikkien pyhien välillä, vasta sitten seurasi kiitosateria, Herran pyhä ehtoollinen. Justinoksen mukaan Kristuksen sanoilla pyhitetty eukaristia ei ollut enää mitään tavallista leipää ja tavallista juomaa, vaan Kristuksen liha ja veri. Siksi hän eksplikoikin, että tästä ateriasta ”pääsee osalliseksi vain se, joka uskoo opetuksemme tosiksi ja joka on kasteessa pesty syntien anteeksiantamiseksi ja uudestisyntymistä varten ja joka elää siten kuin Kristus on säätänyt”.

Tätäkin yksityiskohtaisemmin sanan ja sakramentin keskinäinen suhde jumalanpalveluksessa sekä sen yhtymäkohta admissio-kysymykseen on lausuttuna Apostolisissa konstituutioissa. Apostoliset konstituutiot on 380-luvun vaiheilla kirjoitettu varhaiskristillisiä kirkkosääntöjä käsittelevä teos, joka koostuu kahdeksasta kirjasta. Teoksen kirjoissa 2, 7 ja 8 on tallennettuna merkittävää tietoa kirk-

koisien ajan jumalanpalveluselämästä.

Kysymys admissiosta tulee toistuvasti esiin Apostolisten konstituutioiden jumalanpalveluskuvauksissa. Teoksen kirjoittaja antaa selvästi ymmärtää, että seurakunta otti myös pakanat vastaan kirkkoon kuulemaan Jumalan sanaa, mikäli he halusivat tehdä parannuksen. Näin tehtiin sen vuoksi, että juuri sana saattoi johdattaa seurakunnan ulkopuoliset parannukseen ja siten myös varjella heidät hukkumasta. Pakanoita ei kuitenkaan päästetty ehtoolliselle, ennen kuin heihin oli painettu sinetti (σφραγίς; ts. ennen kuin heidät oli kastettu, vrt. esim. 2 Kor. 1:22; Ef. 1:13; 4:30) ja he olivat siten tulleet täydellisiksi (kristityiksi). Siksi raamatunluvun päätyttyä ei-kristityt ohjattiin kirkkosalin ulkopuolelle. Näin heille voitiin myös antaa viesti, joka rohkaisi heitä osallistumaan säännöllisesti julkisiin kokouksiin ja rukouksiin sekä lopulta tulemaan kristityiksi.

Käytännössä kastamattomien lähettäminen jumalanpalveluksesta tapahtui seuraavalla tavalla: Saarnan jälkeen jumalanpalvelusjärjestyksessä seurasi esirukousjakso, jossa rukoiltiin eri ihmisryhmien puolesta. Nämä rukoukset ovat hyvin pitkiä ja pääasiassa kokonaan kirjoitettu muistiin. Esirukouksen alussa seurakunnan diakoni rukoili ensimmäiseksi *katekumeenien*, siis kasteoppilaiden (οἱ κατηχούμενοι) puolesta. Rukouksessa pyydettiin, että Jumala valaisisi heidät sanallaan ja antaisi heille synnit anteeksi. Tämän jälkeen piispa siunasi katekumeenit yksi kerrallaan, minkä jälkeen diakoni lähetti heidät kirkkosalista lausuen: ”Menkää, katekumeenit, rauhassa”. Toiseksi rukoiltiin niiden puolesta, jotka olivat *pahojen henkien riivaamia* (οἱ ἐνεργούμενοι). Rukouksessa pyydettiin, että Kristus nuhtelisi pahoja henkiä ja puhdistaisi nämä ihmiset. Tämän jälkeen piispa siunasi heidät ja diakoni lähetti heidät salista. Kolmantena seurasi rukous *kasteelle valmistautuvien* (οἱ φωτιζόμενοι) puolesta, minkä jälkeen niin ikään heidät lähetettiin kirkkosalin ulkopuolelle. Neljänneksi rukoiltiin vielä *parannusta tekevien* (οἵ ἐν μετανοίᾳ) puolesta, minkä jälkeen myös heidät siunattiin ja lähetettiin pois.

Tällä tavalla useampivaiheisen esirukousjakson jälkeen kirkkosaliin jäivät ainoastaan kastetut kristityt. Heidän läsnä ollessaan diako-

ni kuulutti: ”Älköön kukaan heistä jotka eivät voi, lähestykö” (Μήτις τῶν μὴ δυναμένων προσελθέτω). Tämän jälkeen kaikki yhdessä polvistuivat rukoilemaan kirkon ja sen opettajien sekä kaikkien uskovien puolesta. Tätä rukousta seurasi diakonin sana: ”Ottakaamme vaari” (πρόσχωμεν). Tämän jälkeen piispa lausui sanat ”Jumalan rauha olkoon kaikkien teidän kanssanne” (Η εἰρήνη τοῦ Θεοῦ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν), mihin seurakunta vastasi: ”Niin myös sinun henkesi kanssa” (Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου). Tätä seurasi pyhä suudelma – voidaan ajatella: merkiksi siitä, että kaikki oli nyt sovitettu ja sovittu, merkiksi samanmielisyydestä. Tässä vaiheessa diakonit vartioivat kirkon ovia, jottei kirkkosalissa olisi muita kuin kristittyjä, kun ehtoollisliturgiassa pyhitettävät leipä ja viini tuotaisiin esiin.

4. Yhteenveto

Tässä artikkelissa on luotu lyhyt katsaus jumalanpalveluksen liturgiaan. On todettu, että liturgiaa tarkasteltaessa keskeisin kysymys kuuluu: *”kenen liturgiaa se on?”* Kristillisen jumalanpalveluksen liturgia on ensisijaisesti Kristuksen itsensä sakramentaalista palvelusta meille, Hänen seurakunnalleen, että me saisimme syntimme anteeksi. Tästä Kristuksen palveluksesta nousee sitten myös meidän, synnit anteeksi saaneen Jumalan kansan palvelus Herralle, toisin sanoen julkinen rukous, kiitos ja ylistys, sekä lähimmäisen rakastaminen ja palveleminen tässä maailmassa.

Toiseksi on käsitelty ensimmäisten vuosisatojen kristillisen jumalanpalveluksen sisältöä. Jo tästä kursorisesta katsauksesta käynee ilmi, että nykyinen kristillinen jumalanpalveluksemme ei perusolemukseltaan tai -rakenteeltaan ole mitään ihmisten keksimää taikka myöhemmin suunniteltujen ulkoisten muotojen sanelemaa. Jumalanpalveluksen sisältö perustuu Jumalan sanaan. Se on keskeiseltä olemukseltaan sanan ja sakramentin jakamista ja vastaanottamista. Näin asia on ollut jo aivan varhaisimmassa kristikunnassa ja niin sen on syytä olla nykyäänkin.

Lopuksi on tarkasteltu Jumalan sanan ja alttarin sakramentin sisältöä ja niiden keskinäistä suhdetta, sekä edelleen sitä, miten nämä

seikat ovat nähtävissä jo varhaisen kristillisen kirkon jumalanpalveluksen rakenteessa. Kristus, suuri pääliturgimme tahtoo antaa pyhät lahjansa ihmisille siten, että Hän tuo ensin kaikille pyhän sanansa, lain ja evankeliumin. Tämän jälkeen Hän jakaa pyhän ruumiinsa ja verensä sakramentin kaikille kastetuille, syntinsä tunnustaneille, Hänen sanaansa sitoutuville ja samaa uskoa tunnustaville. Näin Kristus, seurakunnan suuri ylipaimen tahtoo myös varjella laumansa hajaannukselta ja varjella, ettei kukaan Hänelle rakas ihminen vahingossakaan nauttisi tuomioksensa Hänen evankeliuminsa lahjoja, Hänen totista ruumistaan ja vertaan (1 Kor. 11:29). Herra tahtoo, että kaikki saisivat Hänen pyhät lahjansa ajallaan (Luuk. 2:42), ikuiseksi pelastuksekseen. Tätä varten pyhä liturgia on olemassa.

Lähteet ja kirjallisuus

Lähteet

Apostolien opetus

Did — ΔΙΔΑΧΗ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.
http://www.ccel.org/ccel/lake/fathers2.v.html

Apostoliset konstituutiot

Const Ap — ΔΙΑΤΑΓΑΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΔΙΑ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ.
http://www.churchgoc.org/Library/const_ap2.html
http://www.churchgoc.org/Library/const_ap8.html

Justinos Marttyyri

1 Apol — Apologia prima pro christianis. PG tom. VI.

Evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat

Apol — Apologia Confessionis Augustanae.
CA — Confessio Augustana.
FC Ep — Formula Concordiae, Epitome.

Käännökset

Ante-Nicene Fathers. Vol. 7. Edited by Alexander Roberts, James Donaldson,

and A. Cleveland Coxe. Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co. 1886.

Apostoliset isät. Suomentanut Heikki Koskenniemi. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 100. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura. 1975.

Evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat. Käännös, johdannot ja hakemistot: Kirkon Keskusrahasto, Helsinki. Helsinki: Sley-kirjat. 2003.

Justinos Marttyyri: Apologiat & Dialogi Tryfonin kanssa. Suomentaneet Matti Myllykoski & Outi Lehtipuu. Toimittanut Matti Myllykoski. Helsinki: Gaudeamus. Helsinki University Press. 2008.

Kirjallisuus

Bradshaw, Paul F. & Johnson, Maxwell E.
2012 The Eucharistic Liturgies. Their Evolution and Interpretation. Alcuin Club Collections 87. London: Society for Promoting Christian Knowledge.

Brunner, Peter
1968 Worship in the Name of Jesus. Translated by M. H. Bertram. Saint Louis: Concordia Publishing House.

Daniélou, Jean
1958 Bible et liturgie. La théologie biblique des Sacrements et des fêtes d'après les Pères de l'Église. 2e édition revue. Lex orandi. Collection publiée sous la direction du Centre du Pastorale Liturgique. Paris: Les Éditions du Cerf.
1958 Histoire des doctrines chrétiennes avant Nicée 1. Théologie du judéo-christianisme. Paris: Desclée.

Marquart, Kurt
1993 Liturgy and Evangelism. – Lutheran Worship. History and Practice. Edited by Fred L. Precht. Saint Louis: Concordia Publishing House.

Nagel, Norman E.
1993 Holy Communion. – Lutheran Worship. History and Practice. Edited by Fred L. Precht. Saint Louis: Concordia

Publishing House.
1993 Whose Liturgy Is It? – Logia. A Journal of Lutheran Theology. The Divine Service. Eastertide/April 1993. Volume II, Number 2.

Scaer, David P.
2008 Law and Gospel and the Means of Grace. Confessional Lutheran Dogmatics. Volume VIII. John Stephenson, Editor. John A. Maxfield, Assistant Editor. St. Louis, Missouri: The Luther Academy.

Ajankohtaiskysymyksiä

Olla kirkko ja pysyä kirkkona

Piispa Risto Soramies

”Kirkko on olemassa sen tähden, että täällä kuollaan”. Näin lausui edesmennyt professori Osmo Tiililä, jos ei tyhjentävästi, niin kuitenkin osuvasti. Kuolema on järkyttävä kohtalomme ja kuolemaa seuraa tuomio. Jeesus rakensi kirkkonsa tästä syystä.
Jumala antoi kirkolle kuolemaa vastaan lääkkeet, jotka todellakin pelastavat siitä kuolemasta, joka on myös kaiken kuoleman alkusyy: syntiinlankeemus. Jos kirkko on oikea kirkko, se myös käyttää Jumalan antamia lääkkeitä.

Pappina olen usein jakamassa kirkon lääkkeitä, jotka pelastavat kuolemasta. Joskus myös istun seurakuntalaisena vastaanottamassa:

Olen tullut kirkkoon mukanani taas kiitollinen mieli ja samalla selvä tietoisuus kaikenlaisesta syntisyydestäni. Messu alkaa pian, mutta Jumala puhuu seurakunnalle jo nyt. Uskollisen Pyhän Hengen ääni

ei jätä minua väärään rauhaan, vaan puhuu tutuin sanoin: “Meidän tulee yli kaiken pelätä ja rakastaa Jumalaa...” Tämä puhe ei ole vaiennut siitä lähtien, kun opettajamme rouva Lumme opetti katekismuksen meille alakoulun kolmasluokkalaisille. “Kiitos Pyhä Henki! Olen tullut sinun puhutteluusi, koska minun rakkauteni on alle kaiken arvostelun.”

Pyhä Henki puhuu toisellakin tapaa: “Olet tullut kirkkoon. Minä olen sinua kutsunut. Katso nyt, mikä sinua täällä odottaa! Alttarilla on krusifiksi. Näin minä otan sinut vastaan. Sinun vaelluksesi on tosin heikkoa, etkä taaskaan tule voittajana, mutta minä katson sinua ja uskonveljiäsi ja -siskojasi ristiinnaulitun silmin. Sinä toistat usein synnintunnustusta, ja se on oikein. Kuule nyt, mitä sinulle puhun.”

Alttarilla ovat myös ehtoollisastiat odottamassa. Jumala on valmistautunut pitämään seurakunnalle puheen, aivan erityisen: “Syntisiä minä olen tullut pelastamaan.” Alttarilla palaa kynttilöitä ja joku on tuonut kukkiakin; on nimittäin juhla. Paikalla on kaksi pastoria juhlavaatteissa, uniformuissaan. Tämä ei ole heidän järjestämänsä juhla, vaan he ottavat vieraat vastaan juhlaan, jonka Isäntä itse on valmistanut.

Kaikkivaltias, Pyhä Jumala on armollinen. Hän ottaa meidät vastaan merkillisen vakuuttavasti. Tämä ystävällinen kutsu, jonka näemme jo silmillämme ennen messun alkuakin, saa erityisen voiman, kun muistaa että on todellisuudesta kysymys. Jumala on todellakin antanut Poikansa uhriksi ja Hän on käskenyt tulla säännöllisesti kasvojensa eteen ottamaan vastaan Sana ja Sakramentit sellaisina, kuin Hän itse ne on asettanut.

“Joka kuulee teitä, se kuulee minua.” ”Jonka synnit te annatte anteeksi, sille ne ovat anteeksi annetut.” “Ottakaa, syökää, tämä on minun ruumiini, joka teidän edestänne annetaan.” “Tämä on uuden liiton veri, joka vuodatetaan teidän syntienne anteeksiantamiseksi.” Tämän kaiken Jumala on puhunut tarkoittaen täyttä totta. Eikä Hän väsy puhumasta meille samaa, käsittämättömän armollista kieltä sunnuntaista toiseen.

Juuri tämä puhe julistetun synninpäästön ja jaetun Herran ruumiin

ja veren muodossa on se lääke, joka pelastaa kuolemalta. Hengellisissä puheissa, kirjoissa ja lauluissa puhutaan Kristuksen verestä. Täällä se on, täällä se jaetaan aivan kirjaimellisesti syntisten juotavaksi, syntien anteeksiantamiseksi, kuolemasta pelastavana lääkkeenä. Kirkko on olemassa, jotta päästään kuolemasta elämään.

Maailmalla minulta kysytään hiippakunnasta, jonka piispa olen. Vastaan usein vain puoliksi leikilläni, että olemme kirkko, jolla on kaikkea paitsi kiinteistöjä. Olemme tulleet Lähetyshiippakunnan paikalliseen messuun, jossa ”asianmukaisesti” kutsutut papit, kuten Augsburgin tunnustus sanoo, julistavat Sanaa ja toimittavat ehtoollisen evankeliumin mukaan. Tässä on meille tarjolla kaikki, mitä kirkkona olemiseen kuuluu. Näillä antimilla syntinen pääsee sisälle helmiporteista ”Karitsan hääaterialle” Jumalan luokse ikuiseen elämään. Täällä annetaan lääkkeet syntiä ja kuolemaa vastaan. Sanalla sanoen, tässä on kirkko sanan varsinaisessa merkityksessä. Monet katsovat haikeina maamme kauniita kirkkoja: ”Kuinka voimme lähteä isiemme kirkosta?” Isien kirkosta on lähdetty siellä, missä on luovuttu Jumalan pelosta ja isien tunnustuksesta.

Kirkko on alituisesti hyökkäyksen kohteena

Koska kirkossa on kysymys koko olevaisuuden kaikkein suurimmasta ja vakavimmasta asiasta, pappien on tiedettävä, mitä he tekevät ja mitä he julistavat. Jos he puhuvat omiaan niille, jotka ovat matkalla ikuisuutta kohti, on kirkko sortunut eikä tee sitä, mitä varten Jeesus on sen rakentanut. Se lakkaa lopulta olemasta kirkko ja muuttuu uskontolaitokseksi, joka alkaa suoltaa yhä räikeämpää pilkkaa, jota tarjoavat paimeniksi pukeutuneet sudet, usein lempeällä karitsan äänellä. Tämä on kirkon alituinen vaara.

“Kun valhe on päässyt uskonnon suojamuurien sisälle, kun välttämättömät opit on käännetty päälaelleen ja sakramenttien hoito on laiminlyöty, on kirkon perusta, profeettojen ja apostolien oppi tuhottu. Silloin kirkko varmasti sortuu.” Näin totesi ranskalainen uskonpuhdistaja Jean Calvin 1500-luvun puolivälissä. Hän oli nähnyt Rooman kirkon harhat ja alennustilan, mutta hänellä oli huoli myös Geneven

uudistetusta kirkosta, sillä hän tiesi sen, minkä myös Martti Luther oli jo aikaisemmin joutunut näkemään: Kirkko on jatkuvassa taistelussa.

Kirkko on aina kiusattuna ulkoa ja sisältä. Jo apostoli Paavali sanoi Efeson seurakunnan pastoreille: *”Minä tiedän, että minun lähtöni jälkeen teidän keskuuteenne tulee julmia susia, jotka eivät laumaa säästä, ja teidän omasta joukostanne nousee miehiä, jotka väärää puhetta puhuvat, vetääkseen opetuslapset mukaansa.”* (Ef 20:29,30)

Kirkkohistoriaan tutustuminen saattaa tuottaa järkytyksen, sillä kaikkina aikoina kirkko on kärsinyt väärien opettajien ja huonojen paimenten takia. Mutta syy ei ole pelkästään huonojen paimenten, vaan kirkkokansa itse on mielellään antanut eksyttää itsensä. Joissakin maissa ns. megakirkoissa istuu jopa kymmeniä tuhansia seurakuntalaisia kuuntelemassa pastoreita, jotka ilmoittavat pitäytyvänsä Raamatun sanassa, mutta saarnaavat omiaan ihmisten korvasyyhyyn ja rahanhimoonsa. Meillä taas kirkon luopuminen Sanasta ja tunnustuksesta on tyhjentänyt kirkot. Kansankirkko auttaa ihmisiä elättämään tiettyä illuusiota kristillisyydestä jäsenluettelon, veronkannon ja elämän varrella pidetyn muutaman juhlahetken avulla.

Kirkon sortuminen

Kirkko voi sortua monella tavalla. Harvoin mikään kirkkokunta suorastaan kieltää oikean opin. Kirkolla on kyllä Raamattu, mutta se ei ammenna siitä, sillä on kyllä hyvä tunnustus, mutta se on pölyttymässä historiallisena todistuksena arkistossa, sillä on kyllä katekismus, mutta sen opetus kierretään saivarteluilla. Luopuminen käy huomaamattomasti, yleensä aina suvaitsevaisuuden ja jopa rakkauden nimissä. Lopulta se tulee ilmiselväksi eikä enää tarvitse rakkautta verhokseen. Kristuksen morsiamesta tulee portto. Sen sijaan, että se ilahduttaisi sulhasta julistamalla ilosanomaa Jumalan pelastusteoista, se viettelee irstauteen ne, jotka sitä vielä jaksavat kuunnella.

”Auta, oi Jeesus, kun eksytys suuri
maata käy voimalla valloittamaan.
Saatana väijyy nyt julmana juuri

valmiina sieluja vangitsemaan.
Maailman ruhtinas miettivi ansaa,
kuinka se turmioon syöksisi kansaa." (Vk 385)

Kirkon perusta ovat perusopit, jotka lausutaan uskontunnustuksissa. Jos ne unohdetaan tai kielletään, on kirkosta tullut väärä kirkko. Kirkko ei ole kirkko järjestyksensä tähden, vaikka kirkon järjestys on välttämätön. Järjestys palvelee kirkon perusoppeja. Jos esimerkiksi kirkolliskokous tai piispat erehtyvät tai opettavat väärin tai papit jättävät opettamatta ja julistamatta perusoppeja, kirkko lakkaa olemasta oikea kirkko.

Kun kansankirkko on vedonnut "säädettyyn järjestykseen kirkossa" puolustaessaan uusia ratkaisujaan, se ei enää vetoakaan totuuteen tai Jumalan sanaan ja tunnustukseen, vaan prosessiin uusien oppien laillistamiseksi. Paavin kirkossa vedotaan ylimpään auktoriteettiin, kirkon hierarkiaan, ylimpänä lopulta paavi itse. Suomen kansankirkossa on alettu vedota demokraattiseen prosessiin. Piispat ja muutkaan teologit eivät tosin meillä väitä olevansa erehtymättömiä - erehtymättömiä ovat demokraattinen prosessi ja enemmistön päätös. Niiden edessä on Raamatun sanan ja tunnustusten väistyttävä.

Säilyä kirkkona

Miten voi kirkko välttyä väärien auktoriteettien vallalta? Onko mahdollista luoda sellainen rakenne, joka estää harhaan menon ja väärät opit tai joka ainakin voisi pätevästi havaita väärät opit vääriksi ja sitten arvovaltaisesti, ehkäpä jopa sille annetulla muodollisellakin arvovallalla voisi torjua ne? Voisiko Lähetyshiippakunnan suojella tällä tapaa harhoilta? Koska kirkko on jo 2000-vuotinen eikä ole pystynyt sellaista rakennetta luomaan, joka takaisi totuudessa pysymisen, näyttää mahdottomalta ajatella ja ehdottaa jotakin sen tapaista.

Nuorena olin mukana perustamassa kristillistä opiskelijajärjestöä. Me perustajat olimme hyvin tietoisia monen kristillisen liikkeen hyvästä alusta ja myöhemmin muutetusta kurssista ja luopumuksesta. Jumalan sana, evankeliumi ja sielujen iankaikkinen kohtalo eivät enää olleetkaan tärkeitä. Päätimme, ettei meille saisi käydä samoin ja mie-

timme sääntöihin pykäliä, joilla säästäisimme oman järjestömme samanlaiselta kohtalolta. Ehdotuksia tuli paljon, mutta joukossamme ollut kokenut veli sanoi lopulta: "Älkää luulko, että säännöillä voidaan estää luopumus."

Ainoa tapa pysyä totuudessa on Jeesuksen sanojen mukaan: "Pysykää minussa, niin minä pysyn teissä". Onhan olemassa Jumalan sana, on armonvälineet, lääkkeet kuolemaa vastaan, jotka eivät tosin muodollisesti takaa kirkon pysymistä oikeassa kurssissa. Niiden käyttö, lain ja evankeliumin kuuleminen, on elämän lääke. Evankeliumi on Jumalan voima, joka pelastaa.

Kristittyjen tulee kehottaa toisiaan, pastoreiden ja piispojen valvoa itseään ja opetustaan sekä laumaansa - muuta tietä ei lopulta ole. Rakenteita ei tule hylätä, niitä tarvitaan välttämättä, mutta ne ovat vain hyödyllisiä työkaluja, jotka eivät itsessään takaa mitään. Ei ole kysymys poliisitoimesta, eikä alituisesta hallinnon ja jumalanpalvelusjärjestyksen muuttamisesta. Kysymys on palaamisesta yhä uudestaan armonvälineitten ääreen, Jumalan sanan mukaan elämisestä ja parannuksen teosta ja synninpäästön kuulemisesta.

Jumalan sana, kaste ja uudestisyntyminen[7]

1) Kaikkien armonvälineiden vaikutus ja päämäärä ovat sillä tavalla samat, että ne kaikki ovat Pyhän Hengen työvälineitä, joilla syntien anteeksiantamus ja usko lahjoitetaan ihmiselle. Armonvälineiden käyttämisessä ja merkityksessä on kuitenkin eroja. Kirkko uskoo ja tunnustaa, että Jumalan asetuksessa nimenomaisesti pyhä kaste on sakramentti, jonka kautta tullaan kristityksi: saadaan synnit anteeksi, synnytään uudesti Jumalan lapseksi ja tullaan osallisiksi Pyhän Hengen lahjasta.

2) Armonvälineiden samankaltaisuus ja erilaisuus on pidettävä yhtä aikaa voimassa, kun puhutaan pelastavan uskon syntymisestä. Kasteen kertakaikkisen lahjan tunnustaminen ei merkitse Jumalan sanan ja sen julistuksen vaikuttavuuden ja voiman kieltämistä. Jumalan sanassa itsessään on Henki ja elämä. Jumalan sanaa ja sen julistusta ei saa asettaa vastakkain pyhän kasteen lahjan kanssa. Ne kuuluvat kristologisina lahjoina yhteen. Yhtä vähän kuin voidaan asettaa vastakkain Kristuksen sikiämistä Pyhästä Hengestä sanan kautta ja hänen julkisesti todennettavaa syntymistään, yhtä vähän voidaan Jumalan vaikuttavan sanan julistus ja kasteen uudestisynnyttävä lahja repiä erilleen toisistaan pelastavan uskon syntymisessä.

3) Niissäkin tilanteissa, joissa kristityt ovat kasteensa jälkeen langenneet ja luopuneet uskostaan, kasteen sakramentti säilyy. Kun langennut tekee parannuksen, hän ei tarvitse uutta kastetta eikä uutta uudestisyntymistä, vaan hän palaa siihen uskoon, jonka oli luopumuksessa menettänyt. Tämä ei merkitse myöhemmällä iällä tapahtuvan kääntymyksen arvon tai merkityksen väheksymistä. Kuitenkin pelastuksen suhteen kaste on tämänkin jälkeen se varma ja luotettava perusta, jolle uskonelämä rakentuu.

4) Asettaessaan armonvälineet Jumala on sitonut kirkkonsa niihin ja myös itse sitoutuu niihin täysin. Kaikkivaltiaalle Jumalalle ei kui-

7 Lähetyshiippakunnan papiston keskuudessa on käyty keskustelua emerituspiispa Matti Väisäsen pyhää kastetta käsittelevien kirjoitusten nostattamasta kysymyksestä Jumalan sanasta, kasteesta ja uudestisyntymisestä. Suomen evankelisluterilaisen lähetyshiippakunnan konsistorin antoi asiaan liittyen lausunnon 4.9.2015.

tenkaan ole mahdotonta pelastaa ihminen myös ilman kastetta. Vanha kristikunta, Luther ja luterilainen kirkko ovat tunnustaneet, että pelastus on mahdollista myös niille, jotka ovat kuulleet evankeliumin sanan ja olisivat halunneet saada kasteen, mutta ovat jääneet sitä ilman, ennen kuin Jumala otti heidät pois tästä ajasta. Jumala on näin toimiessaan sama ihmisiä rakastava ja Poikansa tykö vetävä Isä, jonka tahto ei ole ihmissielujen hukuttaminen. Hänelle kuuluu vastuu tällaisista tapauksista, joissa hän toimii tietomme ja ymmärryksemme yläpuolella oman sanansa, hyvyytensä, viisautensa, vanhurskautensa ja kaikkivaltansa mukaisesti.

5) Kirkko on omassa julistuksessaan ja toiminnassaan asetettu julistamaan sitä, minkä se tietää olevan varmaa ja selvää. Siksi oikeauskoinen kirkko ei koskaan voi saarnata pelastumista tai uudestisyntymää erillään pyhästä kasteesta, ikään kuin uudestisyntyminen ja pelastus olisi aivan yhtä mahdollista saada ilman kastetta kuin kasteessakin. Näin opettaminen ei olisi Jumalan sanan mukaista, sillä Raamattu selvästi osoittaa nimenomaan kasteelle tämän merkityksen. Tunnustuksemme toteaa selväsanaisesti moneen kertaan, että kaste on välttämätön pelastukseen, sillä juuri kasteen kautta tullaan osallisiksi Kristuksen lunastustyöstä. Tämä on se pelastuksen tie, jota seurakunnan tulee selvästi opettaa.

Kirje Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulille

Pastori Ilpo Sinkko

Minut on tosiaan vihitty papiksi Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon 13.12.1984. Muistelen tuota vihkimistilaisuutta yhä lämmöllä. Kuitenkin evankelis-luterilaisessa kirkossa on tapahtunut asioita, jotka ovat pakottaneet minut ottamaan etäisyyttä Suomen ev.lut. kirkkoon. Käytännössä tämä on merkinnyt sitä, että vakaumukseni tähden minut on syrjäytetty viranhaussa ja etenemiseni kirkollisella uralla on näin estetty. Kysymykseen, kenen piispan kaitsentavaltaan katson kuuluvani, vastaan seuraavaa: Suomen ev.lut. kirkossa on niin paljon pappeja ja ennen kaikkea seurakuntalaisia, ettei ev.lut. kirkon piispoille jää hallinnollisten tehtäviensä lisäksi aikaa hoitaa piispalle niin tärkeää asiaa, eli yhteydenpitoa hiippakuntansa papistoon ja pappien sielunhoitoa.

Olen kokenut Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulin piispoineen olevan kaukana itsestäni. Oikeastaan siltä suunnalta ei ole minulle riittänyt huomiota muuta kuin rangaistuksenomaisten prosessien suhteen. Onko tämä sitä ”kaitsentaa”, joka Porvoon sopimuksen myötä on tullut kirkkoomme? Kaitsentaan minun ymmärtääkseni kuuluu lisäksi hyvä ja asiallinen yhteydenpito hiippakunnan pappeihin. Tällaista yhteydenpitoa en ole omalta kohdaltani kokenut tuomiokapitulin tai piispan puolelta. Yhteydenpidot, jotka ovat koskeneet minua, ovat lähinnä rajoittuneet 50-vuotispäiväonnitteluun ja onnitteluihin pappisvihkimykseni 10-, 20- ja 30-vuotispäivinä. Muuten kyse on ollut yhteydenotoista, joissa minua on syytetty tai virkaurani edistyminen on katkaistu.

Tämän vuoksi esitän seuraavaa: Suomen ev.lut. kirkossa on lisättävä piispojen määrää huomattavasti, jotta heillä olisi aikaa hyvään ja asialliseen, säännölliseen yhteyteen pappien kanssa. Se olisi sitä oikeaa kaitsentaa. Suomen ev.lut. kirkossa piispuus tuntuu olevan lähinnä hallintopiispuutta. Hallintopiispuus on seurausta siitä, että

Ruotsin vallan aikana piispa oli myös maallinen viranomainen, joka oli vastuussa kuninkaalle. Piispoja on alun perin ollut vähän ev.lut. kirkon historiassa. Tämä vähien piispojen perinne jatkuu ev.lut. kirkossa historiallisena painolastina. Hengellinen piispuus, joka on oikeaa piispuutta, on täten jäänyt taka-alalle, kun Suomen ev.lut. kirkon piispanvirkaa ei ole jostain syystä uudistettu hengelliseen ja Raamatulliseen suuntaan.

Kuka on siis piispani? Se on hän, joka ottaa minuun yhteyttä elämäni arkipäivässä ja tukee minua omalla hengellisellä tavallaan. Tämä olisi sitä oikeaa kaitsentaa. Suomen ev.lut. kirkossa olisi siis syytä lisätä piispojen määrää, jotta he voisivat olla enemmän läsnä pappien, muiden työntekijöiden ja seurakuntien elämässä. Pelkät piispantarkastukset eivät tähän riitä.

Olen tuomiokapitulin mukaan toimittanut messuja Laitilassa. Pidän messujen toimittamisesta. Evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnista en ole saanut kutsuja messun toimittamiseen. Pappisviran luonteeseen kuitenkin kuuluu ennen kaikkea messujen toimittaminen. Jotta voisin toimittaa messun, tarvitsen yhdistyksen/seurakunnan, joka minua pyytää messun suorittamaan. Mitä enemmän messuja toimitetaan, sen parempi. Olen saanut ko. messujen toimittamisesta hyvää palautetta kuulijana olevalta väeltä ja lisäksi oma hengellisyyteni on messujen seurauksena vahvistunut. Aion jatkaa messujen pitoa Laitilassa ja muuallakin, siellä minne minut kutsutaan. Messuja toimitan seurakunnissa, joissa Jumalan Sanaa puhtaasti saarnataan ja sakramentit Kristuksen Sanan ja asetuksen mukaan toimitetaan. Tähän asiaan liittyy myös aito, väärentämätön ja apostolinen pappisvirka. Näillä ehdoilla ja eväillä olen toimittanut monia messuja.

Katson, että en ole rikkonut pappisvalaani, vaan olen toiminut virassani apostolis-vanhakirkolliselta pohjalta. En ole pappisvalassani vannonut uskollisuutta tietyille piispoille tai kirkkojärjestykselle, vaan olen pappisvalassani vannonut uskollisuutta Kristukselle, Raamatun Sanalle ja apostoliselle, oikeauskoiselle kirkolle. Tällä pappisvalani viitoittamalla tiellä aion jatkaa siitä huolimatta, millaiseksi Suomen ev.lut. kirkko muuttuu. Enemmän tulee kuunnella Jumalaa

kuin ihmisiä, olivatpa nuo ihmiset miten korkeita tai tärkeitä henkilöitä hyvänsä.

Mitä tulee harrastuksiini liittyen lehtiartikkeleiden tekoon ja valokuvaukseen? Kirjoittelen mielelläni lehtiin tärkeiksi katsomistani asioista, samoin internetiin. Tämä koskee niin kirkollisia kuin ns. maallisiakin lehtiä ja internetiä. Lisäksi olen harrastanut valokuvausta kymmeniä vuosia. Nämä em. taidot kuuluvat jokaisen papin ammattitaitoon ja niitä tulisi suosia myös ev.lut. kirkossa. Aion jatkaa valokuvausta ja erilaisten artikkelien tekemistä vastedeskin.

Entä voinko omasta mielestäni jatkaa ev.lut. kirkon pappina? Itse en aio tästä pappisvirasta irtisanoutua. Haluan toimia kirkossa raamatullisen uskon edistäjänä ja ”huutavan äänenä korvessa”. Tällaisia pappeja kirkko tarvitsisi enemmän. Kirkolla on oltava tälle ajalle vaihtoehtoinen elämäntapa tarjottavana. Ihmiset luulevat, että elämän onni on rahassa ja tavarassa. Aikamme kevytmielinen ja päämäärätön elämäntapa vaatii myös kirkolta vastausta. Onko se vastaus se, että kirkko antaa periksi ja mukautuu elämään ja opettamaan tämän maailmanajan elämäntavan mukaan? Silloin suola on käynyt mauttomaksi, eikä se kelpaa enää kuin poisheitettäväksi ja ihmisten tallattavaksi. Tämä maailma hylkää lopultakin kirkon, jolla ei ole ihmisille vaihtoehtoista sanomaa. Vaihtoehto on Kristus, se, mitä hän on puolestamme tehnyt. Erityisesti nuoret tuntuvat olevan elämässään eksyksissä. Pelkkä tieto ei riitä nuorten kasvattamiseen. Nuoret tarvitsevat elämässään arvoja ja tavoitteita. Kirkko on keskeisellä sijalla yhäkin arvojen ja tavoitteiden asettamisessa. Kirkon on saarnattava väärää ja kevytmielistä elämäntapaa vastaan ja kehotettava kansaa kokonaisuudessaan parannukseen. Se on kirkon oikea ja aito tehtävä, olla suolana ja valona tässä maailmassa. Mukautumalla tämän maailmanajan voimiin kirkko kaivaa omaa hautaansa. Haluan olla Raamatun sanalla uudistuvan kirkon palvelija. Uskon, että Jumala vielä kääntää kansamme ja kirkkomme kohtalon maallistumisesta aitoon ja oikeaan suuntaan.

Kokemäellä 28.4.2015

Ilpo Sinkko, pastori

Matkan varrelta

Paulus-seurakunta kymmenen vuotta

Pastori, TT Petri Hiltunen

Paulus-seurakunnan synty poikkeaa melko paljon muiden Lähetyshiippakunnan seurakuntien alkuvaiheista. Kouvolan uuden yhteisön muodostuminen liittyy näet hyvin kiinteästi Valkealan seurakunnan tuolloisiin tapahtumiin ja Kymenlaakson hengelliseen tilanteeseen. Valotan niitä lyhyesti.

Valkealan seurakunnan kirkkoherran virka tuli avoimeksi vuonna 2001 ja päätin hakea sitä, koska paikkakunta on minulle entuudestaan tuttu, ja koin hakemisen Jumalan johdatukseksi. Pidin vaalisaarnan 2. syyskuuta yhtenä kolmesta hakijasta. Saarnan jälkeen pidetyssä julkisessa haastattelussa ilmaisin selvästi kielteisen kantani naispappeuteen ja sen, etten toimita heidän kanssaan jumalanpalvelusta. Seurakunnan neljästä papista yksi oli tuolloin nainen. Uskoin niin, että työvuoroja järjestelemällä kenenkään vakaumusta ei loukata.

Syyskuun 16. päivänä 2001 toimitetussa vaalissa sain yli puolet an-

netuista äänistä (503 ääntä), ja minut valittiin näin Valkealan kirkkoherraksi 1.1.2002 alkaen. Puoli vuotta sujuikin aivan hyvin. Kappalainen laati työvuorolistat, joissa kielteinen naispappeuskantani otettiin huomioon. Seurakunta tuntui saavan uutta intoa, mikä näkyi runsaana osallistumisena jumalanpalveluksiin. Valkealan kirkkoon tultiin myös lähipaikkakunnilta.

Tilanne muuttui täysin, kun Valkealan naispastori sai viran muualta, ja paikallislehti syytti minua 1.7.2002 hänen syrjimisestään. Alkoi valtava mediakohu, joka jatkui pitkälle syksyyn. Lähes kaikki lehdet, radiokanavat, television pääuutiset ja muut tiedotusvälineet osallistuivat hyvin yksipuoliseen uutisointiin. Onneksi internetin käyttö oli silloin vielä lapsenkengissä. Yrityksistäni huolimatta en saanut perustelujani esiin mediassa. Minut tuomittiin jo ennen kuin asiaa alettiin edes tutkia. Se oli tavattoman raskasta aikaa koko perheelle ja suurelle uskovien joukolle seurakunnassa.

Syyskuun 9. päivänä 2002 tekivät jotkut kirkkovaltuuston jäsenet minusta kantelun Mikkelin tuomiokapituliin. Kapituli nimesi selvitysmiehen, joka tuli paikkakunnalle haastattelemaan kaikkia halukkaita seurakunnan työntekijöitä ja luottamushenkilöitä. Kahdenkymmenen haastattelun tulos oli kuitenkin perin laiha; mitään syrjintää tai rikkomuksia ei toiminnastani löydetty. Mediakohu ja sen nostattama kielteinen ilmapiiri teki toimimisen seurakunnassa minulle kuitenkin hyvin työlääksi. Tuomiokapituli kielsi minua myös vastaisuudessa kieltäytymästä yhteistyöstä alaisuudessani olevan naispapin kanssa. Tällaista alaista minulla ei silloin kuitenkaan ollut.

Onko vaihtoehtoja?

Tässä tilanteessa aloimme joidenkin seurakuntalaisten kanssa miettiä tulevaisuuden vaihtoehtoja. Itselleni tilanne alkoi kirkastua varsin pian. Olin nimittäin jo kirkkoherrana Rengossa (1998-2001) tutustunut perusteilla olleeseen Luther-säätiöön. Ensimmäiset yhteyteni Juhana Pohjolan kanssa olivat syksyllä 1999. Kutsuin Renkoon Paavalin synodin kirkkopäivät 15.-16.4.2000, ja mukaan tuli suuri jouk-

ko juuri perustetun Luther-säätiön kantavia voimia, Juhanan lisäksi mm. Simo Kiviranta, Matti Väisänen ja Sakari Korpinen.

Mieleeni jäi erityisesti Juhanan alustus aiheesta ”Onko mahdollista löytää oikeita jumalanpalveluksia?” Hän korosti sitä, miten siellä, missä alttarilta ei enää kuulu Hyvän Paimenen ääni, on pakko pystyttää uusia alttareita. Kristikansan ei tule suostua vääristettyyn Jumalan sanaan eikä väärin toimitetun ehtoollisen nauttimiseen vaan on perustettava uusia jumalanpalvelusyhteisöjä ja asetettava niihin oikeat paimenet. Puhe oli selkeä linjanveto sen hetken kirkollisen hämmennyksen keskellä. Minun oli hyvin helppo allekirjoittaa kaikki alustuksen ajatukset. Kirkkopäivien jälkeen minut pyydettiin mukaan Luther-säätiön neuvottelukuntaan, joka kuitenkin jäi vain muodolliseksi toimielimeksi.

Valkealan myrskyn keskellä alkoi Luther-säätiön työnäky konkretisoitua käytännön ratkaisuiksi. Jos joutuisin jättämään kirkkoherran viran, joutuisi myös suuri joukko samoilla linjoilla olevia seurakuntalaisia tuuliajolle. Valkealaan tultiin laajemmiltakin Kymenlaaksosta jumalanpalveluksiin. Jos tilanne muuttuisi, jäljelle ei jäisi seurakuntaa, jossa puhtaan Sanan ja ehtoollisen saaminen olisi taattua. Oli pakko alkaa valmistella vaihtoehtoista ratkaisua, jos toimiminen Valkealan seurakunnassa kävisi mahdottomaksi.

22.4.2003 pidimme Valkealan seurakunnan leirikeskuksessa tulevaisuuspalaverin. Siinä totesimme, ettei kirkon kriisissä ole kysymys vain naispappeudesta vaan syvästä raamattukriisistä. Luottamus Jumalan sanaan on mennyt ja siksi hedelmät ovat mätiä.

Hahmotin tuolloin neljä mahdollisuutta: (1) ”Kivenä kengässä” eli toimiminen kirkon sisällä, (2) ”Kivenä ja karina” eli osittain itsenäisen toiminnan järjestäminen, (3) ”Karina” eli muodollisesti kirkon jäsenenä, mutta hengellisesti itsenäisenä, tai (4) ”Ulapalla” eli omana kirkkona eroamalla kansankirkosta. Kolmas vaihtoehto tuntui tuolloin saavan eniten kannatusta.

Itse hahmottelin tuolloin jo ”Pohjois-Kymen evankelis-luterilaista seurakuntaa”, mutta sille ei tuntunut vielä löytyvän tukea. Päädyin siksi esittelemään keväällä 2004 ”Luukas-yhteisön” sääntöluonnok-

sen, joka noudatti pitkälti Luther-säätiön toimintamallia ja Helsingin Markus-yhteisön sääntöjä. Varastoin sen pöytälaatikkoon mahdollista tulevaa käyttöä varten.

Rohkeasti liikkeelle

Sääntöluonnokselle alkoi löytyä käyttöä reilun vuoden päästä. Keväällä 2005 tuli Valkealan kappalaisen virka hakuun ja kirkkovaltuusto päätti valita siihen naispapin. Tämän ajateltiin lepyttävän feministisesti suuntautuneita seurakuntalaisia ja tuovan seurakuntaan rauhan. Järjestimme 31.5.2005 Juhana Pohjolan ja Jari Kekäleen kanssa kotonamme palaverin, jossa hahmoteltiin askelia eteenpäin. Yhteisön järjestäytyminen oli kokouksessa vahvasti esillä.

Kun tuomiokapituli sitten elokuussa vahvisti kappalaisen virkamääräyksen, ilmoitin 31.8.2005 irtisanoutuvani kirkkoherran virasta. Jatkaminen siinä olisi tiennyt uusia kanteluita ja loputtomia oikeusprosesseja. Se olisi ollut voimavarojen haaskaamista.

Jo 8.9.2005 kokoonnuimme Harri ja Sirpa Nummenpään kotiin perustamaan uutta yhteisöä, jonka nimeksi päätettiin valita Paulus-yhteisö. Parikymmentä perustajajäsentä tiesi tarkalleen, kuinka historiallisen askeleen olimme ottamassa. Syyskuussa pidettiin vielä seurat Inkeroisissa ja meillä kotona Karhulankylässä. Lokakuun 2. päivänä olimme sitten valmiita viettämään juhlallista aloitusjumalanpalvelusta Kouvolan adventtikirkossa. Matti Väisänen ja Juhana Pohjola olivat asettamassa minua Paulus-yhteisön pastoriksi. Mukana 140 hengen riemuitsevassa juhlaväessä oli myös Risto Soramies, joka tuskin osasi kuvitella olevansa kerran Lähetyshiippakunnan ja siten myös Paulus-seurakunnan piispana!

Ehtoolliselle lupa?

Syksyllä 2005 tuli Kouvolan seurakunnan taholta ajatus, että meillä tulisi olla virallinen ehtoollislupa jumalanpalveluksissamme. Anoimme sellaista lupaa ja Kouvolan seurakunnan kirkkoneuvosto päätti

perusteellisen harkinnan jälkeen puoltaa sitä, mutta Mikkelin tuomiokapituli ei sitä kuitenkaan myöntänyt. Perusteluna oli se, ettei tällaiselle ehtoollispaikalle ole Kouvolassa tarvetta. Vuosien 2005 -2015 aikana on lähes 40.000 ehtoollisella kävijää Pauluksen messussa osoittanut tämän tuomiokapitulin väitteen tuulesta temmatuksi. Sanan ja ehtoollisen nälkä on pyhä pyhän jälkeen täyttänyt alttarikaiteen moneen, moneen kertaan.

21.11.2005 kävimme piispa Voitto Huotari ja Kouvolan kirkkoherran kanssa neuvottelun, jossa Harri Nummenpää sanoi, ettei hän uskoontulonsa (1987) jälkeen ole saanut mitään positiivista signaalia siitä, että kirkko uudistuisi tai palaisi Jumalan sanaan. Piispa Huotari vastasi tähän, että ”hyvin monet ihmiset ovat aivan toista mieltä. He näkevät, että kirkko on näinä vuosina muuttunut avoimemmaksi, armollisemmaksi, lämpimämmäksi ja vähemmän tuomitsevaksi”.

Siihen totesin, että ”tuosta kaikesta kovin vähän kohdistuu meihin vanhauskoisiin. Me kyllä toimisimme kansankirkon seurakunnissa, jos voisimme. Nyt sitä mahdollisuutta ei meillä enää ole. Me olemme luopuneet seurakunnistamme, niiden palveluista, kirkoista, viroista ja niiden palkasta, asemasta jne. Meillä ei ole enää kovin paljon myytävää. Toivomme vain, että saamme rauhassa kokoontua. Jos kapituli haluaa käyttää saksiaan, se voi kyllä omalta puoleltaan katkaista sen ohuen siteen, joka meidät yhdistää kansankirkkoon. Toimintamme jatkuu joka tapauksessa”.

Lehdistön hampaissa

Ensimmäisissä jumalanpalveluksissa oli pelko, että joku saattaisi häiritä messua tai järjestää tahallaan jonkin provokaation. Tällaiset pelot osoittautuivat onneksi turhiksi.

Lehdistö tuli kuitenkin paikalle ja koetti ottaa selvää uuden toiminnan luonteesta. Kouvolan Sanomat julkaisi 24.10.2005 laajan kirjoituksen, jossa Marja ja Jorma Kapanen sanoivat: ”Meillä on alusta asti ollut sellainen tunne, että oma koti on löytynyt”. Kodin tuntu tulee lehden mukaan heille siitä, että ”yhteisö noudattaa vanhaa lu-

terilaisen kirkon oppia ja järjestystä. Heille on erittäin tärkeää, että Raamattu on opetuksessa auktoriteetti".

Paulus-yhteisön esimies Harri Nummenpää sanoi lehden mukaan, että "yhteisö ei ole luomassa eikä keksimässä mitään uutta, vaan haluaa palata opetuksessaan niille juurille, joista luterilainen kansankirkko on sen mielestä luopunut. Tämä ei ole mikään yhden asian liike, vaikka naispappeus onkin näkyvästi noussut esille. Liberaali, lähes joka suuntaan kumartava teologia nostaa päätään monessa muussakin asiassa".

Pastorin sanomisia Kouvolan Sanomat lainasi näin: "Hiltunen on pannut hyvällä merkille sen, miten mieluusti toimintaan mukaan lähteneet ihmiset ovat tarttuneet heille tarjottuun mahdollisuuteen osallistua vapaaehtoiseen työhön yhteiseksi hyväksi".

Uusia löytöjä

Paulus-yhteisön alkuaikoina noin puolet kirkkovieraista tuli Valkealasta ja puolet muista Kymenlaakson kunnista, etupäässä Kouvolasta, Kuusankoskelta, Anjalankoskelta, Jaalasta, Iitistä ja Kotkasta. Kymmenessä vuodessa valkealalaisten osuus on jonkin verran laskenut. Kotkan toiminnan aloittaminen vuonna 2013 vähensi myös kotkalaisten osallistumista Pauluksen messuun.

Monille Paulus-yhteisö ja sen jumalanpalvelus oli silmiä avaava kokemus. Ensimmäistä kertaa elämässään he saivat tuntuman selkeästi luterilaiseen, kirkon oikeista tuntomerkeistä kumpuavaan jumalanpalveluselämään. Monet eivät myöskään olleet ennen ymmärtäneet messun keskeistä asemaa seurakunnan ja uskovan elämässä. Myös kaste ja ehtoollinen saivat monen tulokkaan hengellisessä elämässä aivan uuden merkityksen. Kerran toisensa jälkeen kuuli ihmisten sanovan: "En ole koskaan ennen ymmärtänyt tätä".

Uutta oli myös vastuun jakautuminen seurakuntalaisten kesken. Toimintaa ei enää pyöritettykään näkymättömillä verovaroilla tai palkattujen työntekijöiden voimin. Siksi moni seurakuntalainen löysi aivan uudella tavalla paikan ja mielekkään tehtävän seurakunnasta. Enää ei tultu vain katsomaan esitystä vaan yhdessä elämään ja toimi-

maan seurakunnan hyväksi. Moni yhdisti tämän Raamatusta tuttuun seurakuntamalliin, jossa kannetaan toisten taakkoja ja pidetään yhdessä huolta asioista. Toki joillakin oli myös vaikeuksia luopua ”palvelukirkon” ajatuksesta, ja ymmärtää yhteisvastuullisuuden merkitys.

Vastuuta kantamassa

Paulus-yhteisön elämää on leimannut alusta alkaen vahva vastuun ottaminen. Meidän seurakuntaamme on siunattu ihmisillä, jotka ovat maallisessa työssään tottuneet kantamaan vastuuta, hoitamaan vaativiakin projekteja, suunnittelemaan, organisoimaan ja toteuttamaan. Siksi hallinnon, talouden ja käytännön asioiden hoitaminen ei seurakunnassa ole koskaan ollut ongelma. On tartuttu härkää sarvista ja viety läpi vaativiakin hankkeita, kuten Luther-säätiön kesäpäivät Hietoinrannassa vuonna 2011.

Paulus-yhteisön ja -seurakunnan hallituksessa on puheenjohtajana alusta saakka toiminut Harri Nummenpää, joka on myös seurakunnan esimies. Hänen johdollaan on seurakunnan hallintoa hoidettu napakasti ja mutkattomasti. Varapuheenjohtajana on pitkään ollut Yrjö Soramies, joka on tuonut paljon rakentavia ehdotuksia seurakunnan ja hiippakunnan toiminnan selkeyttämiseksi. Taloudenhoitaja Martti Pora puolestaan on talouden lisäksi hoitanut lukuisia tiedotukseen, suhdetoimintaan ja käytännön järjestelyihin liittyviä asioita. Yhdessä pastorin kanssa nämä kolme luottamusmiestä ovat muodostaneet seurakunnan ”pylväät”.

Pitkään hallituksessa ovat työskennelleet myös Tommi Frosti, Pirkko-Liisa Kurko, Marja Kapanen (nyk. Kostamo) ja Pertti Laitinen. Hallitus on ollut ”työrukkanen”, joka on ideoimisen lisäksi myös toteuttanut monia hankkeita.

Vastuunkantajia seurakunnassa taitaa olla enemmän kuin jäseniä, ja on hyvin vaikea huomioida kaikkia. Mari Hiltunen on toiminut koko ajan Paulus-seurakunnan kanttorina. Pirkko-Liisa Kurko asetettiin vuonna 2007 seurakunnan diakoniatyöntekijäksi. Merja Weckman hoitaa kirjapöytää. Helena Sallinen ja Erja Himanen ovat vastuussa

tarjoiluista, Merja Frosti siistimisestä ... Jos luettelisin kaikki vastuunkantajat, tämä vuosikirja täyttyisi heidän nimistään ja tehtävistään. Suurella kiitollisuudella ajattelen heitä kaikkia, joille Kristuksen ruumiin rakentaminen on sydämen asia.

Hajaannusta ja linjanvetoa

Paulus-yhteisöllä oli Valkealan lisäksi myös toinen ”juuri”, tosin ohuempi. Anjalankoskella olivat tunnustukselliset luterilaiset kokoontuneet jo jonkin aikaa seuroihin ja raamatunopetukseen Oswald Hohtin johdolla. Toiminta ei kuitenkaan ollut järjestäytynyt eikä sillä ollut omaa hallintoa.

Paulus-yhteisön järjestäytymisessä oli mukana joukko näitä anjalankoskelaisia. Oswald Hohti ja hänen poikansa Janne Hohti valittiin hallituksen jäseniksi. Pian kuitenkin alkoi esiintyä ongelmia, jotka vaikuttivat myös hallituksen työskentelyyn. Hohtit halusivat hallitukselle hengellisen vastuun yhteisöstä ja pyrkivät ajamaan Luther-säätiön linjan vastaisia ratkaisuja. Ristiriita kulminoitui kahteen kysymykseen: suljettuun ehtoollispöytään ja raamatunkäännökseen. Hohtien mielestä ehtoolliselle tulijoiden pitäisi kirjoittautua etukäteen, mikä tosiasiallisesti olisi merkinnyt oman kirkkokunnan perustamista. He toivoivatkin kaikkien välien katkaisemista kansankirkkoon. Raamatunkäännöksenä he vaativat käytettäväksi vain 1933/1938 -käännöstä. Koska Pauluksen hallitus kieltäytyi hengellis-teologisten päätösten tekemisestä ja irtiotosta Luther-säätiön periaatteista, Hohtit ja muutamat anjalankoskelaiset erosivat vuoden 2007 alussa Paulus-yhteisöstä.

Paulus-yhteisön hallitus sitoutui näin Luther-säätiön linjaan ja pitäytyi käytännön asioiden hoitamiseen jättäen hengellisen vastuun yhteisön pastorille. Toivoimme kuitenkin edelleen Jumalan siunausta Anjalankoskella tapahtuvalle toiminnalle.

Monipuolista toimintaa

Paulus-yhteisölle oli alusta alkaen selvää, että jumalanpalvelus on kaiken toiminnan sydän ja lähtökohta. On haluttu huolehtia siitä, etteivät seurakunnan muut toiminnot vie messulta voimavaroja tai vähennä osallistumista jumalanpalvelukseen. Pelkän messunkin varassa uskova ihminen tulee tarvittaessa toimeen, mutta ilman messua ollaan äkkiä hengellisessä erämaassa.

Messuvieraiden määrä vuositasolla on vaihdellut 60:n ja 80:n välillä.

Paulus-yhteisön saarnat on äänitetty ja laitettu nettiin jo aika alusta alkaen. Monia saarnoista on äänitetty myös Radio Dein Patmoksen radiokirkkoon. Syksyllä 2014 lähetettiin Paulus-seurakunnan jumalanpalvelukset suorana lähetyksenä Radio Patmoksen paikalliskanavilta. Näin kuulijakuntamme on ollut moninkertainen kirkkovieraiden määrään verrattuna.

Paulus-seurakunnan 10-vuotisjuhlissa 4.10.2015 julkaistiin omakustanteena kirja ”Pauluksen postilla. Elämän sanaa 2005-2015”. Siihen on koottu 77 saarnaa Paulus-seurakunnan toimintavuosilta. Osa saarnoista on pidetty myös muissa Luther-säätiön ja Lähetyshiippakunnan Kaakkois-Suomen seurakunnissa. Kirjassa on 323 sivua.

Alkuvuosina kotiseuroja oli varsin paljon. Nyttemmin seuroja on pidetty lähinnä kesäaikaan. Esimerkiksi Martti ja Irmeli Poran mökillä ja Usko Alasjoella Iitissä pidettävät kesäseurat ja elojuhlat kokoavat huomattavan joukon ihmisiä laajalta alueelta. Pappilaan Karhulankylään kokoonnutaan kahdesti vuodessa; joululaulajaisiin ja helatorstain seuroihin.

Käytössämme oli vuosina 2011 - 2014 Luther-kerhoksi nimetty paikka Kouvolan keskustassa. Pentti Lahtonen antoi sen veloituksetta Paulus-seurakunnalle hengellistä toimintaa varten. Ehdimme pitää siellä monia raamattutunteja, raamattupiirejä ja kokouksia.

Jumalanpalvelusten yhteydessä on syksystä 2014 lähtien ollut Kysy pastorilta -hetkiä, joihin voi jättää etukäteen kysymyksiä eteisessä olevaan laatikkoon. Tämä on osoittautunut tarpeelliseksi työmuodoksi.

Pienpiirejä syntyi Paulus-yhteisöön varsin nopeasti. Yksi niistä,

Pohjois-Valkealan raamattupiiri, oli syntynyt jo vuonna 2002 Valkealan seurakuntaan, ja jatkaa edelleen Paulus-seurakunnan piirinä kodeissa. Paulus-yhteisön alkuvuosina se sai kokoontua myös Valkealan seurakunnan sivukirkoissa Tuohikotissa ja Vuohijärvellä (nykyinen luonto- ja kulttuuritalo!).

Oravalan raamattupiiri aloitti toimintansa syksyllä 2006. Piiri on kokoontunut Hellin Helanderin kodissa joka toinen viikko. Naisten- ja miestenpiirit ovat kokoontuneet jaksottaisesti. Tällä hetkellä niiden paikalla on raamattupiiri, joka kokoontuu kodeissa Kouvolassa. Jäseninä on sekä miehiä että naisia.

Lähetyspiiri käynnistyi 2006 syksyllä. Se kokoaa piireistä kaikkein eniten osallistujia, parisenkymmentä. Olemme lähetyspiirissä käyneet läpi mm. Tunnustuskirjat ja lukuisia Raamatun kirjoja. Luemme myös kuulumiset nimikkokohteistamme, Mayn perheen työstä Afrikasta ja Istanbulin luterilaisesta kirkosta. Lähetyskannatuksemme suuntautuu Luterilaiset Afrikassa -järjestölle.

Seurakunnan lapsityön kivijalkana on alusta lähtien ollut pyhäkoulu. Sitoutuneet pyhäkouluopettajat ovat Yrjö Soramiehen ja Sirpa Nummenpään johdolla pitäneet pyhäkoulua lähes kaikissa kymmenen vuoden jumalanpalveluksissa.

Vuosien ajan olemme pitäneet myös lasten leiripäiviä, välillä myös talvilomalla. Niihin on osallistunut parikymmentä lasta.

Omaa nuorisotyötä on Paulus-seurakunnalla ollut epäsäännöllisesti. Aluksi kokeilimme NOA-iltoja (nuorten, opiskelijoiden ja nuorten aikuisten iltoja). Sittemmin on pidetty harvakseltaan nuorteniltoja ja järjestetty alueellisia nuorten viikonvaihdeleirejä mm. Hietoinrannassa, Repovedellä ja Verlassa.

Seurakunnan nuoret ovat olleet aktiivisesti mukana rippikoulutyössä Luther-säätiön ensimmäisestä rippileiristä lähtien. Matkat nuorten tapahtumiin ovat saattaneet venyä satojen kilometrien mittaisiksi, mutta into yhteen tulemiseen on vain vahvistunut.

Yhteyttä seurakuntalaisiin on pidetty mm. Pauluksen kirjeen avulla. Näitä opetuksellisia ja tiedottavia lehtisiä on kymmenen toimintavuoden aikana ehtinyt ilmestyä jo 57 kappaletta. Lehteä levitetään

paperisena ja sähköisenä yli 300 osoitteeseen ja lisäksi se on luettavissa seurakunnan nettisivuilla (www.lhpk.fi/paulus).

Vahva talous

Selvänä osoituksena seurakuntalaisten sitoutumisesta on ollut vahva talous. Alusta lähtien kolehdit ja kannatusmaksut ovat olleet huomattavan suuria. Ensimmäisenä täytenä toimintavuonna (2006) tulot olivat jo 53.000 euroa ja ovat tätä nykyä (2014) noin 62.000 euroa. Kappeliseurakunnan, Kotkan, tulot näyttävät vuonna 2015 kohoavan lähes 20.000 euroon. Kymenlaakso on näin ollen taloudellisesti itsensä kannattava.

Suurin osa tuloista on aina tullut kolehdeista, pienempi osa suorista kannatuksista (tilisiirroista). Vuosien varrella on myös pidetty pysyvää kirpputoripöytää Femmatorilla, myyty tavaroita netissä, järjestetty myyjäisiä, arpajaisia jne. Erityisen kiitollisia olemme olleet paikallisen taiteilijan, Jari Lehtosen lahjoittamista maalauksista, joita on arvottu monen kodin kaunistukseksi.

Vahvalla taloudellaan Paulus-seurakunta on voinut vuosien varrella olla tukemassa myös uusia, aloittavia seurakuntia Heinolassa, Etelä-Savossa ja Etelä-Karjalassa. Pastorin työpanoksesta osa on suuntautunut näihin uusiin seurakuntiin, joiden kuluista Paulus-seurakunta on alussa huolehtinut.

Lähettävä seurakunta

Jo ennen Paulus-yhteisön perustamista kirjasin 31.5.2005 palaverissa ylös ajatuksen: ”Uusi yhteisö tuntee kutsua laajentumiseen muille paikkakunnille. Mukaan tulevien ihmisten kotipaikkakunnille voi muodostua ensin pienryhmiä ja aikanaan uusia jumalanpalvelusyhteisöjä. Ajattelemme lähinnä Kotkan ja Lappeenrannan suuntaa, mutta myös Mikkeliä”.

Laajentuminen alkoi kuitenkin juuri Mikkelistä, jonka adventtikirkossa pidin ensimmäisen raamattutunnin 16.5.2006. Ensimmäi-

nen jumalanpalvelus siellä pidettiin adventtina 3.12.2006. Pastori Kimmo Jaatila asetettiin Mikkelin avustavaksi pastoriksi 21.1.2007 ja Tiitus-yhteisö järjestäytyi 4.3.2007. Ensimmäiseksi esimieheksi valittiin Martti Pora. Kanttorin tehtävissä palveli alkuun pitkälti vaimoni Mari, joten olimme perheenä usein pyhäisin kahdessa messussa 100 kilometrin päässä toisistaan. Olin vastuussa Mikkelin toiminnasta siihen saakka kun Sami Liukkonen 17.10.2010 asetettiin Tiitus-yhteisön paimeneksi.

Seuraava laajentumiskohde oli Heinola, jonne SLEY:n Pääsinniemen rukoushuoneelle toivottiin jumalanpalveluksia. Vuokrasimme tilan ja aloitimme jumalanpalveluksen Heinolassa 28.5.2006. Pidin jumalanpalveluksia 5-10 kertaa vuodessa 23.1.2011 saakka, jolloin Sami Liukkonen otti vastuun Heinolan toiminnasta, joka siirtyi adventtikirkon tiloihin kaupungin keskustaan. Viimeinen jumalanpalvelus Pääsinniemen rukoushuoneella pidettiin 15.4.2012, jonka jälkeen talo siirtyi kyläyhdistyksen omistukseen. Vastuuta Heinolan käytännön järjestelyistä kantoivat paljolti Marja ja Jorma Kapanen Paulus-yhteisöstä. Toiminta Heinolassa loppui vuonna 2013.

Imatralla oli järjestetty Luther-säätiön jumalanpalveluksia 2000-luvun alkuvuosista lähtien. Olin mukana toiminnan järjestäytymisessä 14.2.2010 Joosua-yhteisöksi, jonka esimieheksi valittiin Kari Valkonen. Kannoin paimenvastuuta seurakunnasta 9.9.2012 saakka, jolloin Pekka Hyppönen asetettiin Joosuan pastorin virkaan.

Lappeenrannassa aloitettiin vuoden 2010 alussa tunnustelut toiminnan aloittamiseksi. Ensimmäisen raamattutunnin pidin siellä 11.3.2010 ja ensimmäisen messun 9.1.2011. Yhteisö järjestäytyi 1.12.2011 ja sen esimieheksi valittiin Teuvo Eskelinen. Suntion tehtävissä tukihenkilöinä toimivat Tuomo ja Merja Frosti Paulus-yhteisöstä. Olin tämän Joona-yhteisön vastuupastorina 2.9. 2012 asti, jolloin Pekka Hyppönen tuli sen paimeneksi.

Lyhyen aikaa (11.3.2010 - 17.10.2010) olimme siis vastuussa peräti viidestä seurakunnasta eivätkä kolmen messun pyhät olleet kovinkaan harvinaisia. Monet Paulus-yhteisön jäsenet olivat tukemassa näiden uusien seurakuntien syntyä ja levittämässä tietotaitoa ja oike-

aa työnäkyä alkaviin yhteisöihin.

Kun vastuu Mikkelistä, Heinolasta, Imatrasta ja Lappeenrannasta oli saatu siirretyksi toisiin käsiin, oli aika aloittaa Etelä-Kymenlaakson toiminnan käynnistäminen. Ensimmäinen raamattutunti Kotkassa pidettiin 13.1.2013 ja messuja päästiin aloittamaan adventtina 3.12.2013. Kotkan yhteisön järjestäytyminen tapahtunee lähiaikoina.

Paulus-yhteisön työn pohjalta syntyneistä seurakunnista ja Savonlinnasta on luontevasti muodostunut Lähetyshiippakunnan Kaakkoinen rovastikunta, jossa on kuusi seurakuntaa ja kolme pastoria (Sami Liukkonen, Pekka Hyppönen ja Petri Hiltunen). Kaakkoinen rovastikunta muodostaa yhdessä Hämeen ja Uudenmaan rovastikunnan kanssa Eteläisen alueen (EKA), jonka rovastina toimin.

Hiippakuntaa rakentamassa

Paulus-yhteisön alkuvuosina oli hieman epäselvää, mikä on se kirkollinen rakenne, johon me kuulumme. Side kansankirkkoon oli ohut, ja se perustui mahdolliseen henkilökohtaiseen kirkon jäsenyyteen sekä pastorin pappisoikeuksiin kansankirkossa. Luther-säätiön koettiin olevan seurakunnan yläpuolella, mutta millä tavoin? Eihän säätiö ole mikään hengellinen elin.

Tällaisten pohdiskelujen seurauksena syntyi vuonna 2008 ajatus hiippakunnan perustamisesta. Muistan kuulleeni tämän ajatuksen ensi kerran työntekijäpäivillä Repoveden Lehtsaaressa 3.-4.6.2008. Näin löytyi kulkukelpoinen tie hengellisten rakenteiden luomiseksi.

Paulus-yhteisön ihmiset ovat olleet hyvin myönteisiä omien hengellisten rakenteiden synnyttämiselle. Käydyissä keskusteluissa hiippakunnan, piispanviran, konsistorin ja muiden instanssien luominen on otettu myönteisesti vastaan. Kaikki se on piirtänyt paremmin esiin sitä hengellistä yhteyttä, johon me kuulumme.

Hiippakuntaneuvoston varajäsenenä on toiminut Paulus-seurakunnan jäsen Marja Kapanen (nyk. Kostamo) ja konsistorin varajäsenenä Petri Hiltunen.

Olemme Paulus-seurakunnassa aina kokeneet piispamme Matti Väisäsen ja Risto Soramiehen itsellemme hyvin läheisiksi. Heihin on monella ollut henkilökohtaisia siteitä jo ennen piispaksi tulemista, ja he ovat nauttineet seurakuntalaisten jakamatonta luottamusta.

Paulus-seurakunnan tulevaisuus

Paulus-yhteisö muutti 16.2.2014 nimensä virallisesti Paulus-seurakunnaksi. Sisällöltään uusi nimi oli kuitenkin ollut totta alusta alkaen. Me emme lähteneet luomaan vain jotakin epämääräistä yhteisöä vaan nimenomaan kristillistä seurakuntaa, jossa toteutuvat kaikki kirkon seitsemän tuntomerkkiä (Jumalan sana, kaste, ehtoollinen, rippi, paimenvirka, tunnustus ja rukous sekä risti). Ne tulevat jatkossakin olemaan meidän työnäkymme perustana.

Paulus-seurakunta on kasvanut 63 jäsenen (31.12.2005) yhteisöstä noin 120 hengen seurakunnaksi. Vaikka jäsenistö on osin vaihtunut, messukävijöiden määrä on pysynyt suhteellisen vakaana. Vastuun kantaminen on seurakunnassa jatkunut hyvin eikä merkkejä heikkenemisestä ole havaittavissa. Taloudellinen kantokyky näyttää riittävän ainakin niin kauan kuin eletään yhteistaloudessa Kotkan yhteisön kanssa.

Haasteena on lähinnä se, että Paulus-seurakunta pysyisi avoimena ulospäin eikä käpertyisi itseensä. Seurakunnan tulee olla näkyvä, mutta ei väärin keinoin ja vain näkyvyyden vuoksi. Uskollisuus omalle työnäylle takaa parhaan näkyvyyden ja uskottavuuden. Seurakunnan tulisi olla myös vastaanottava ja avoin uusille tulijoille. On oltava herkkä huomaamaan, ketkä tarvitsevat omaa tilaa ja koskemattomuutta, ketkä taas kaipaavat läheisyyttä ja kontaktia.

Paulus-seurakunta on itsensä kokoinen, Kymenlaakson mittainen. Se on myös itsensä näköinen, johtuen sen poikkeavasta historiasta. Kotka kappeliseurakuntana sopii hyvin tähän omakuvaan. Vaikka laajentumista muille paikkakunnille ei enää tapahdu, riittää evankeliumilla tehtävää Kymenlaaksonkin 180.000 asukkaan parissa.

Toivon, että Paulus-seurakunta vuonna 2025 olisi dynaaminen,

eteenpäin suuntaava, rohkeasti uskoa tunnustava, iloisesti raamatullinen ja luterilainen seurakunta, joka toimii paikkakuntansa ihmisten ikuiseksi parhaaksi.

”Minä tiedän sinun tekosi. Katso, minä olen avannut sinun eteesi oven, eikä kukaan voi sitä sulkea; sillä tosin on sinun voimasi vähäinen, mutta sinä olet ottanut vaarin minun sanastani etkä ole minun nimeäni kieltänyt ... Koska sinä olet ottanut minun kärsivällisyyteni sanasta vaarin, niin minä myös otan sinusta vaarin ja pelastan sinut koetuksen hetkestä, joka on tuleva yli koko maanpiirin koettelemaan niitä, jotka ovat maan päällä. Minä tulen pian; pidä, mitä sinulla on, ettei kukaan ottaisi sinun kruunuasi” (Ilm. 3:8, 10-11).

Päivämääriä

8.9.2005 Paulus-yhteisön perustamiskokous
2.10.2005 Paulus-yhteisön ensimmäinen jumalanpalvelus
16.5.2006 ensimmäinen raamattutunti Mikkelissä
28.5.2006 ensimmäinen jumalanpalvelus Heinolan Pääsinniemellä
3.12.2006 ensimmäinen jumalanpalvelus Mikkelissä
21.1.2007 Kimmo Jaatila asetetaan Mikkelin avustavaksi pastoriksi
4.3.2007 Mikkelin Tiitus-yhteisön järjestäytyminen
14.2.2010 Imatran Joosua-yhteisön järjestäytyminen
11.3.2010 ensimmäinen raamattutunti Lappeenrannassa
20.3.2010 Matti Väisäsen piispan virkaan vihkimys
17.10.2010 Sami Liukkonen asetetaan Tiitus-yhteisön paimeneksi
9.1.2011 ensimmäinen jumalanpalvelus Lappeenrannassa
23.1.2011 Sami Liukkonen asetetaan Heinolan toiminnan vastuupastoriksi
18.9.2011 Luther-kerhon käyttöönotto
1.12.2011 Lappeenrannan Joona-yhteisön järjestäytyminen
15.4.2012 viimeinen jumalanpalvelus Heinolan Pääsinniemellä
2.9.2012 Pekka Hyppönen asetetaan Joona-yhteisön paimeneksi
9.9.2012 Pekka Hyppönen asetetaan Joosua-yhteisön paimeneksi
13.1.2013 ensimmäinen raamattutunti Kotkassa
16.3.2013 Suomen evankelis-luterilaisen lähetyshiippakunnan perustaminen
4.5.2013 Risto Soramiehen piispan virkaan vihkimys
1.12.2013 ensimmäinen jumalanpalvelus Kotkassa
16.2.2014 Paulus-yhteisö muuttaa nimensä Paulus-seurakunnaksi. Samoihin aikoihin muuttui Tiitus-yhteisö Tiituksen luterilaiseksi seurakunnaksi, Joona-yhteisö Joonan seurakunnaksi ja Joosua-yhteisö Joosuan seurakunnaksi.

Paulus-yhteisöllä ja -seurakunnalla on ollut vastuu

16.5.2006 - 17.10.2010 Mikkelin toiminnasta ja Tiitus-yhteisöstä
28.5.2006 - 23.1.2011 Heinolan toiminnasta
14.2.2010 - 9.9.2012 Imatran Joosua-yhteisöstä
11.3.2010 - 2.9.2012 Lappeenrannan toiminnasta ja Joona-yhteisöstä
13.1.2013 - Kotkan toiminnasta

Timoteuksen luterilainen seurakunta 10 vuotta: Mistä kaikki alkoi?

Pastori Janne Koskela

Kymmenen vuotta on suhteellisen lyhyt aika ihmisen elämässä. Kristillisen kirkon vuosituhantisessa elämässä se on mitätön silmänräpäys. Iankaikkisuuden rinnalla ei sitäkään. Nämä lyhyet kymmenen vuotta, jotka olen saanut palvella vuonna 2005 perustetun Timoteuksen luterilaisen seurakunnan pastorina, ovat kuitenkin olleet äärimmäisen opettavaisia itselleni. Olen saanut harjoitella Hyvä Paimenen lauman paimentamista rohkaisevassa ja hyväksyvässä ilmapiirissä. Näiden vuosien aikana myös omat lapset ovat varttuneet päiväkodista rippikouluun, taaperosta teini-iän kynnykselle ja isän silmäkulman pilkahduksesta koulutien alkuun. Itse olen vanhentunut todella reilusta parikymppisestä hieman vajaaksi nelikymppiseksi ja ostanut oman painepesurin. Se on varma merkki aikuisuudesta, onhan?

Vaikka kymmenen vuotta on lyhyt aika kirkon elämässä, ovat nämä kuluneet kymmenen vuotta olleet korvaamattoman tärkeitä kasvun vuosia Timoteuksen seurakunnassa. On saatu opetella elämään valtakirkon rahoista ja rakenteista riippumatonta elämää jumalanpalvelukseen kokoontuvana seurakuntayhteisönä. On opeteltu vapaaehtoista vastuunkantamista ja yhdessä luotu rakenteita seurakuntalaisten yhteisen tekemisen tueksi. Ja on saatu vahvistua kirkon suurimman lahjan, Kristuksen kaikkeinpyhimmän armon evankeliumin, sanan ja sakramenttien äärellä. Siinä myös iankaikkisuus on saanut murtautua lyhyeen aikaamme: monta kadotuksen lasta on siirretty pyhässä kasteessa Taivaan perillisiksi, synnit on saatu uskoa anteeksi ja Jumalan runsaasti ruokkimina ja rikkaasti siunaamina on saatu palata Jumalan kansan juhlasta arkeen, oman kutsumuksen äärelle. On saatu harjoitella Kristuksen kanssa elämisen ja hänen kanssaan kuolemisen taitoa. Vaikka vuosia on vähän, uskon, että se Jumalan armotalous, jota tänä aikana olen saanut olla hoitamassa, ulottaa vaikutuksensa iankaikkisuuteen asti.

Samalla nämä kymmenen vuotta ovat olleet hyvin nopean muutoksen aikaa Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa ja koko maan hengellisessä ilmapiirissä. Yhä useammat klassisen luterilaisen uskon edustajat ovat joutuneet joko mukautumaan naispappeuteen ja muihin apostoliselle uskolle vieraisiin uudistuksiin, tai sitten jättämään kotikirkkonsa alttarit ja saarnatuolit ja hakeutumaan Luther-säätiön ja herätysliikejärjestöjen jumalanpalveluksiin tai muutamien Suomessa toimivien luterilaisten vapaakirkkojen piiriin. Jumalanpalvelusyhteisöt on määritelty ”kilpailevaksi toiminnaksi” suhteessa paikallisseurakunnan jumalanpalveluksiin, kirkkotilat otettu pois ja näihin jumalanpalveluksiin osallistuvat papit otettu suurennuslasin alle ja voimatoimien kohteeksi. Kansankirkon viroissa vielä olevat vanhauskoiset papit ovat kaikki viimeisissä seurakuntaviroissaan: Vaalisijoja tai virkamääräyksiä ei irtoa, jos ei varauksitta suostu yhteistyöhön naispappien kanssa ja vanno kuuliaisuutta kapituleille ja piispoille.

Ja kuitenkin Suomen kansa vieraantuu kiihtyvällä tahdilla kristillisestä uskosta. Nuoret aikuiset jättävät jäsenyyden kirkossa ja lapsensa kastamatta. Median valistusmylly jauhaa nuorison mieliin uudenlaista seksuaalimoraalia, Suvivirsi halutaan siivota pois koulujen kevätjuhlista, samalle tunkiolle aamuhartauksien, ruokarukousten ja tunnustuksellisen uskonnonopetuksen kanssa. Entistä herkemmin leimataan vihapuheeksi kaikki kritiikki ajan henkeä ja sen ”suvaitsevaisuutta” vastaan, ja äärimmäisen tyhmyytensä osoittaa se, joka tunnustaa pitävänsä luomisuskoa järkevämpänä ja parempana maailmanselityksenä kuin evoluutioteoriaa.

Jumalan valtakunnan verkoille on tarvetta! Tänään ehkä vielä enemmän kuin kymmenen vuotta sitten, ja nimenomaan sellaisille verkoille, jotka eivät ole riippuvaisia valtakirkon rahoista ja tiloista ja päätöksistä. Kristillinen julistus ei menetä arvoaan eikä voimaansa, vaikka se olisikin ajettu yhteiskunnassa marginaaliin, mutta ilman kristillistä julistusta ei maailmalla ole toivoa, ei ajassa eikä iankaikkisuudessa. Siksi olen Jumalalle mittaamattoman kiitollinen siitä, että saan olla sananpalvelijana yhden tällaisen verkon äärellä, ja olemme saaneet harjoitella jo kymmenen vuotta. Jos olisimme vasta tänään

aloittamassa työtä tie olisi jo merkittävästi hankalampi – ja hiljaisempi – kulkea.

Koska Timoteuksen luterilainen seurakunta ei ole missään vaiheessa ollut yhden miehen yritys, rohkenen apostoli Paavalin tavoin puhua hetken ”kuin mieletön” ja kertoa hieman omaakin tarinaani kymmenvuotiaan Timoteuksen pappina.

Elävä vesi etsii uomaansa

Pääsin opiskelemaan teologiaa Helsingin yliopistoon vuonna 1996. Olin saanut kasvaa Pattijoella turvallisessa paikallisseurakunnassa, melko lailla sivussa kirkkotaisteluista. Ensimmäisenä opiskeluvuotena kaikki kiistakysymykset sitten tulivatkin tutuiksi korkojen kera. Pääsin mukaan Opiskelija- ja Koululaislähetyksen (OPKO) porukoihin, ja löysin sitä kautta hyvän paikan kysellä ja ihmetellä uskomme pyhiä salaisuuksia pastori Jari Kekäleen pöydässä, joka puolestaan istui Simo Kivirannan jalkojen juuressa.

Kun Luther-säätiö perustettiin ja toiminta alkoi Ruoholahden kappelilla, ehdimme mukaan messuihin melko pian. Kun perheemme muutti Ouluun tammikuussa 2003, lähdimme tulevan Markus-yhteisön pöydästä, näky tunnustuksellisesta jumalanpalvelusseurakunnasta sydämessämme. Työskentelin kolme vuotta Oulun OPKOn opiskelijatyöntekijänä ja murehdin jatkuvasti sitä, että Oulussa ei ollut yhtä paikkaa, johon olisi voinut turvallisin mielin lähettää opiskelijat sunnuntaina messuun. Vanhauskoinen väki muodosti eräänlaisen nomadiseurakunnan: kirkollisista ilmoituksista tarkistettiin joka viikko erikseen, mihin kirkkoon voisi mennä messuun. Huolettomille opiskelijoille tämä saattoi sopia, mutta niille, jotka olivat jo valmistuneet, perustaneet perheen ja jättäneet opiskelijaseurakunnan iltariennot taakseen, tilanne oli kestämätön. Lasten kanssa ei voi mennä joka sunnuntai eri kirkkoon, eri ihmisten keskelle ja eri papin palveltavaksi. Tutustuin tähän jo valmistuneiden joukkoon, ja sain huomata, että heilläkin oli näky yhteisöllisestä jumalanpalvelusseurakunnasta, täysin riippumatta Luther-säätiöstä kaukana etelässä.

Kävimme laajalla herätysliikepohjalla keskusteluita Oulun seurakuntayhtymän neljän kirkkoherran kanssa vuonna 2004. Pyyntömme oli yksinkertainen: tarvitsemme paikan, jossa Oulun vanhauskoinen herätysliikeväki voisi viettää luterilaista jumalanpalvelusta säännöllisesti joka sunnuntai. Ymmärrettävästi tilat olivat kortilla, eikä moiseen nähty juuri tarvetta. Lopulta saimme Kaukovainion seurakuntakodilta tilan viikkomessulle perjantai-illasta, Kaukovainion aluekappalaisen Vesa Pöyhtärin virkavastuulla. Kun Karjasillan seurakunnan kirkkoherra muutaman kuukauden kuluttua ilmoitti, että hän on tehnyt osansa vanhauskoisten hyysäystalkoissa ja viikkomessut loppuvat, saimme uuden paikan Oulujoen seurakunnan Hintan sivukirkosta, tällä kertaa sunnuntai-iltapäivästä. Messuista pastoraalisen vastuun kantoi edelleen Vesa Pöyhtäri, ja eri järjestöjen edustajat kantoivat kortensa kekoon pastoreita ja saarnaajia järjestämällä.

Timoteuksen jumalanpalvelusyhteisö perustettiin Pyhän Tuomaan kirkolla 9.5.2005. Perustamisasiakirjan allekirjoitti seitsemän henkilöä. Ensimmäinen jäsenkokous kutsui OTO-paimenekseen Vesa Pöyhtärin, mutta asetti heti tavoitteeksi oman päätoimisen pastorin kutsumisen. Toiminta pääsi käyntiin ja kasvuun Hintassa, jossa vuoden 2005 loppuun mennessä oli keskimäärin 62 messuvierasta/kerta. Kun oman pastorin palkkaamista alettiin keväällä 2005 selvittää, tulimme puheisiin myös Luther-säätiön kanssa. Juhana Pohjola ja Petri Hiltunen vierailivat Oulussa kertomassa Luther-säätiön työnäystä ja elämästä jumalanpalvelusyhteisössä.

Itse olin Timoteuksen jumalanpalvelusyhteisön perustamisen aikaan edelleen OPKOn työssä, teologian maisterina ilman pappisvihkimystä, ja jonkinlainen näky ja haave jumalanpalvelusseurakunnan pastorin työstä sielussani. Siksi vastasin – kysyttäessä – olevani käytössä, jos Timoteukselle aletaan kutsumaan ja palkkaamaan pastoria, ja pappisvihkimys saataisiin jotenkin järjestymään. Pidin kuitenkin tärkeänä, että pääsisimme Luther-säätiön työyhteyteen, ettei Timoteus jäisi paikalliseksi yksityisyritykseksi ja sen pastori yksinäiseksi sudeksi (tai tässä tapauksessa kai mieluummin lampaaksi) suurien paineiden ja taloushuolien keskelle.

Yhden tien loppu – ja toisen alku

Olin valmistunut kesällä 2004, ja pyytänyt Oulun hiippakunnan piispalta pappisvihkimystä OPKOn vokaatiolla. Piispa Salmen kanssa oli keskusteltu avoimesti paitsi virkakysymyksestä, myös jumalanpalvelusyhteisötyöstä, ja olin saanut piispan sanojen mukaan ”jäädä odottamaan hetkeä, jolloin tilaisuus ja omatunto kohtaavat”, eli sellaista pappisvihkimystä, jossa olisi pelkästään miehiä vihittävinä ja vihkimässä. Tuollainen tilaisuus sitten näytti koittavan helmikuussa 2005, kynttilänpäivän pappisvihkimyksessä, johon oli ilmoittautunut vain yksi mies. Toimitin vaaditut paperit kapituliin, ja jäin jännityksellä odottamaan tammikuun lopun pappistutkintopäivää. Pappistutkintoa edeltävänä iltana sain yllättäen soiton tuomiokapitulin notaarilta: minun olisi tultava tuntia ennen pappistutkinnon alkua kapitulin kuultavaksi, ja vastamaan erityisesti kysymykseen, miksi en ollut tullut pappisvihkimykseen aikaisemmin, vaikka olin valmistunut jo keväällä 2004.

Saavuin sovittuna aikana kapituliin, ja tentti alkoi. Vajaan tunnin kestäneen keskustelun aikana minulle esitettiin käytännössä neljä ”kynnyskysymystä”, joista kolme ensimmäistä nousi kirkkojärjestyksestä: Jaanko ehtoollista erotuksetta kaikille kastetuille ja konfirmoiduille kirkon jäsenille? Otanko avoliitossa elävät kyselemättä kummiksi? Vihinkö myös eronneet kristilliseen avioliittoon? Näihin en uskaltanut antaa sitä kategorista ”aina ja kaikkialla” kyllä -vastausta, jota minulta vaadittiin, vaan vetosin pastoraaliseen vastuuseen ja harkintaan: en ilman pastoraalista harkintaa, koska en halua antaa ihmisille valtakirjaa elämänsä tuhoamiseen. Lain mukaan, minulle opetettiin, pastorilla ei tule olla tällaista harkintaa. Laki on yksiselitteinen. Lopulta kysymys pelkistyi lainopilliseen kyllä vai ei -muotoon: ”Kirkkojärjestys sanoo, että ehtoollispöytä on avoin. Lupaatko toimia näin aina ja kaikkialla?” Tähän en voinut vastata kyllä. Perustelin asiaa sillä, että sekä kirkkolain että -järjestyksen ensimmäisessä tunnustuspykälässä kaikki kirkon oppi ja elämä sidotaan Raamattuun ja luterilaiseen tunnustukseen, joissa taas ehtoollispöytä ei ole avoin (ks. Matt.18). Tähän tunnustuspykälään sitoudun ja tunnustaudun

ilomielin, mutta en lupaudu sitoutumaan sellaisiin säädöksiin, jotka ovat ristiriidassa itsensä kirkon oikeuslähteen eli Raamatun ja tunnustuksen kanssa. Lakimiesasessori Osmo Rahja tarjosi minulle ristiriitaisen osaa: lupaan noudattaa järjestystä, mutta silti teen varauksen sen yksityiskohdissa. En kuitenkaan tahtonut ottaa ristiriitaa itseeni, vaan pysyin kannassa, että kirkkojärjestys on tältä osin ristiriidassa itsensä kanssa.

Neljäs kynnyskysymys liittyi papin kuuliaisuuteen piispalle. Voinko pitää piispa Samuelia hengellisenä ja maallisena esimiehenäni. Vastasin, että ilomielin, sikäli kuin piispa pysyy Raamatun ja luterilaisen tunnustuksen perustalla. Tähän vastaukseen lakimiesasessori älähti: ”Sinäkö asetat ehtoja piispalle?” Vastasin, että tämä ehto jokaisen pastorin ja jokaisen kristityn on saatava asettaa ja asetettava. Pietarin sanoin, enemmän on toteltava Jumalaa kuin ihmisiä. Tässä yhteydessä piispa lainasi tunnustuskirjoista löytyvää Raamatun periaatetta paimenvirasta, ”joka kuulee teitä, se kuulee minua”, ja tätä soveltaen kysyi, kuulenko piispaani. Tähän en taaskaan uskaltanut vastata kuin että ”sikäli kuin Piispa kuulee Häntä”, eli Kristusta itseään. Vielä minulta kysyttiin piispasuhteeseen liittyen, että aionko kehottaa piispaa parannuksentekoon siitä, että hän vihkii naisia pastorin virkaan? Vastasin, että en mediassa, koska se tuskin on oikea foorumi, ja koska en usko, että siitä on sanottavaa hyötyä. ”Entä kahden kesken?” Tähän vastasin taas: sikäli kuin piispa on Raamatusta ja tunnustuksesta luopunut ja totesin, että kyllähän paimenviran avaamisessa naisille on ymmärtääkseni kyse Jumalan sanasta luopumisesta.

Raamattuun ja tunnustukseen jatkuvasti vedotessani sain vastaani lainoppineelta asessorilta samat sanat kuin piispalta aiemmin puhelinkeskustelussa: ”sinullako yksin on oikea tulkinta näistä? Sinäkö ainoana olet muka oikeassa?” Annoin katseeni kiertää tuomiokapitulin istuntosalin seinällä riippuvia hiippakunnan entisten piispojen kuvia, joista viimeisessä katselivat emerituspiispa Olavi Rimpiläisen rauhalliset kasvot. Kielsin kohteliaasti ja sanoin, etten seiso tässä suinkaan yksin, vaan monien muiden kanssa ja yhtenä osana ketjussa. Myönsin käsittäväni toki sen, että on kysymys tulkinnoista, mutta silti, jos us-

komme, että on olemassa totuus, se voi olla vain yksi, ei kaikki näkökulmat. Näistä asioista pitäisi päästä puhumaan, jos tahtoisimme oikeasti ymmärtää toisiamme ja edistyä.

Keskustelun jälkeen sain odottaa vartin verran eteisessä, ja sitten minut kutsuttiin kuulemaan tuomioni piispalta: Kuulemisen perusteella oli piispan mukaan käynyt selväksi, että välillämme vallitsee liian suuria erimielisyyksiä. Erityisesti se, että joutuisin ehkä kehottamaan piispaa kahdenkeskisesti parannukseen, ilmensi välillämme ammottavaa kuilua. Piispa muistutti minua siitä, että minun tehtäväni ei ole uudistaa kirkkoa, toivotti minulle nöyryyden oppimista ja ilmoitti, että tämän vihkimyksen osalta vihkimystä ei tule, mutta ovi ei mene kokonaan kiinni. Mahdollisuus parannukseen oli vielä olemassa. Istunto oli päättynyt ja minun toivottiin poistuvan. Kiitin kohteliaasti keskustelusta, toivotin hyvää loppupäivää ja poistuin salista.

Pyysin moneen kertaan kapitulista saada päätöksen kirjallisessa muodossa. Ensin oli epäselvää, mikä kuulemiseni oli luonteeltaan ollut, ja oliko siitä olemassa pöytäkirjaa. Sittemmin ymmärrys kapitulissa lisääntyi, ja kävi ilmi, että kuulemisessani ei ollut ollut kysymys tuomiokapitulin virallisesta istunnosta (josta pidetään pöytäkirjaa), vaan epävirallinen kuulemistilaisuus, jonka perusteella piispa oli itsenäisesti päättänyt olla vihkimättä minua Suomen evankelisluterilaisen kirkon papiksi. Mielenkiintoinen yksityiskohta oli, että pöytäkirjoissa tuomiokapitulin kokous oli merkitty tuona päivänä alkaneeksi klo 10, jolloin astuin sisään kapitulin huoneeseen, mutta ensimmäinen käsiteltävä asia pöytäkirjassa oli vasta kuulemiseni jälkeen alkanut pappistutkinto, jota ennen minut oli jo kotiutettu. Kokouksen ensimmäisestä tunnista ei katsottu tarpeelliseksi jättää dokumenttia jälkipolvien arvioitavaksi. Kun hallintolakiin vedoten vaadin saada minuun kohdistuneen hallinnollisen päätöksen kirjallisessa muodossa nähtäväksi, sain lopulta 7.2.2005 päivätyn kirjeen piispalta.

"Teologian maisteri Janne Koskela

Olen päättänyt olla vihkimättä teitä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papiksi, koska Te ette ole luvannut noudattaa kirkon tunnustusta ja sääntöjä. Päätökseni ja perustelut olen kertonut teille suullisesti 25.01.2005 käydyn keskustelun yhteydessä.

Piispa Samuel Salmi"

Tämän alkuvuodesta 2005 loppuun käydyn prosessin myötä oli selvää, että Oulun hiippakunnan tuomiokapitulilta olisi turha pyytää pappisvihkimystä Timoteuksen jumalanpalvelusyhteisön paimenviran täyttämiseen. Tie oli osaltani – ja samalla myös monien muiden tunnustuksellisten teologian maisterien osalta loppuun kuljettu. Huolella räätälöidyt kynnyskysymykset nostivat vähänkään omantunnonaran kandidaatin tien pystyyn Suomen evankelisluterilaisen kirkon pappisvirkaan.

Syksyn aikana kävimme sitten keskusteluita Luther-säätiön ja Ruotsin Missionsprovinsenin suuntaan. Rimpiläisen aikana vielä kulkenut "Oulun juna" oli purettu raiteilleen, mutta Oulustakin pääsi onneksi lentokoneella Göteborgiin! Timoteusyhteisö päätti 28.10.2005 ylimääräisessä jäsenkokouksessaan 1) esittää allekirjoittaneelle kutsun paimenvirkaan vuoden 2006 alusta, 2) pyytää päästä liittymään Suomen Luther-säätiön työyhteyteen ja 3) pyytää yhdessä Luther-säätiön kanssa allekirjoittaneelle pappisvihkimystä Ruotsin Missionsprovinsenin piispalta.

Kun tieto tulevasta pappisvihkimyksestä loppuvuoden aikana levisi laajemmalle, kävi selväksi, että Timoteuksen jumalanpalvelusyhteisön aika Oulujoen seurakunnan Hintan seurakuntakodilla oli tullut päätökseen. Kirkkoherra Paavo Moilanen olisi mielellään antanut tilat edelleenkin käyttöömme, mutta piispa ja kapituli tekivät asiansa hyvin selväksi kirkkoherralle, joka ei voinut kuin valitellen perääntyä. Onneksi jumalanpalveluspaikaksi löytyi Oulun adventtiseurakunnan valoisa ja toimiva kirkkotila aivan keskustan tuntumassa.

"Koskela suoritti pappisvihkimyksensä Göteborgissa" uutisoi

asiantuntevasti Kaleva-lehti. Tuomiokapitulin lainoppinut asessori jatkoi samaa asiantuntevaa linjaa, ja puhui Missionsprovinsenin pappisvihkimyksestä ”yhdentekevinä roolileikkeinä, joilla ei ole mitään merkitystä”. Itsestäni tuntui ihmeelliseltä olla Missionsprovinsenin pastoraalikurssilla ja konsistorin tentattavana pappistutkinnossa, kun kaikki ammensivat yhteisestä uskosta ja opista. Ei tarvinnut taistella, väitellä eikä jännittää. Ja vihdoin, loppiaisena 2006 koitti se päivä, jolloin suuren juhlajoukon rukousten ja rakkauden keskellä saatoin sanoa: kyllä – Lapset, kyllä koulun pakkoruotsista on hyötyä! *Det lönar sig att kunna svenska!*

Piskuinen lauma viheriäisillä niityillä

Rovasti Matti Väisänen asetti minut Timoteuksen jumalanpalvelusyhteisön pastoriksi ensimmäisessä messussa, jota vietimme uusissa tiloissa adventtikirkolla. Samassa yhteydessä kirkkotila siunattiin luterilaiseen jumalanpalveluskäyttöön Jumalan sanalla ja rukouksella. Väkeä oli kirkon täydeltä, toistasataa. Vaikka ensimmäisen messun toimittaminen aivan tuoreena pappina tietysti jännitti, se tuntui samalla myös hyvin luontevalta: Tämä on minun paikkani, tätä varten minut on veistetty.

Juhlahumun laannuttua kävi selväksi, että joillekin Hintassa mukana olleille adventtikirkon kynnys oli liian korkea, ja Luther-säätiön maine ”tunnustuksellisena” ja ”liturgisena” ja ”tiukkana” järjestönä liian pelottava. Ensimmäisenä kokonaisena toimintavuonnakin messuvieraita oli kuitenkin keskimäärin 57/kerta, joten mitään valtavaa jäsenkatoa ei muuton ja muutoksen myötä tapahtunut. Alusta asti Timoteuksessa on ollut mukana paljon opiskelijoita ja nuoria perheitä. Monet olivat tulleet tutuiksi paitsi minun, myös luterilaisen tuntomerkkien kirkollisuuden kanssa jo OPKOn aikoina ja uskalsivat siksi mukaan, rakentumaan ja rakentamaan. Ajan myötä monet nuorista (itse asiassa useimmat) ovat vanhentuneet, lapsia on syntynyt ja lapset ovat kasvaneet. Mukaan on löytynyt myös keski-ikäisiä ja jokunen eläkeläinenkin. Silti on ollut monia sellaisia ”perhekirkkoja”,

että olemme vaimon kanssa jälkikäteen miettineet, mahdoimmeko olla kollektiivisesti täysi-ikäisiä tänään. Nuorisossa on tulevaisuus! Kymmenen vuoden kuluessa seurakunnan messuvieraiden määrä on lähes kaksinkertaistunut. Vuonna 2014 messussa kävi keskimäärin 91 henkilöä joka sunnuntai. Timoteus on saanut toimia lähettävänä seurakuntana: yksi on lähetetty papiksi Rovaniemelle, yksi Pelloon, kolme perhettä on hyvästelty lähetyskentille ja pari muuta käy tällä hetkellä lähetyskurssiaan. Vastineeksi olemme saaneet hyvän joukon Jarai-heimoon kuuluvia seurakuntalaisia Kaakkois-Aasiasta.

Miten luonnehtisin kymmenvuotiaan Timoteuksen luterilaisen seurakunnan lyhykäistä taivalta tähän asti? Muutamat ensimmäiset vuodet olivat *pioneerivaihetta*, jossa opeteltiin jatkuvasti uutta. Kaikki seurakunnan rakenteet ja käytänteet täytyi luoda ja synnyttää: Jumalanpalveluksen käytännön järjestelyt, suntiot, kanttorit, pyhäkoulu, kirkkokahvit täytyi opetella seurakunnan omin voimin järjestämään. Alussa monet asiat olivat aivan muutamien vastuunkantajien harteilla.

Seuraavat vuodet olivat *vakiinnuttamisen aikaa*: Miten näitä keskeisiä toimintoja voitaisiin järkevästi organisoida ja jakaa laajemmalle joukolle, miten voitaisiin tukea vastuunkantajia ja varmistaa, ettei kukaan väsy liian työn alla, ja jokainen innokas pääsisi mukaan? Miten saisimme tiedon kulkemaan seurakunnassa? Tiimirakenteiden luominen ja hallituksen linkittäminen eri tiimeihin on auttanut ainakin jonkin verran. Kaikki rakenteet tietysti vaativat myös seurantaa ja tarvittaessa päivittämistä. Työ on siis aina kesken, ja kehitettävää riittää.

Tällä hetkellä olemme ehkä kolmannessa vaiheessa tai ainakin tulossa siihen. Pioneerivaihe on toistaiseksi ohi, ja toiminta on jo kohtuullisen vakiintunutta. Seurakunnan toiminnassa on jonkinlaisia rakenteita, jotka helpottavat yksittäisen seurakuntalaisen integroitumista ja myös vastuutehtävissä palvelemista. Tätä kolmatta *vakiintunutta vaihetta* kuvaa mielestäni kaksi sanaa. Ensimmäinen on *”asiakasomistajuus”*. Tällä tarkoitan sitä iloista tosiasiaa, että yhtä useammat seurakuntalaiset näkevät Timoteuksen seurakunnan ”meidän seurakuntana”, johon ei tulla vain kuluttamaan toisten järjestämiä palve-

luita, vaan jossa halutaan toimia ja vaikuttaa, jota halutaan rakentaa. Pidetään lasten ja koululaisten iltoja kodeissa, rakennetaan hyllykköjä virsikirjoille, ideoidaan leirejä ja piirejä, kutsutaan seurakunnan maahanmuuttajaperheitä kylään tai viedään joelle verkoille.

Toinen vakiintunutta vaihetta kuvaava sana on *"jämähdys"*. Kun nyt ollaan jo kymmenen vuotta "aina tehty asiat näin", on kovin helppoa luutua ja nuutua itsetyytyväisenä taputtelemaan itseään päähän, ajatella, että kaikki on nyt tehty valmiiksi ja unohtaa, että ajat ja ihmisten elämäntilanteet muuttuvat. Lapset kasvavat nuorisoksi, vanhukset vanhenevat, opiskelijat valmistuvat. Yhteiskunta ja sen arvot ympärillä muuttuvat. Se, mikä toimi kymmenen tai viisi vuotta sitten voi tänään vaatia uudelleenpohdintaa. Se, mikä ei toiminut kolme vuotta sittenkään, kannattaa ehkä jo unohtaa ja tunnustaa toimimattomaksi.

On myös helppoa nuutua missionäärisestä pioneeriseurakuntavaiheesta sisäänpäinkääntyneeksi kapseliksi, jonka lämpöisestä mukavuudesta ei nähdä eikä edes yritetä katsella ulkopuolelle, niiden kansanjoukkojen puoleen, jotka ovat näännyksissä ja heitteillä kuin lammaslauma paimenta vailla (Matt. 9:36). Tähän jämähdykseen auttaa vain Jumalan elävä ja voimallinen sana lakina ja evankeliumina, joka herättää ja lähettää, joka sytyttää lampun ja asettaa sen lampunjalkaan, että se loistaisi valoaan kaikille huoneessa oleville. Silloin tietoisesti pidetään ovet auki myös uusille tulijoille, ja kutsutaan omasta arjesta janoisia ja nälkäisiä mukaan Elämän veden virran partaalle, maistamaan Elämän Puun suloista hedelmää, syntien anteeksiantamusta, rauhaa, iloa ja vapautta jonka Jeesus Kristus Pyhän Henkensä kautta lahjoittaa.

Seurakuntamme tunnuslauseena on ollut apostoli Paavalin sana Timoteukselle: *Pidä tallessa, Timoteus, se mikä on uskottu sinun haltuusi!* (1 Tim. 6:20) Kristillinen usko *pysyy tallessa* ja elävänä vain silloin, kun seurakunta itse elää siitä, käyttää sitä, ja kertoo siitä eteenpäin siellä, missä elää ja vaikuttaa. Jumalalle kiitos näistä armon vuosista, suokoon hän niitä vielä monin verroin lisää! Tähän asti on Herra meitä auttanut, miksipä ei auttaisi jatkossakin!

Pyhän Johanneksen luterilainen seurakunta kymmenen vuotta

Juha Hermans, FM, Johanneksen seurakunnan puheenjohtaja

Pyhän Johanneksen luterilainen seurakunta lähti, niin kuin moni muukin Luther-säätiön seurakunta, liikkeelle pienestä. Vuosituhannen vaihduttua Tampereen seudulla käynnistettiin raamattupiiri jonkin aikaa Luther-säätiön perustamisen jälkeen. Siihen osallistui kourallinen luterilaisia kristittyjä, jotka etsivät uskonyhteyttä. He halusivat pitää kiinni sanasta – ja löytää sen jumalanpalveluspaikan, jonka voisivat kokea turvalliseksi ja opiltaan ja elämältään raittiiksi. Tämän piirin yhteen tuomat ihmiset olivat se pieni alku, josta Pirkanmaan Luther-säätiön jumalanpalvelustoiminta alkoi versoa.

Pienten alkujen päiviä

Antti ja Minna Lehrbäckin vieraskirja alkaa merkinnällä, johon on raapustettu viiden ihmisen allekirjoitus sekä teksti:

”12.6.2003 Herra ei halveksi pienten alkujen päivää. Pirkanmaan jumalanpalvelusyhteisöä rukoilemassa ja keskustelemassa ’opinsaunassa.’”

Merkinnän luonnehdinta ”opinsauna” kuvaa asiaa hyvin; suunnitelmia tehtiin yhteisen asian eteen kuin yhdellä lauteella istuen – ja koska Lehrbäckien yksiö oli hyvin pieni ja kesäpäivä hyvin kuuma, oli tapaamisessa konkreettisestikin saunan läheinen ja hikinen tunnelma.

Näin Pirkanmaan jumalanpalvelusyhteisö alkoi hiljalleen muodostua. Messut alkoivat vuonna 2004 Tampereen metodistikirkon tiloissa. Johanneksen seurakunta (silloin nimellä Johannes-yhteisö) perustettiin virallisesti 27.11.2005. Perustamiskokouksessa seurakuntaan liittyi 33 jäsentä.

Seurakunnan ensimmäisinä toimintavuosina messuja pidettiin

joka toinen sunnuntai klo 16 tai 17. Jumalanpalvelusten toimituksesta vastasivat pääasiassa pastorit Juhana Pohjola ja Sakari Korpinen. Samalla alkoi myös tulevan pastorin kasvatus: teologian opiskelija Antti Lehrbäck osallistui toimintaan alusta asti ja toimi avustajana messuissa. Syksyllä 2007 hän valmistui teologian maisteriksi ja vihittiin papiksi 20.10.2007 Göteborgissa, Ruotsin Missionsprovinsenin pappisvihkimyksessä.

Johanneksen seurakunta päätti ylimääräisessä jäsenkokouksessaan 30.9.2007 kutsua Antti Lehrbäckin pastorikseen. Antin virkaanasettamisen toimitti pastori Matti Väisänen 6.1.2008. Lehrbäck on toiminut Johanneksen seurakunnan pastorina tuosta päivästä alkaen.

Oman pastorin saamisen jälkeen messuja alettiin pitää joka sunnuntai kesätaukoja lukuun ottamatta. Nykyisin messut järjestetään joka sunnuntai ympäri kirkkovuoden sekä joinakin erikoispyhinä. Aluksi messuja pidettiin välillä ilman säestystä, ja välillä yhteisö sai vierailevan kanttorin virrenveisuun tueksi. Myöhemmin seurakunta on saanut Herralta lahjaksi kanttorit omista riveistään.

Toiminnan kehittyminen

Vuoden 2009 alusta lähtien Johanneksen seurakunta siirtyi viettämään messuja Tampereen adventtikirkon tiloihin. Myös ajankohta vaihtui aiemmasta klo 16 alkavasta nykyiseen klo 11 alkavaan messuun. Tämän mahdollisti pastorin työnkuvan muutos: Antti Lehrbäck toimi aluksi myös Hämeenlinnan Pyhän Matteuksen luterilaisen seurakunnan pastorina ja toimitti messun ensin siellä klo 11, mutta Hämeenlinnan seurakunnan saadessa oman pastorin, Esko Murron, sai Tampere aamumessujen ajan. Samalla Johanneksen seurakunta sai oman kappeliseurakunnan Jyväskylästä, kun Lehrbäck otti vastuulleen Jyväskylässä aloitetun messutoiminnan klo 17 alkavine, kaksi kertaa kuussa pidettävine messuineen. Vuoden 2013 alusta lähtien Jyväskylässä kokoontuvan Jesajan luterilaisen seurakunnan toiminnasta on vastannut pastori Harri Huovinen.

Vuoden 2015 alussa adventtikirkolta saatiin pastorille myös oma

työhuone, joka toimii samalla sakastina. Tila on Johanneksen seurakunnan käytettävissä muidenkin pienimuotoisten kokousten järjestämistä varten.

Johanneksen seurakunta liittyi Suomen evankelisluterilaiseen lähetyshiippakuntaan heti sen perustamisen yhteydessä 15.3.2013. Jäsenkokouksessaan 9.3.2014 silloinen Johannes-yhteisö muutti nimensä muotoon Pyhän Johanneksen luterilainen seurakunta.

Seurakunnan jäsenmäärä on kasvanut alun 33:sta noin 70 jäseneen. Seurakuntalaisia osallistuu toimintaan jopa 50 kilometrin päästä koko Pirkanmaan alueelta. Tämä tuo toiminnalle myös haasteita, koska välimatkat ovat pitkät.

Jäsenistä suuri osa on kaiken aikaa ollut lapsiperheitä. Tästäkin huolimatta vastuunkantajia on riittänyt, ja lasten huomioon ottamista seurakunnan toiminnassa on siksikin pidetty tärkeänä. Iloitsemme valtavasti seurakuntamme runsaasta lapsimäärästä; eräänä sunnuntaina pyhäkoulun pienille penkeille istahti jopa 35 lasta.

Pyhäkoulut ja raamattupiirit ovat olleet osa Johanneksen seurakunnan toimintaa jo alkuvuosina - lähtihän toiminta liikkeelle juuri raamattupiiristä. Näiden lisäksi toiminta on myöhemmin laajentunut, mukaan on tullut muun muassa lasten ehtoolliskoulu, seurakuntapolku uusille messuvieraille, diakoniapiiri, miesten- ja naistenilta, saarnan sisältöä käsittelevä keskusteluhetki, virsivartti ja kimppalounas. Toimintamuodot ovat toki ajan saatossa vaihdelleet.

Varsinaisen oman toimintansa lisäksi Johanneksen seurakunta on järjestänyt muun muassa Luther-säätiön ensimmäisen valtuuskuntapäivän vuonna 2007 ja Lähetyshiippakunnan hiippakuntakokouksen vuonna 2014. Myös pastori Antti Lehrbäck on vaikuttanut valtakunnallisesti muun muassa rippileireillä, nuortenleireillä ja seurakuntien päivissä. Seurakuntien päivää (entiseltä nimeltään yhteisöpäivä) vietettiin aluksi yhdessä koko maan seurakuntien kanssa. Nykyisin se pyritään järjestämään kerran vuodessa yhdessä Lähetyshiippakunnan Tampereen, Hämeenlinnan, Jyväskylän ja Lahden seurakuntien kanssa.

Seurakunnan näky

Tampereen työvuosiensa aikana pastori Antti Lehrbäck on tullut lähelle seurakuntaansa, ja hänet tunnetaan teologisesti syvälle luotaavana opettajana, messun liturgisena taitajana sekä uskollisena ja kärsivällisenä paimenena ja sielunhoitajana. Hän on usein maininnut, että Johanneksen evankeliumi on kristologialtaan se kirkkain evankeliumi. Johanneksen seurakuntana tahdomme elää nimemme mukaisesti, Kristusta kirkastavana seurakuntana. Johanneksen seurakunta onkin saanut kasvaa ja vahvistua Herran Jeesuksen armossa ja tuntemisessa kaikki olemassaolonsa vuodet. Monet messuvieraat ovat kertoneet, että he ovat löytäneet uudelleen luterilaisen messun aarteet Johanneksen seurakunnassa. Pastori Antti Lehrbäck on kannustanut seurakuntalaisia myös lukemaan hyvää luterilaista kirjallisuutta, ja olemme käynnistämässä uutena toimintamuotona luterilaisen kirjallisuuden lukupiiriä tähän tarkoitukseen. Seurakunta on myös aloittanut sunnuntaisia messuja edeltävän rukouspiirin. Esirukous onkin ensimmäinen ja tärkein tehtävämme.

Evankelista Johannes on tallentanut Raamattuun Johannes Kastajan Jeesuksesta puhuvat sanat: ”Hänen tulee kasvaa, mutta minun vähetä.” (Joh. 3:30) Tämä on meidänkin näkymme. Me Johanneksen seurakunnassa ymmärrämme nämä sanat niin, että hengellinen kasvu on sitä, että tajuamme päivä päivältä syvemmin sekä oman syntisyytemme että Jumalan armahtavan rakkauden Jeesuksessa Kristuksessa.

Johanneksen seurakunnan keskus on jokasunnuntainen messu. Seurakuntalaiset tulevat sinne kohtaamaan sanassa ja sakramentissa läsnä olevan Kristuksen. Siellä me yhä uudestaan saamme tehdä sen autuaan vaihtokaupan, jossa jätämme syntimme Herralle ja vastaanotamme armon. Jokainen messu onkin meille ”pienten alkujen päivä”. Niin kuin viisaat neitsyet kokoamme öljyä lamppuihimme vähin erin. Emmekä ole koolla vain itseämme varten, vaan tahdomme olla myös muille pirkanmaalaisille sinä valona, jollaiseksi Herra on meidät asettanut lupaamalla olla itse, koko taivaan joukon kanssa, meidän keskellämme tullessamme yhteen. Me elämme, koska Hän elää!

Saakoon hyvä Jumalamme lisätä Johanneksen seurakunnan toi-

mintaan uusia ihmisiä ja vahvistaa niitä, jotka ovat jo mukana. Tämä on meidän yhteinen rukouksemme. Maailman silmissä Johanneksen seurakunta saattaa näyttää pieneltä joukolta edelleen. Ja kuitenkin, kun saavumme Herran pöytään pyhälle ehtoolliselle, ovat kaikki edesmenneet pyhät ja taivaalliset sotajoukot kanssamme (Hepr. 12:22-24). Kuka silloin osaa laskea tarkan osallistujamäärän?

Saarnoja

Saarna helatorstaina pappisvihkimyksessä 14.5.2015

Piispa Risto Soramies

Tämän helatorstain ja meidän pappisvihkimysjuhlamme evankeliumi on kirjoitettuna Luukkaan evankeliumin 24. luvussa. Luen jakeesta 44 luvun loppuun.

Ja Jeesus sanoi heille: "Tätä tarkoittivat minun sanani, kun minä puhuin teille ollessani vielä teidän kanssanne, että kaiken pitää käymän toteen, mikä minusta on kirjoitettu Mooseksen laissa ja profeetoissa ja psalmeissa". Silloin hän avasi heidän ymmärryksensä käsittämään kirjoitukset. Ja hän sanoi heille: "Niin on kirjoitettu, että Kristus oli kärsivä ja kolmantena päivänä nouseva kuolleista, ja että parannusta syntien anteeksisaamiseksi on saarnattava hänen nimessänsä kaikille kansoille, alkaen Jerusalemista. Te olette tämän todistajat. Ja katso, minä lähe-

tän teille sen, jonka minun Isäni on luvannut; mutta te pysykää tässä kaupungissa, kunnes teidän päällenne puetaan voima korkeudesta." Sitten hän vei heidät pois, lähes Betaniaan asti, ja nosti kätensä ja siunasi heidät. Ja tapahtui, että hän siunatessaan heitä erkani heistä, ja hänet otettiin ylös taivaaseen. Ja he kumarsivat häntä ja palasivat Jerusalemiin suuresti iloiten. Ja he olivat alati pyhäkössä ja ylistivät Jumalaa.

Armo ja rauha lisääntykööt teille Jumalan ja meidän Herramme Jeesuksen tuntemisen kautta!

Rakkaat kristityt!

Kristikunta juhlii tänään sitä vaihetta pelastuksen historiassa, josta apostolinen uskontunnustus sanoo: ... *astui ylös taivaisiin, istuu Isän kaikkivaltiaan oikealla puolella* ...

Jeesuksen taivaaseenastuminen merkitsee, että Hän, Herra, joka oli alentanut itsensä ja ottanut orjan muodon, kuten Raamattu sanoo, ja jonka Johannes kastoi Jordanissa meidän synteihimme, Hän Elämän Ruhtinas, joka oli suostunut kuolemaan, on nyt korkealle korotettu. Hän on Herrain Herra, Kuningasten Kuningas ja Tuomarien Tuomari, siksi uskontunnustus jatkaa: ... *ja on sieltä tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita* ... Hänen edessään on jokaisen polven notkistuttava ja jokaisen kielen tunnustettava, että Hän on Herra ja jokaisen korvan kuunneltava, miten Hän tuomitsee.

Totuudenmukainen tuomio

Paavali sanoo Roomalaiskirjeen toisessa luvussa:

> *... me tiedämme, että Jumalan tuomio on totuuden mukainen ... Hän antaa kullekin hänen tekojensa mukaan... niille, jotka hyvässä työssä kestävinä etsivät kirkkautta ja kunniaa ja katoamattomuutta, Hän antaa iankaikkisen elämän, mutta niiden osaksi, jotka ovat itsekkäitä eivätkä tottele totuutta, vaan tottelevat vääryyttä, tulee viha ja kiivastus. ... Sillä Jumala ei katso henkilöön. ... eivät lain kuulijat ole vanhurskaita Jumalan edessä, vaan lain noudattajat vanhurskautetaan.*

Jumalan lain me tunnemme, mutta emme liian hyvin. Siksi kuulkaamme, mitä se meille sanoo:

Ensimmäinen käsky
Minä olen Herra, sinun Jumalasi. Sinulla ei saa olla muita jumalia minun rinnallani.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee yli kaiken pelätä ja rakastaa Jumalaa ja turvautua yksin häneen.

Pelkäätkö ihmisiä enemmän kuin Jumalaa? Turvaudutko sinä yksin Häneen?

Toinen käsky
Älä turhaan käytä Jumalasi nimeä, sillä Herra ei jätä sitä rankaisematta, joka turhaan käyttää hänen nimeään.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme hänen nimessään toivota pahaa, vanno, noidu, valehtele emmekä petä, vaan huudamme hänen nimeään avuksi kaikessa hädässämme, rukoilemme, ylistämme ja kiitämme sitä.

Huudatko avuksi ja kiitätkö Hänen nimeään?

Kolmas käsky
Pyhitä lepopäivä
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme väheksy Jumalan sanaa ja sen saarnaa, vaan pidämme sen pyhänä, kuuntelemme ja opimme sitä mielellämme.

Oletko aina innokas kuulemaan Jumalan sanaa?

Neljäs käsky
Kunnioita Isääsi ja Äitiäsi.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme väheksy emmekä vihastuta vanhempiamme emmekä esimiehiämme, vaan kunnioitamme, palvelemme, tottelemme, rakastamme ja arvostamme heitä.

Viides käsky
Älä tapa.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme aiheuta lähimmäisellemme mitään vahinkoa tai kärsimystä, vaan autamme ja tuemme häntä kaikissa elämän tarpeissa.

Kuudes käsky
Älä tee aviorikosta.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että pidämme sanamme ja tekomme puhtaina ja kurinalaisina, sekä rakastamme ja kunnioitamme kukin aviopuolisoamme.

Ovatko silmäsi ja ajatuksesi puhtaat himosta? Rakastatko, *mies* vaimoasi ja oletko uskollinen hänelle, niin kuin Kristus rakasti seurakuntaa? Kunnioitatko, *vaimo* miestäsi perheen päänä?

Seitsemäs käsky
Älä varasta.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme anasta lähimmäisemme rahaa tai omaisuutta emmekä hanki sitä itsellemme petollisella kaupalla, vaan autamme häntä kartuttamaan ja suojelemaan omaisuuttaan ja toimeentuloaan.

Onko lähimmäisen etu sydämesi asia?

Kahdeksas käsky
Älä lausu väärää todistusta lähimmäisestäsi.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme puhu lähimmäisestämme perättömiä, petä hänen luottamustaan, panettele häntä tai tahraa juoruilla hänen mainettaan, vaan puolustamme häntä, puhumme hänestä hyvää ja tulkitsemme kaiken hänen parhaakseen.

Ajatteletko ja puhutko lähimmäisestäsi niin kuin toivoisit itsestäsi puhuttavan?

Yhdeksäs käsky
Älä himoitse, tavoittele lähimmäisesi omaisuutta.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme petokseen turvautuen tavoittele lähimmäisemme perintöä tai kotia emmekä ota sitä haltuumme lain ja oikeuden varjolla, vaan auliisti autamme häntä säilyttämään sen.

Oletko vapaa kateudesta ja vahingonilosta ja pahansuovasta sydämestä?

Kymmenes käsky
Älä himoitse, tavoittele lähimmäisesi puolisoa, työntekijöitä, karjaa äläkä mitään, mikä hänelle kuuluu.
Mitä se merkitsee?
Vastaus: Meidän tulee niin pelätä ja rakastaa Jumalaa, että emme houkuttelemalla, pakottamalla tai vieraannuttamalla riistä lähimmäiseltämme hänen vaimoaan, palvelusväkeään tai karjaansa, vaan kehotamme kaikkia pysymään tehtävissään ja täyttämään velvollisuutensa.

Mitä Jumala sanoo kaikista näistä käskyistä?
Vastaus: Hän sanoo näin: *Minä, Herra, sinun Jumalasi, olen kiivas Jumala, joka panen lapset vastaamaan isiensä pahoista teoista aina kolmanteen ja neljänteen polveen, jos he vihaavat minua mutta tuhansien sukupolvien ajan osoitan armoni niille, jotka rakastavat minua ja noudattavat minun käskyjäni.*

Mitä se merkitsee?
Vastaus: Jumala uhkaa rangaistuksella kaikkia, jotka rikkovat hänen käskyjään. Sen tähden meidän tulee pelätä hänen vihaansa, emmekä saa tehdä vastoin näitä käskyjä. Jokaiselle näitä käskyjä noudattavalle hän sen sijaan lupaa armoa ja kaikkea hyvää. Siksi meidän on rakastettava häntä ja turvauduttava häneen sekä mielellämme noudatettava hänen käskyjään.

Syntien mitta täyttyi...

Jeesus tiesi paikan, jossa Jumalan käskyjen rikkominen oli kehittynyt pitkälle ja kasautunut hirveäksi synnin vuoreksi ja valtavaksi velkataakaksi: eikö se ollut Jerusalem! Synti oli vienyt juutalaisten pyhän kaupungin niin harhaan, ettei se kaiken jumalanpalveluksensa keskellä tunnistanut edes itse Jumalaa, ainoaa auttajaansa, Messiasta, Daavidin Poikaa Jeesusta Kristusta. Jotkut olivat tosin innostuneet Jeesuksesta, koska toivoivat hänestä menestyksen ja kunnian päiviä sekä itselleen että Israelin kansalle. Toisia kiehtoi Jeesuksen maine ihmeitten tekijänä. Mutta jotkut näkivät hänessä riivatun, miehen joka oli vaaraksi vallan ja järjestyksen tasapainolle kansan tahdon ja Rooman vallan välillä: Hän saa aikaan sen, että *koko kansa hukkuu...*

...Jerusalemissa

Niinpä Jerusalemin synti tuli niin hirveäksi, että sen valtiaat yhdessä hurraavan kansan kanssa hylkäsivät Jumalansa ja murhasivat ainoan auttajansa (Hoos.13:4). He eivät tunteneet Häntä, koska heidän tekonsa olivat pahat. Niin täynnä syntiä oli Jerusalem ja niin inhottava oli sen röyhkeys, että edes se 40 vuoden armonaika, jonka Jumala soi sille Jeesuksen kuoleman ja ylösnousemuksen ja taivaaseen astumisen jälkeen, ei auttanut, vaan kaupunki ja kansa paadutti sydämensä. Jumalan vihan päivä koitti Jerusalemille: Vuonna 70 jKr. Rooman tehokas sotaväki piiritti, näännytti nälkään ja teurasti historian tietojen mukaan noin miljoona juutalaista Jeesuksen ennustuksen mukaan.

Kaupunki poltettiin ja temppeli revittiin maan tasalle sotilaitten etsiessä sen viimeisetkin sulaneen kullan jäänteet kivien saumoista, niin ettei jäänyt *kiveä kiven päälle maahan jaottamatta* (Luuk. 21:6). Jerusalem tuhottiin, eikä temppeliä enää ollut.

Jumala toteuttaa sanansa, kuten vanha sana kuuluu, “rutosti”!

Toinenkin Jerusalem

Onko synti siis hävitetty Jerusalemin hävityksen myötä? Sen sinä tiedät yhtä hyvin kuin minäkin. On toinenkin paikka, jonne käskyjen rikkomisia, syntiä ja syyllisyyttä ja kaikkea saastaa on kerääntynyt niin kuin konsanaan Jerusalemiin: tämä ihmissydän.

Rakas ystävä, tiedätkö sen myös itsestäsi? Jerusalem on täällä, ihmisrinnassa. Sitä uhkaa tuomio sen suusta, joka astui ylös taivaisiin ja istuu Isän, Kaikkivaltiaan oikealla puolella ja jonka sanaa on koko maailman kuunneltava. Miten käy minun ja sinun?

Kun Jeesus avasi apostolien ymmärryksen käsittämään Raamattua, hän sanoi, että Kristus oli kärsivä - Hänen piti kärsiä. Olethan kuullut, että Kristus kärsimisellään ja kuolemallaan sovitti koko maailman synnit!

Sitten Kristuksen piti nousta kuolleista kolmantena päivänä ja voittaa kuolema!

Ja sitten tämän Kristuksen nimissä pitää saarnata parannusta syntien anteeksiantamiseksi. Parannus - se ei tarkoita itsensä parantelemista, vaan kääntymistä synteinensä Jumalan puoleen ja Herran nimen avuksi huutamista. Niinhän me teimme jo synnintunnustuksessa! Jumala antaa silloin kaikki synnit anteeksi.

Anteeksiannon julistus alkaa Jerusalemista

Keille tämä kuuluu? Jeesus sanoo “kaikille kansoille”, kuulutko sinä ehkä johonkin kansaan? Kaikille luoduille! Oletko sinä ehkä luomakunnan jäsen? Kaikille syntisille: “Syntisiä minä olen tullut pelastamaan”. Oletko sinä ehkä syntinen? Silloin tämä kuuluu sinulle.

Kaikille, kaikille, kaikille tulee saarnata tätä pelastusta Kristuksessa. Niin syntiselle naiselle fariseuksen huoneessa, kuin kieltäjä-sadattelija Pietarille ja ryövärille ristinpuussa.

Kuule nyt Jumalan sanaa sinä, joka tiedät ansainneesi Jumalan tuomion! Jeesus sanoo, mistä tämän ilosanoman julistaminen pitää aloittaa: Jerusalemista, siitä hirveästä Baabelista, joka oli murhannut Jumalansa ja Vapahtajansa ja röyhkeydessään vielä kehunut: *Tulkoon*

hänen verensä meidän päällemme ja meidän lastemme päälle. (Matt. 27:25)

Jos kerran sinun sydämesi on syntiä täynnä kuin Jerusalem, niin tiedä, että Jeesus tahtoo anteeksiannon julistuksen alkavan sinusta! Sinulle julistetaan täysi armo ja syntien anteeksisaaminen.

Syntien anteeksiantamisen virka

Tätä varten me vihimme tänään neljä miestä papeiksi: Julistamaan evankeliumia, hyvää uutista! Julistamaan syntejä anteeksi. Se tulee olemaan heidän yksinkertainen tehtävänsä. Missä he vain löytävät katuvan syntisen, siellä kaikukoon heidän suustaan: "Poikani, tyttäreni, ole turvallisella mielellä, sinun syntisi annetaan sinulle anteeksi."

Tähän tähtää koko Raamattu. Jeesus avasi apostolien ymmärryksen käsittämään kirjoituksia. Koko Raamattu, Vanha testamentti ja Uusi testamentti puhuvat lopulta vain Hänestä, joka kuoli ja nousi kuolleista, että meille käskyt ja kaiken muunkin rikkoneille koittaisi pelastus, syntien anteeksianto Jeesuksen työn tähden.

Nämä veljet, niin kuin kaikki oikeat pappiskandidaatit, ovat istuneet Raamatun äärellä, kuunnelleet opettajia, lukeneet menneitten ja nykyisten pyhien kirjoja ja itsekin kirjoittaneet tutkimuksia ymmärtääkseen kaikkien pyhien kanssa, mikä leveys ja pituus ja korkeus ja syvyys on.

Jokaisen kristityn etuoikeus on kertoa maailmalle siitä pelastuksesta, joka meillä on Jeesuksessa. Nämä veljet asetetaan ja valtuutetaan evankeliumin julistamisen virkaan. Heidät velvoitetaan Jumalan ja seurakunnan edessä pysymään Raamatun mukaisessa opissa ja valtuutetaan sen mukaisesti hoitamaan Jumalan ostolaumaa täällä maan päällä.

Tietenkin papin työhön kuuluu tässä elämässä monenlaista, mutta kaiken on tarkoitus palvella sitä, että Jeesuksen nimessä julistetaan syntejä anteeksi. Kun he tätä saarnaavat, Pyhä Henki vahvistaa heidän sanansa; kun he kastavat evankeliumin mukaan lapsia tai aikuisia, niin Adamin lapsista tulee uuden Adamin lapsia, kristittyjä, pyhiä;

kun He jakavat ehtoollista Jeesuksen asetuksen mukaan, Jeesus sanoo heidän suullaan ihmisille: “Minun ruumiini, minun vereni, sinun edestäsi annettu ja vuodatettu syntien anteeksiantamiseksi.”

Näin he ruokkivat Kristuksen karitsoita ja laiduntavat Kristuksen lampaita Jeesuksen tahdon mukaisesti. Kun he Jumalan sanan mukaan varoittavat, he tekevät sen pelastaakseen lampaat susilta. Kun he saman sanan mukaan paljastavat syntejä saarnassaan tai sielunhoidossa, he tekevät sen saadakseen julistaa kaikki synnit anteeksiannetuiksi ja unohdetuiksi. Heidän palveluksensa tähtää siihen, mihin heidän Esipaimenensa ja suuren Ylipapin, Jeesuksen työ tähtäsi ja tähtää: Että teillä kaikilla olisi Jeesuksen nimessä iankaikkinen elämä! Siitä on tänäänkin kysymys. Siksi rukoilkaa aina pastorienne, paimentenne puolesta. Siihen auttakoon teitä hyvä Jumala, Isä, Poika ja Pyhä Henki!

Aamen

Saarna pappisvihkimys 16.8.2015

Piispa Risto Soramies

Nouskaa kuulemaan päivän evankeliumia Matteuksen evankeliumin 23. luvusta, jakeet 1:stä 12:een.
Silloin Jeesus puhui kansalle ja opetuslapsilleen sanoen: "Mooseksen istuimella istuvat kirjanoppineet ja fariseukset. Sen tähden, kaikki, mitä he sanovat teille, se tehkää ja pitäkää; mutta heidän tekojensa mukaan älkää tehkö, sillä he sanovat, mutta eivät tee. He sitovat kokoon raskaita ja vaikeasti kannettavia taakkoja ja panevat ne ihmisten hartioille, mutta itse he eivät tahdo niitä sormellaankaan liikuttaa. Ja kaikki tekonsa he tekevät sitä varten, että ihmiset heitä katselisivat. He tekevät raamatunlausekotelonsa leveiksi ja vaippansa tupsut suuriksi ja rakastavat ensimmäistä sijaa pidoissa ja etumaisia istuimia synagogissa, ja tahtovat mielellään, että heitä tervehditään toreilla, ja että ihmiset kutsuvat heitä nimellä 'rabbi'. Mutta te älkää antako kutsua itseänne rabbiksi, sillä yksi on teidän opettajanne, ja te olette kaikki veljiä. Ja isäksenne älkää kutsuko ketään maan päällä, sillä yksi on teidän Isänne, hän, joka on taivaissa. Älkääkä antako kutsua itseänne mestareiksi, sillä yksi on teidän mestarinne, Kristus. Vaan joka teistä on suurin, se olkoon teidän palvelijanne. Mutta joka itsensä ylentää, se alennetaan; ja joka itsensä alentaa, se ylennetään.

Armo teille ja rauha Jumalalta, meidän Isältämme ja Herralta Jeesukselta Kristukselta!

Rakkaat Kristityt!

Tälle sunnuntaille on annettu teemaksi "itsensä tutkiminen". Kun tänään on kysymyksessä ordinaatio, pappisvihkimys, on helppo uskoa, että tämän päivän pappiskandidaatti, Jussi Halonen on joutunut tutkimaan itseään. Mutta häntä ovat tutkineet myös toiset.

Paavalin sanojen mukaan, se joka pyrkii seurakunnan kaitsijan, papin virkaan, pyrkii jaloon toimeen.

Jaakob, Jeesuksen velipuoli kirjoittaa viran vakavuudesta:

Veljeni, älköät aivan monet teistä pyrkikö opettajiksi, sillä te tiedätte, että me saamme sitä kovemman tuomion. (Jaak. 3:1.)

Papin virkaan ei siis sovi kutsua ketä tahansa; pappiskandidaatit tutkitaan.

Paavali kirjoittaa:

Niin tulee siis seurakunnan kaitsijan olla nuhteeton, yhden vaimon mies, raitis, maltillinen, säädyllinen, vieraanvarainen, taitava opettamaan, ei juomari, ei tappelija, vaan lempeä, ei riitaisa, ei rahanahne, vaan sellainen, joka oman kotinsa hyvin hallitsee ja kaikella kunnialisuudella pitää lapsensa kuuliaisina; sillä jos joku ei osaa hallita omaa kotiansa, kuinka hän voi pitää huolta Jumalan seurakunnasta?

Älköön hän olko äsken kääntynyt, ettei hän paisuisi ja joutuisi perkeleen tuomion alaiseksi. Ja hänellä tulee myös olla hyvä todistus ulkopuolella olevilta, ettei hän joutuisi häväistyksen alaiseksi eikä perkeleen paulaan. (1 Tim.3:2-7)

Tässä Paavali puhuu käyttäen estottomasti sanaa "seurakunnan kaitsija", kreikaksi *"episkopos"*, josta tulee meidän kieleemme sana "piispa".

Efesolaiskirjeestä luemme, että Ylösnoussut Vapahtaja on lahjoittanut seurakunnalleen: *"... muutamat apostoleiksi, toiset profeetoiksi, toiset evankelistoiksi, toiset paimeniksi ja opettajiksi".*

Myös Pietari puhuu eri nimityksin "seurakunnan kaitsijoista", apostoli Johannes "isistä". Ilmestyskirjassa Jeesus itse lähetyttää kirjeitä seurakunnan paimenille luettaviksi seurakunnille: *"Efeson seurakunnan enkelille kirjoita..."*. Tässä "enkeli", sanansaattaja tarkoittaa juuri seurakunnan pappia, pastoria. Sillä, kuten Malakian kirjassa sanotaan, pappi on Herran Sebaotin sanansaattaja, "enkeli".

Miksi sitten Vapahtajamme näyttää saarnatekstissämme kieltävän tällaisten virkanimitysten käytön. Onko todellakin väärin kutsua ketään opettajaksi, isäksi tai ylipäätään johtajaksi, kuten saarnatekstistämme voisi ymmärtää?

Onko siis nykysuomalainen tasa-arvoideologia jotenkin paremmin Jeesuksen oppeihin soveltuva, kuin esimerkiksi turkkilaisten tapa

kutsua aikuisia miehiä nimellä, johon lisätään "Bey"- liite ja naisille Hanim- liite; siis "Herra" ja "Rouva"? Tai olisiko ollut oikein noudattaa suomalaista impulssia ja torjua Turkissa seurakuntalaistemme kunnioituksen osoitus, kun he itämaisen tavan mukaan suutelivat kättäni siksi, että olin heidän seurakuntansa pappi? Tai, kun Saksassa olin paikalliselle kauppiaallekin, saati sitten vieraammille ihmisille ja jopa poikiemme koulukavereille, en "Risto", vaan "Herr Soramies" - ja viranomaisille ja kirkossa olin "Herr Pfarrer" (herra pastori), oliko siinä jotakin väärää? Toisin sanoen, aivan konkreettisesti tänään, onko väärin, että meillä istuu tässä etupenkeissä pastoreita, vieläpä papin asuissaan, joihin kuuluvat viran merkkeinä leveät stolat?

Tai: eikö todellakaan saa kutsua ketään edes "Isäksi".

Hävittikö Jeesus kaikki erot ihmisten välillä?

Jeesus ei tässä moiti itse virkaa. Hänhän puhuu "Mooseksen istuimesta", jolla kirjanoppineet ja fariseukset istuvat. Synagogiin kuuluu tuollainen istuin. Sillä ei saa puhua kuka tahansa, vaan ainoastaan siihen kutsutut. Kukaan ei saa ottaa istuinta itselleen omavaltaisesti. Mutta ennen kaikkea, sieltä on sitten puhuttava - ei omia asioita ja mielipiteitä, eikä juuri muodissa olevia lennokkuuksia, vaan Jumalan sanaa.

Mooseksen istuin on kristillisissä kirkoissakin - me puhumme saarnatuolista, vaikka yleensä täällä seistäänkin. Niin, eikä ole enää kysymys vain Mooseksen virasta, vaan Kristuksen. Paavali sanoo, että saarnaajat puhuvat Kristuksen sijasta: *"Kristuksen puolesta me siis olemme lähettiläinä, ja Jumala kehottaa meidän kauttamme. Me pyydämme Kristuksen puolesta: antakaa sovittaa itsenne Jumalan kanssa."*

Jeesuksen tuomio fariseuksia ja kirjanoppineita vastaan ei ole se, että heillä on virka ja jopa sen mukaiset asutkin ja nimitykset, vaan se että he käyttivät virkaansa väärin ja pönkittivät omaa egoansa viran ulkonaisilla merkeillä, joita merkkejä Jeesus kyllä itsekin käytti.

Paavali sanoo Timoteukselle: *"Valvo itseäsi ja opetustasi, pidä kiinni näistä ohjeista! Silloin pelastat sekä itsesi että ne, jotka kuulevat sinua."*

Seurakunnan paimenen, papin, pastorin tehtävä on pelastaa ne, jotka kuulevat häntä. Samalla hän tulee pelastaneeksi myös itsensä.

Jo Mooseksen virka, jota kirjanoppineet ja fariseukset käyttivät, oli tarkoitettu ihmisten hyväksi, heidän pelastuksekseen. Vielä enemmän uuden liiton virka on pelastuksen virka. Siksi papin virka on niin vakava. Sen tähden kirkon tulee varmistaa, että virassa olevat käyttävät virkaansa oikein:

Augsburgin tunnustus - luterilaisen kirkon päätunnustus - sanookin, *"ettei kirkossa kukaan saa julkisesti opettaa eikä hoitaa sakramentteja ilman asianmukaista kutsumista."*

Siksi nyt Jussi Halonen kutsutaan ja vihitään papin virkaan. Ei hän ota sitä omavaltaisesti itselleen.

Onko sitten niin, että Sinut Jussi korotetaan uuteen kastiin? Tuleeko Sinusta tänään jotakin enemmän kuin "tavallinen uskovainen"?

Me nykypäivän tasa-arvosuomalaiset kiirehdimme osoittamaan, ettei näin tietenkään ole. Meillähän opetetaan lapsetkin kutsumaan opettajia vain Heikiksi ja Jonnaksi, ettei vaan kukaan luulisi, että joku on arvokkaampi kuin toinen. Näyttäähän Jeesuksen puhekin johdattavan tähän suuntaan: Te kaikki olette veljiä. "Tasa-arvo" tuntuu olevan Suomen virallinen uskonto. Sillehän on jo oma liputuspäiväkin. Mutta oikein ymmärrettynä tasa-arvo merkitsee, että jokainen ihminen on saman arvoinen.

Kristinusko, evankeliumi on niin muovannut meidän kulttuuriamme, että pidämme tätä aivan kuin itsestään selvänä. Nuori, terve aikuinen, joka jaksaa paiskia töitä vielä pitkään, on Jumalan ja ihmisten edessä arvokas, mutta kuolemaa tekevä vanhus sairasvuoteellaan tai vielä syntymäänsä odottava vauva äitinsä kohdussa eivät ole yhtään vähemmän arvokkaita. Sen me ymmärrämme. Jumala on kunnioittanut näitä kaikkia kaikkein suurimmalla kunnialla, nimittäin antamalla oman Poikansa lunastushintana heidän edestään, meidän edestämme.

Tässä on todellinen tasa-arvo. Sellaisen tasa-arvon edestä kannattaisi kyllä liputtaakin. Mutta meidän ihmisten käsissä tällainen tasa-arvo on vääristynyt. Kaikkein heikommilta se otetaan usein pois, vieläpä tasa-arvon itsensä nimissä, kun syntymättömiä tapetaan äidin kohtuun ns. sivistysmaissakin joukoittain.

Voimme olla varmat, ettei Jeesus tarkoita mitään tällaista. Tasaarvo ei ole samaa kuin tasapäisyys. Tehtävien, virkojemme puolesta olemme eri asemassa. Jeesus puhuu myös suurimmista ja pienimmistä. *"Vaan joka teistä on suurin, se olkoon teidän palvelijanne."*

(Jussi Halonen on ollut raitiovaunun kuljettajana.) Täydessä raitiovaunussa istuvat esim. Janne, Mari, Kalle ja Jussi. Jos Janne poistuu vaunusta tai Mari tai Kalle, on sieltä tosin poistunut arvokas ihminen, mutta vaunun liikkumisen kannalta sillä ei juuri ole merkitystä. Mutta jos Jussi poistuisi, se vaikuttaisi kaikkiin vaunussa istujiin, sillä Jussi on vaunun kuljettaja. Jos siis esim. poliisilla on raitiovaunun kulkuun jotakin huomauttamista, ei hän huuda sen ovesta "Jussia", vaan "kuljettajaa".

Samoin kun joku tavallinen kansalainen kuolee, ei siitä ole asiallista uutisoida koko kansalle - eihän se olisi edes mahdollista - mutta jos valtionpäämiehelle sattuu jotakin, se koskee koko kansaa.

Ei ole siis väärin kutsua raitiovaunun kuljettajaa raitiovaunun kuljettajaksi eikä presidenttiä presidentiksi, mutta kuljettaja on kuljettaja toisia varten ja presidentti on presidentti koko kansaa varten - ei kumpikaan itseään varten, vain kantaakseen jotakin titteliä. Kun sinä Jussi, olet tämän messun jälkeen pastori, olet sitä Kristuksen ostolaumaa varten, siksi ei ole väärin kutsua sinua pastoriksi - se on sinun virkasi, tehtäväsi. "Pastori" tulee meille latinan kielestä; *pastor* tarkoittaa paimenta.

Vaikka Jeesus näyttää kieltävän ottamasta vastaan titteleitä - ei edes isäksi pitäisi sen mukaan ketään kutsua - paitsi Jumalaa itseään, Hän ja apostolit kuitenkin puhuvat isistä ja opettajista, vanhimmista, paimenista ja johtajista. Ja, kuten jo edellä mainitsin, Ylösnoussut Kristus itse lahjoitti seurakunnalleen apostoleja ja paimenia ja opettajia ja profeettoja.

Jeesuksen ankara puhe fariseuksia ja lainoppineita vastaan ei merkinnyt, että heidän virkansa oli väärä - päinvastoin hän jopa kehottaa kuuntelemaan niitä, jotka on pantu opettamaan ja johtamaan Jumalan kansaa. Jeesuksen arvostelu ja tuomio kohdistuu niihin, jotka käyttävät virkaansa väärin. Ei ollut väärin, että synagogissa oli saar-

natuoleja, Mooseksen istuimia. Istuihan Jeesuskin sellaisella ja myöhemmin myös apostoli Paavali.

Eivät raamatunlausekotelotkaan olleet turhia ja Jeesuksenkin vaatteissa oli tupsut. Ei ole väärin, että poliisi ja sotilaat kulkevat univormussa - se on jopa aivan välttämätöntä. Hyödyllistä on myös voida tunnistaa lääkäri valkoisesta takistaan ja stetoskoopista. Mutta univormussa komeileva sotilas, joka ei hoida virkaansa tai lääkäri joka ei välitä potilaista, on käsittänyt koko virka-asun ja viran ja virkanimikkeensä väärin. Samoin pastorin tittelillä ja paidalla vain itseään korostava, ei ole virkansa arvoinen. Mutta kun pastori hoitaa virkansa oikein, kertovat sekä titteli, että paita Jumalan tahdon mukaisesta tehtävästä, virasta, josta Malakian kirja sanoo:

> *Oikea opetus oli hänen suussansa, eikä vääryyttä tavattu hänen huuliltansa. Rauhassa ja vakaasti hän vaelsi minun kanssani, ja monet hän käänsi pois pahoista töistä. Sillä papin huulten pitää tallettaman tieto, ja hänen suustansa etsitään opetus; sillä hän on Herran Sebaotin sanansaattaja.*

Oikein hoidettu papin virka on sekä hyödyllinen että välttämätön seurakunnassa. Jeesus itse on sen asettanut. Kaikki kastetut uskovaiset ovat pappeja, he ovat suorastaan kuninkaallinen papisto, mutta joillekin tämä pappeus ja erityisesti lauman paimentaminen on annettu erityisesti viraksi, velvollisuudeksi, kuten Jeesus sanoi Pietarille: *”Kaitse minun lampaitani, ruoki minun karitsoitani.”*

Pietari oli hyvin sisäistänyt tämän Jeesuksen sanan ja opetti myöhemmin toisia pappeja, seurakunnan vanhimpia:

> *“Vanhimpia teidän joukossanne minä siis kehotan, minä, joka myös olen vanhin ja Kristuksen kärsimysten todistaja ja osallinen myös siihen kirkkauteen, joka vastedes on ilmestyvä: kaitkaa teille uskottua Jumalan laumaa, ei pakosta, vaan vapaaehtoisesti, Jumalan tahdon mukaan, ei häpeällisen voiton tähden, vaan sydämen halusta, ei herroina halliten niitä, jotka ovat teidän osallenne tulleet, vaan ollen laumalle esikuvina, niin te, ylipaimenen ilmestyessä, saatte kirkkauden kuihtumattoman seppeleen.”*

Olemme nyt ymmärtäneet, että papin virkaan valitseminen ja siihen vihkiminen ja asettaminen ovat oikeita ja tärkeitä asioita, eikä Jeesus suinkaan kumoa niitä - päinvastoin, juuri Hän on viran asettaja ja vahvistaja.

Mutta mitä opimme saarnatekstissämme viran sisällöstä? Jeesus käyttää tässä ankaria sanoja, mutta niiden takana on samalla selvä ymmärrys siitä, mitä varten tuo "Mooseksen istuin" tai tänään "saarnan ja sakramentin virka" ovat ylipäätään olemassa.

Jeesus sanoo: Kaikki, mitä he sanovat, se tehkää ja pitäkää...

Tästä ymmärrämme, että pastorin tehtävä on puhua ja opettaa Jumalan sanaa niin selvästi ja uskollisesti, että Jeesus voi suositella hänen opetustaan.

Mutta heidän tekojensa mukaan älkää tehkö.

Kohta sinulta, Jussi, kysytään, tahdotko elää niin, että olet esikuvaksi seurakunnalle, etkä kenellekään pahennukseksi.

Jeesus moittii kirjanoppineita siitä, että he sitovat kokoon raskaita, vaikeasti kannettavia taakkoja, joita he eivät sormellakaan yritä tehdä keveämmiksi.

Pastorin tehtävä on julistaa lakia, Jumalan pyhää tahtoa niin, etteivät taakat käy vaikeasti kannettaviksi, vaan mahdottomiksi, niin ylivoimaisiksi, että jokainen ihminen joutuu tunnustamaan olevansa syyllinen Jumalan edessä. Ja tämän pastori tekee siksi, että voisi julistaa Jeesusta Kristusta, joka Vapahtajana on ottanut nämä taakat omille harteilleen.

Jeesus moittii kirjanoppineita edelleen siitä, että he tekevät kaikki tekonsa sitä varten, että ihmiset heitä katselisivat.

Sinä evankeliumin palvelija, tee sinä toisin: Tee kaikki sillä tarkoituksella, että ihmiset katselisivat Jeesusta. Ja samalla tietäen, että ei ole väliä, näkevätkö ihmiset sinun vaivannäkösi, sillä Jumala näkee kaiken ja antaa sinulle anteeksi syntisi ja puutteesi ja palkitsee kaiken salaisenkin vaivannäön.

Fariseukset esiintyivät komeasti ja rakastivat ihmisten arvostusta. Nöyrry sinä ottamaan vastaan virkaasi kohtaan osoitettu kunnioitus. Virassasi et ole enää vain Jussi, vaan seurakunnan paimen, pastori,

isän viran haltija. Sitä sinun ei tule kieltää, vaan arvosta virkaasi ja käytä sitä toisten pelastukseksi.

Älä itse ylennä itseäsi, sillä silloin sinut alennetaan. Nöyrry Jumalan järjestykseen ja hallintaan, silloin voit vapaasti ottaa vastaan arvostustakin ja kiitosta, mutta myös pilkkaa ja häväistystä, joita jokaisen sananpalvelijan osaksi myös tulee.

Lisäksi: en voi olla mainitsematta heti tämän saarnatekstin jälkeen tulevaa jaetta ja sen opetusta pastorin virasta: *Mutta voi teitä, kirjanoppineet ja fariseukset, te ulkokullatut, kun suljette taivasten valtakunnan ihmisiltä! Sillä itse te ette mene sisälle, ettekä salli meneväisten sisälle mennä.*

Tässäkin Jeesuksen nuhtelu on kuin valokuvan negatiivi. Kun se tuodaan evankeliumin valoon, paljastuu suurenmoinen kuva jokaisen saarnaajan tehtävästä:

Ei sulkea, vaan avata taivasten valtakunta, on pastorin tehtävä. Miten se avataan? Kun sinä Jussi saarnaat lakia ja evankeliumia, kuulijoillesi valkenee heidän todellinen tilanteensa: he seisovat suljettujen, raskaitten vaskiporttien edessä eivätkä mitenkään voi niitä avata ja päästä taivaan valtakuntaan.

Mutta sitten he kuulevat sinulta Kristuksesta, joka ei ainoastaan avaa noita portteja, vaan on itse portti, sisäänpääsy Pietarille, joka oli hänet kieltänyt, syntiselle naiselle, joka sai fariseuksen huoneessa, fariseuksesta huolimatta kuulla, että hänen syntinsä on annettu anteeksi, ja ryövärille Golgatan ristin viimeisillä hetkillä, ja jokaiselle katuvalle syntiselle myös sinun seurakunnassasi.

Mutta Jeesus moittii fariseuksia ei vain siitä, etteivät he päästä toisia taivaan valtakunnan portista sisälle, vaan myös siitä, etteivät he edes itse mene sisälle.

Sinulle on sama taivaan portti auki, kuin seurakuntalaisillesikin. Kun joudut oman itsesi, heikkouksiesi ja lankeemustesi kanssa silmätysten, niin käy itse portista sisään. Usko itse se ihana evankeliumi syntien anteeksiantamuksesta, jota sinut tänään kutsutaan julistamaan toisille oikein viran puolesta. Sinä olet yksi niistä, joille Jeesus Kristus avaa nuo raskaat vaskiportit, joita ei yksikään saarnaaja saa

omilla sanoillaan auki, mutta evankeliumi avaa ne ja syntien anteeksiannon valossa ne osoittautuvatkin - eivät enää raskaiksi vaskioviksi, vaan avoimeksi helmiportiksi taivaan valtakuntaan - myös sinulle.

Lähetyshiippakunnan tilastoja vuodelta 2014

Hiippakuntaneuvosto

Lähetyshiippakunnan hiippakuntaneuvostoon kuuluivat vuonna 2014:
piispa Risto Soramies
hiippakuntadekaani Juhana Pohjola
Sami Niemi (varajäsenenä Pekka Puustinen)
Erkki Pitkäranta (Sami Koskela)
Tuomo Simojoki (Anna-Kaisa Leino)
Daavid Lohtander (Marja Kapanen)
Sebastian Grünbaum (Patrik Saviaro)
Hannu Kantoluoto (Vesa Vaahtoranta)

Konsistori

Lähetyshiippakunnan konsistoriin kuuluivat vuonna 2014:
piispa Risto Soramies
hiippakuntadekaani Juhana Pohjola
Janne Koskela (Harri Huovinen)
Anssi Simojoki (Sakari Korpinen)
Martti Vaahtoranta (Petri Hiltunen)
maallikkojäsen Raimo Savolainen (Markus Ristimäki)
notaari Esko Murto
lainoppinut asessori Jyrki Anttinen

Seurakuntien tilastoja 2014

	Paikkakunta	Seura-kunta	Mes-suja	Messu-vieraat	Kävijä-keskiarvo	Tulot (€)	Jäseniä
1	Espoo	Tuomas	51	2 701	53	38 976	64
2	Helsinki	Barnabas	55	1 375	25	2 582	76
3	Helsinki	Markus	53	7 208	136	122 433	174
4	Hämeenlinna	Matteus	55	4 060	74	56 960	88
5	Iisalmi	Daniel	29	667	23	15 233	12
6	Imatra	Joosua	29	736	25	12 800	22
7	Jakobstad	Jakob	30	973	32	17 481	50
8	Joensuu	Nehemia	43	1 666	39	18 546	53
9	Jyväskylä	Jesaja	24	727	30	13 337	28
10	Kajaani	Filippus	54	1 904	35	30 951	46
11	Kokkola	Andreas	52	2 702	52	46 103	67
12	Kouvola	Paulus	57	3 338	59	62 576	117
13	Kuopio	Pietari	52	2 518	48	46 131	49
14	Lahti	Samuel	52	2 287	44	30 054	43
15	Laitila	Aamos	54	1 526	28	16 093	31
16	Lappeenranta	Joona	38	957	25	15 895	25
17	Mikkeli	Tiitus	54	2 351	44	48 562	61
18	Oulu	Timoteus	55	4 850	88	50 995	133
19	Pori	Sakkeus	55	6 197	113	74 041	151
20	Pyhänkoski	Simeon	26	730	28	11 636	30
21	Rauma	Maria	50	1 706	34	47 537	35
22	Rovaniemi	Stefanos	53	1 462	28	28 528	22
23	Seinäjoki	Luukas	52	4 762	92	65 140	125
24	Sodankylä	Elia	35	530	15	8 693	10
25	Tampere	Johannes	54	2 785	52	43 204	87
26	Turku	Paavali	34	714	21	8 459	26
27	Vaasa	Mikael	25	837	33	22 974	31
28	Åbo	Gabriel	61	1 390	23	15 947	12
	Seurakunnat	**yhteensä**	**1 424**	**66 251**	**47**	**1 016 913**	**1 668**